

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี
A GUIDELINE FOR DEVELOPMENT OF TEACHERS' CHARACTERISTICS
BASED ON BRAHMAVIHARADHAMMA IN SECONDARY
SCHOOLS, PATHUMTHANI PROVINCE

พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

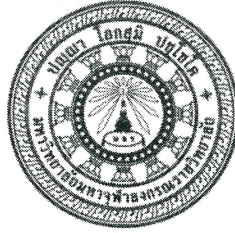
A Guideline for Development of Teachers' Characteristics Based
on brahmaviharadhamma in Secondary Schools,
Pathumthani Province

Phrasamu Somnuek Samanadhammo (U-thaisaengphaisan)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Educational Administration)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัด
ปทุมธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธ
บริหารการศึกษา

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบบัณฑิตวิทยาลัย

(พระครูโอภาสนนทกิตติ์, ดร.)

ประธานกรรมการ

(รศ. ดร.อำนวยการ เดชชัยศรี)

กรรมการ

(รศ. ดร.สิน งามประโคน)

กรรมการ

(พระครูสังฆรักษ์จกรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ผศ.ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมบัณฑิตวิทยาลัย

รศ. ดร.สิน งามประโคน

ประธานกรรมการ

พระครูสังฆรักษ์จกรกฤษณ์ ฐิริปัญญา, ผศ.ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

พระสมุห์สมนึก สมณธมโม

(พระสมุห์สมนึก สมณธมโม)

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี
- ผู้วิจัย : พระสมุห์สมนึก สมณธโม (อุทัยแสงไพศาล)
- ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธบริหารการศึกษา)
- คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
- : รศ.ดร.สิน งามประโคน, พธ.บ. (การบริหารการศึกษา) ,
M.A. (Educational Administration),
Ph.D.(Educational Administration)
- : พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ฐิริปัญญา ผศ.ดร. พธ.บ(พระพุทธศาสนา),
พธ.ม. (การบริหารการศึกษา), Ph.D. (พุทธบริหารการศึกษา)
- วันที่สำเร็จการศึกษา : ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ๒) เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี ประชากร ๑๒๔ คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยหา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๖ คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผลการวิจัยสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า โดยรวม ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดและรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอุเบกขา รองลงมา ได้แก่ ด้านกรุณา ด้านเมตตา และด้านมุทิตา ตามลำดับ

๒. ผลการวิจัยหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พบว่า การพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานด้วยจิตคิดเมตตาธรรมตามความเหมาะสม มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานไว้ให้อย่างครบถ้วนด้วยการเอาใจใส่ เคารพกฎระเบียบและมีความคิดอย่างมีตรรกะที่ติดต่อกัน

๓. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา ผู้บริหารควรการบริหารงานด้วยความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรี ด้านกรุณา ผู้บริหารควรมีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความกระตือรือร้นในการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน และด้านอุเบกขา ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการบริหารการ

วางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ความรู้งานวิจัยที่ว่าคุณลักษณะของครูที่ดีตามหลักพรหมวิหาร ๔ อย่างมีความสุข

Thesis Title : A Guideline for Development of Teachers’ Characteristics Based on brahmaviharadhamma in Secondary Schools, Pathumthani Province

Researcher : Phrasamu Somnuek Samaṇadhammo (U-thaisaengphaisan)

Degree : Master of Arts (Educational Administration)

Thesis Advisory Committee :

: Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon.
B.A. (Educational),
M.A. (Educational Administration),
Ph.D.(Educational Administration)
Dr.Prakrusangkarak Chakkit Bhuripanno, B.A.(Buddhist Studies),
M.A.,(Educational
Administration), Ph.D.(Buddhist Educational Administration)

Date of Graduation : March 19, 2019

Abstract

The objectives of this research were; 1) to study the state of teachers’ characteristics based on Brahmaviharadhamma in secondary schools in Pathumthani province, 2) to study principles and methods of teachers’ characteristics development based on Brahmaviharadhamma in secondary schools in Pathumthani province, and 3) to propose a guideline of teachers’ characteristics development based on Brahmaviharadhamma in secondary schools in Pathumthani province. The quantitative data were collected by questionnaires from 124 samples and analyzed by frequency, percentage, mean and standard deviation. The qualitative data were collected from documents and in-depth interviews with 6 key-informants and then analyzed by content analysis.

The results of the study found that:

1. The state of teachers’ characteristics based on Brahmaviharadhamma in secondary schools in Pathumthani province in 4 aspects was at the highest level in total and in aspects. The highest level was on Equanimity, followed by Compassion, Loving-kindness, and Sympathetic Joy respectively.

2. Principles and methods of teachers’ characteristics development based on Brahmaviharadhamma in secondary schools in Pathumthani province indicated that there were improvement of office and workplace appropriately, availability of

work equipment and tools, follow the rule of law and friendly treatment to each other.

3. A guideline of teachers' characteristics development based on Brahmaviharadhamma in secondary schools in Pathumthani province was that; In Loving-kindness, the administrators should have a good relationship with their subordinates and respect their dignity and rights, In Compassion, the administrators should dare to change and improve their administrative system, In Sympathetic Joy, the administrators should pay attention to problems occurred and try to find solutions eagerly, and In Equanimity, the administrators should administrate with justice and the principles of Brahmaviharadhamma.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีก็เนื่องด้วยได้รับความเมตตาช่วยเหลือจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ คือ รศ.ดร.สิน งามประโคน ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ พระครูสังฆรักษ์จักกฤษณ์ ฐิริปญโญ,ผศ.ดร. กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำด้วยดีตลอดมา ตั้งแต่เริ่มต้นจนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอบพระคุณคณะกรรมการสอบป้องกันทุกรูปทุกท่านที่ได้สละเวลาตรวจสอบวิทยานิพนธ์ และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างยิ่ง

ขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มและผู้ทรงคุณวุฒิในการสัมภาษณ์ทุกท่านที่เมตตาให้คำชี้แนะอันเป็นข้อมูลสำคัญแก่การวิจัยครั้งนี้

ขอบคุณคณะผู้บริหารและคณะครู ในโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม ตำบลคลองหลวง อำเภอบึงบา จังหวัดปทุมธานีทุกท่านที่เมตตาแก่ผู้วิจัยได้เสียสละให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณคณะผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือทุกประการจนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้ประสบความสำเร็จด้วยดี

คุณประโยชน์คุณงามความดีอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณ แต่คุณ ครูอาจารย์ และผู้ที่ช่วยสนับสนุนการในการวิจัยครั้งนี้ทุกท่าน

พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล)

๒๐ มีนาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ณ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ	๕
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู	๖
๒.๒ คุณลักษณะครูที่ดี	๑๘
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู	๑๙
๒.๔ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔	๒๙
๒.๕ ประวัติความเป็นมาโรงเรียน	๓๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๓๗
๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๔๐

บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๔๑
๓.๑	รูปแบบการวิจัย	๔๑
๓.๒	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๔๒
๓.๓	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔๒
๓.๔	การรวบรวมข้อมูล	๔๓
๓.๕	การวิเคราะห์ข้อมูล	๔๔
๓.๖	สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๔๔
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	๔๖
๔.๑	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพ คุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี	๔๗
๔.๒	ผลการศึกษาหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี	๕๔
๔.๓	ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี	๕๘
๔.๔	สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๖๐
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๖๒
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๖๒
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย	๖๔
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๖๘
บรรณานุกรม		
ภาคผนวก		
ภาคผนวก ก	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๐
ภาคผนวก ข	รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	๘๕
ประวัติผู้วิจัย		๑๐๑

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๓.๑	ข้อมูลบุคลากรโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี	๔๒
๔.๑	ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลทั่วไปผู้บริหารและครูสอนจำแนกตามเพศ	๔๗
๔.๒	ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลทั่วไปของบุคลากร โดยจำแนกตามอายุ	๔๗
๔.๓	ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลทั่วไปบุคลากร จำแนกตามการศึกษา	๔๘
๔.๔	ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลทั่วไปของบุคลากร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน	๔๘
๔.๕	ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ภาพรวม ๔ ด้าน	๔๙
๔.๖	ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา	๕๐
๔.๗	ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านกรุณา	๕๑
๔.๘	ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านมูทิตา	๕๒
๔.๙	ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านอุเบกขา	๕๓

สารบัญภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดการวิจัย	๔๐
๔.๑	กระบวนการการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี	๖๐

อธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาไทยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา / เล่ม / ข้อ / และหน้า ตามลำดับ เช่น ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๑๙๖ หมายถึง ทีฆนิกาย ปาฎีกวรรค พระไตรปิฎกภาษาไทย

พระสุตตันตปิฎก

สํ.ข. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.อ. (บาลี)	=	ขุททกนิกาย ปรมตลโขติกขา ขุททกปาอฏฐกถาปาติ	(ภาษาบาลี)
สํ.ข. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ตัก. (ไทย)	=	อังคุตตรนิกาย มโนรลปุรณี	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเลือกหลักธรรมมาปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายว่าการจะเป็นนักบริหารที่เก่งและดี เราควรปฏิบัติธรรมอะไรบ้าง เพื่อตอบคำถามนี้เราต้องทราบก่อนว่านักบริหารทำหน้าที่อะไร ซึ่งการบริหาร หมายถึง ศิลปะและการทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ดังนั้นนักบริหารต้องมีหลักธรรมหรือ อนุธรรมะข้อใดข้อหนึ่งมาเป็นแนวทางปฏิบัติ จึงจะสามารถแก้ปัญหานั้นได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น บุคคลากรในองค์กรจะทำงานเป็นทีมได้ดียิ่งขึ้นจะต้องมีนักบริหารที่ดีคอยกำกับดูแล นักบริหารที่ดี ในทางธรรม คือ ต้องมีพรหมวิหารธรรม ๔ ประการคือ ๑) เมตตา คือการมีความหวังดีที่ปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข มีความรักและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงานซึ่งความรักจะเกิดได้ถ้านักบริหารรู้จักมอง ในแง่ดี หรือส่วนที่ดีของผู้ร่วมงาน ถ้าพบส่วนเสียในตัวเขาต้องรู้จักมองข้ามและให้อภัย เมื่อพบส่วนดี ก็จดจำไว้เพื่อจะได้ใช้คนให้เหมาะสมกับลักษณะที่ดีของเขา ๒) กรุณา คือความสงสาร เห็นใจ ปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อผู้ร่วมงานประสบเคราะห์กรรม นักบริหารต้องมีความสงสารและคิด หาทางช่วยให้เขาพ้นทุกข์นั้นความสงสารจะเกิดขึ้นได้เมื่อนักบริหารใจกว้างรับฟังปัญหา ๓) มุทิตา คือ ความรู้สึกชื่นชมยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี และ ๔) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง เทียงตรงไม่เอนเอียง^๑

กระแสความเจริญทางเทคโนโลยีและการสื่อสารที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อมและวิถีชีวิตของคนในสังคมอย่างมากทำให้เกิดปัญหาทาง สังคมตามมาหลายด้าน เช่นสิ่งแวดล้อม,ปัญหายาเสพติด, ปัญหาโรคเอดส์ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ เกิดขึ้นเนื่องจากความไม่สมดุลกันระหว่างความเจริญทางเทคโนโลยีและการสื่อสารกับความ เจริญก้าวหน้าทางการศึกษาของคนไทยทำให้รัฐบาลไทยต้องเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาประเทศ จากที่เคยมุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมาเป็นการพัฒนาคนแทน ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่๘จึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนเป็นพิเศษโดยกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ท่านได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับครู ใว์น่านาสนใจมาก “ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสติปัญญาของเยาวชนในชาติครูเป็น บุคคลที่สำคัญและมีความหมายอย่างมากต่อกระบวนการให้การศึกษาเพราะถ้าปราศจากครูซึ่งเป็น

---

^๑พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต), *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิ พุทธธรรม, ๒๕๓๔), หน้า ๒-๔.

ผู้สอนการศึกษาหาความรู้ของเยาวชนจะมีความยากลำบากขึ้นต้องใช้เวลาอย่างมากในการเรียนรู้แต่ถ้าได้ครูผู้สอนที่ดีมีความตั้งใจสอนและมีความรู้ดี มีวิธีการถ่ายทอดที่เหมาะสมย่อมจะช่วยให้การศึกษาบรรลุเป้าหมายได้สะดวกรวดเร็วและง่ายขึ้นซึ่งแนวพระราชดำรินี้สอดคล้องกับมาตรา๔ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. ๒๕๔๒ ที่ให้ความหมายของครูว่า“ครูเป็นบุคลากรวิชาชีพ ซึ่งทำหน้าที่หลักทางการศึกษาด้านการเรียนการสอนการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

จากความคาดหวังของสังคม และบุคลากรหลายระดับที่หวังให้ครูมีบทบาทหน้าที่สำคัญ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นแบบอย่างและเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศและพัฒนาพลเมืองของชาติให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยะประเทศทั้งทางด้านคุณธรรมความรู้และความสามารถต่าง ๆ แต่ก็ยังมีครูบางคนที่ยพยายามประพฤติปฏิบัติตนผิดวินัยจรรยาบรรณของครูที่ดีเป็นที่เสื่อมเสียต่อสถาบันวิชาชีพครูเป็นอย่างมากดังที่เป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์อยู่บ่อย ๆ เช่น ครูลงโทษนักเรียนด้วยวิธีรุนแรง ครูข่มขืนและทำอนาจารลูกศิษย์ครูชายยาเสพติด ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ร้ายแรงที่สุด ที่นักเรียนทุกคนไม่พึงประสงค์ให้มีในตัวครู

พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลต่อภาพพจน์ที่ดีของครูในสายตาของนักเรียนที่มองว่าครู คือ แม่พิมพ์ที่เป็นต้นแบบที่ดีของพวกเขาเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจและต้องการทราบความคิดเห็นและความต้องการของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นพลเมืองของพวกเขาตามที่พวกเขาพึงประสงค์ และผู้วิจัยก็เป็นครูสนับสนุนการสอนรับทราบความต้องการของเขาเพื่อจะได้นำผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มาปรับปรุงและพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้เกิดผลดีต่อการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

ผู้บริหารสถานศึกษาจัดเป็นบุคคลสำคัญที่สุดของสถานศึกษา เพราะมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการเป็นผู้นำให้บุคลากรในสถานศึกษาร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุตามจุดหมายของการจัดการศึกษา และสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่พัฒนาผู้เรียน และสังคมภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ที่มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจสติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ ผู้บริหารเปรียบเหมือนผู้นำในครอบครัว การบริหารจัดการในครอบครัวโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะส่งผลให้ครูผู้สอน พัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีโอกาสที่จะเรียนรู้เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำในทางดำรงชีวิตภายใต้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพขององค์กรโดยเฉพาะความมีคุณธรรม จริยธรรมการดำรงชีวิตตามแนวทางโรงเรียนวิถีพุทธ ในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสหลักธรรมอัน

จะเป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ผู้บริหารควรมีในการบริหารงานบุคคลนั้น อันประกอบด้วยหลักพรหมวิหาร ๔ จึงเป็นหลักการที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน เพราะโรงเรียนเป็นแหล่งสำคัญในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ให้แก่นักเรียนทุกคน ผู้บริหารการศึกษาควรยึดหลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการครองใจคน ประยุกต์ใช้กับทักษะภาวะผู้นำและการติดต่อสื่อสาร สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) กล่าวว่า คนมีคุณแก่ส่วนรวม (สมาชิกที่ดีของสังคม) มีธรรมคือหลักความประพฤติดังนี้ มีพรหมวิหารคือธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ หรือผู้ที่มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวางดุจพระพรหม ๔ อย่างดังต่อไปนี้ เมตตา ความรัก กรุณา ความสงสาร มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดี อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง บำเพ็ญการสงเคราะห์^๒

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี จะทำให้ทราบถึงการนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งการศึกษาค้นคว้าผลของการบริหารจากบุคลากร ครู ว่ามีปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาไปเป็นแนวทางให้การบริหารงานบุคลากรของผู้บริหารสถานศึกษาอื่นๆ อีกทั้งจะได้นำไปประกอบการวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการการศึกษาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๑.๒.๓ เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีเป็นอย่างไร

๑.๓.๒ ความคิดเห็นที่มีต่อหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี เป็นอย่างไร

^๒พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), **ธรรมบุญชูชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

๑.๓.๓ วิธีเสนอปัญหา และแนวทางแก้ไข การพัฒนาครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีเป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขต ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีมี เนื้อหา ๙ ด้าน ดังนี้

- ๒.๑. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์
- ๒.๒. ครูต้องอบรม สั่งสอนฝึกฝน สร้างเสริมความรู้
- ๒.๓. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์
- ๒.๔. ครูต้องไม่กระทำความผิดเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญ
- ๒.๕. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้าง
- ๒.๖. ครูย่อมพัฒนาตน ทั้งในด้านวิชาชีพ
- ๒.๗. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู
- ๒.๘. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครู และชุมชนในทางสร้างสรรค์
- ๒.๙. ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำ

๒. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔^๓ ได้แก่

- ๒.๑ ด้านเมตตา
- ๒.๒ ด้านกรุณา
- ๒.๓ ด้านมุทิตา
- ๒.๔ ด้านอุเบกขา

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ หลักพรหมวิหาร ๔ ด้าน ประกอบด้วย ด้านเมตตา ด้านกรุณา ด้านมุทิตา ด้านอุเบกขา

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๑๒๔ คน ใช้เป็นประชากรในการดำเนินการวิจัยทั้งหมด

^๓ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์ (ชำระเพิ่มเติม ช่วงที่ ๑/ยุติ), (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๔). หน้า ๒๕๙.

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม ในอำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่ เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวม ๖ เดือน

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

คุณลักษณะ หมายถึง ความดีของครูตามลักษณะพรหมวิหาร ๔ มีความรักและความเมตตาต่อศิษย์ มีความเสียสละ หมั่นเพียรศึกษา ปรับปรุงวิธีการสอน เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ต้องมีความเข้าใจและเอาใจใส่ตัวศิษย์ทุกคน เป็นกำลังใจและช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้กับศิษย์เพื่อให้เขาเป็นคนใฝ่เรียนรู้ เป็นแบบอย่างที่ดีมีจรรยาบรรณในวิชาชีพครู มีจิตวิญญาณของความเป็นครู สามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี มีวิธีการสอนที่หลากหลาย มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความยุติธรรม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รวมถึงยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของเด็ก

ผู้สอน หมายความว่า ครูและคณาจารย์ในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ

ครู หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งทั้งภาครัฐและเอกชน

ผู้บริหารการศึกษา หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษานอกสถานศึกษาตั้งแต่ระดับเขตพื้นที่การศึกษาขึ้นไป

จรรยาบรรณวิชาชีพครู หมายถึง ประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อผดุงเกียรติและสถานะของวิชาชีพนั้นก็ผู้กระทำผิดจรรยาบรรณ จะต้องได้รับโทษโดยว่ากล่าว ตักเตือน ถูกพักงาน หรือถูกยกเลิกใบประกอบวิชาชีพได้

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม ตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ที่ผู้วิจัยเลือกใช้ประชากรเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๖.๑ ได้ผลการศึกษาสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๑.๖.๒ ได้ผลการศึกษาหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๑.๖.๓ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี วารสาร ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู
- ๒.๒ คุณลักษณะครูที่ดี
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู
- ๒.๔ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔
- ๒.๕ ประวัติความเป็นมาโรงเรียน
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู

๒.๑.๑ ความสำคัญของจรรยาบรรณวิชาชีพครู

จรรยาบรรณในวิชาจะเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะจำแนกอาชีพว่าเป็นวิชาชีพหรือไม่ อาชีพที่เป็น “วิชาชีพ” นั้นกำหนดให้มีองค์กรรองรับ และมีการกำหนดมาตรฐานของความปลอดภัยของผู้อยู่ในวงการวิชาชีพซึ่งเรียกว่า “จรรยาบรรณ” ส่วนลักษณะ “วิชาชีพ” ที่สำคัญคือ เป็นอาชีพที่มีศาสตร์ชั้นสูงรองรับ มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาวิชาชีพมีการจัดการสอนศาสตร์ดังกล่าวในระดับอุดมศึกษาทั้งการสอนด้วยทฤษฎีและการปฏิบัติจนผู้เรียนเกิดความชำนาญ และมีประสบการณ์ในศาสตร์นั้น นอกจากนี้จะต้องมีองค์กรหรือสมาคมวิชาชีพ ตลอดจนมี “จรรยาบรรณในวิชาชีพ” เพื่อให้สมาชิกในวิชาชีพดำเนินชีวิตตามหลักมาตรฐานดังกล่าวหลักที่กำหนดในจรรยาบรรณวิชาชีพทั่วไป คือ แนวความปลอดภัยปฏิบัติที่มีต่อวิชาชีพต่อผู้เรียน ต่อตนเอง และต่อสังคมสังคม ดังนี้^๑

๑) จรรยาบรรณต่ออาชีพ

ผู้ที่อยู่ในวงวิชาชีพต้องยึดถือจรรยาบรรณดำรงวิชาชีพให้เป็นที่ยอมรับ คือ

๑. ศรัทธาต่อวิชาชีพ ผู้ที่อยู่ในวงการวิชาชีพครู ต้องมีความรักและศรัทธาต่อวิชาชีพครู เห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อประเทศชาติ ในฐานะที่เป็นอาชีพที่

---

^๑พระปลัดชาตรี สิริมงคล (วงศ์ศิริ), “การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”,วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

สร้างคนให้มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนที่พึงประสงค์ของสังคม ผู้อยู่ในวิชาชีพจะต้องมั่นใจ ในกาประกอบวิชาชีพนี้ด้วยความรัก และชื่นชมในความสำคัญของวิชาชีพ

๒. อารงและปกป้องวิชาชีพ สมาชิกของสังคมวิชาชีพต้องมีจิตสำนึกในการอารง ปกป้อง และรักษาเกียรติภูมิของวิชา ไม่ให้ใครมาดูหมิ่นดูแคลน หรือเหยียบย่ำ ทำให้สถานะของ วิชาชีพต้องตกต่ำ หรือ มัวหมองการอารงปกป้องต้องกระทำทันทีเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา หรือต้องมีการแก้ไขข่าวหรือประท้วงหากมีข่าวคราวอันก่อให้เกิดความเสียหายต่อวิชาชีพ

๓. พัฒนาองค์ความรู้ในวิชาชีพ หน้าที่ของสมาชิกในวงการวิชาชีพคือ การที่ต้อง รับผิดชอบในการศึกษา ค้นคว้าวิจัย สร้างความรู้และเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้วิทยาการในศาสตร์ สาขาวิชาชีพก้าวหน้าทันสังคมทันเหตุการณ์ ก่อประโยชน์ต่อประชาชนในสังคม ทำให้คนเก่ง และ ฉลาดขึ้น โดยวิธีการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักเรียน ใฝ่รู้ ช่างคิด ที่วิจารณ์ญาณ มีบุคลิกภาพ ที่พึงประสงค์ มากขึ้น

๔. สร้างองค์กรวิชาชีพให้แข็งแกร่งสมาชิกในวงวิชาชีพต้องถือเป็นหน้าที่ที่จะต้อง สร้างองค์กรวิชาชีพให้คงมั่นดำรงอยู่ได้ด้วยการเป็นสื่อกลางระหว่างสมาชิก และเป็นเวทีให้คนใน วงการได้แสดงฝีมือและความสามารถทางการสร้างรูปแบบใหม่ของการเรียนการสอนตลอดจนการ เผยแพร่ผลงานทางด้านการสร้างแบบเรียนใหม่ ๆ การเสนอแนวความคิดทำในเรื่องของการพัฒนาคน การเรียนการสอน และการประเมินผล

๕. ร่วมมือในกิจกรรมขององค์กรวิชาชีพ สมาชิกในสังคมวิชาชีพต้องร่วมมือกันในการ จัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเคลื่อนไหวในเรื่องของความคิด หรือการจัดประชุม สัมมนา แลกเปลี่ยนแนวความคิดเพื่อกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กร หากไม่ได้รับความ สนับสนุนจากสมาชิกแล้ว ทำให้องค์กรวิชาชีพขาดความสำคัญลงและไม่สามารถดำเนินภารกิจ ขององค์กรวิชาชีพต่อไปได้บทบาทของการ อารงมาตรฐานและการส่งเสริมความก้าวหน้าทาง วิชาการก็ย่อมจะลดลงด้วยถ้าไม่มีปริมาณสมาชิกที่สนับสนุนเพียงพอ

พรรณอร อุชุกา^๒ กล่าวว่า ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครุมีดังนี้

๑. ช่วยให้อุชุกามีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพครูก่อให้เกิดความสุขใจ และมีความพยายามสร้างความดีต่อไปผู้รับบริการมีความเชื่อถือศรัทธาและยกย่อง

๒. ทำให้วิชาชีพทางการศึกษามีความเจริญก้าวหน้าสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการว่า เป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นการสร้างมาตรฐานความประพฤติที่ดีของครู

๓. ช่วยให้การพัฒนาสังคมและประเทศตรงตามเป้าหมายโดยมีครูเป็นผู้ทำให้คนมี ประสิทธิภาพและช่วยเพิ่มคุณภาพของคนให้แก่สังคมเพื่อช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความ เจริญก้าวหน้าพร้อมที่จะแข่งขันกับนานาประเทศ

๔. เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สังคมมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญและมีคุณภาพใน การพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้า

^๒พรรณอร อุชุกา, การศึกษาและวิชาชีพครู, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย ๒๕๖๑), หน้า ๑๔๙.

๒) จรรยาบรรณต่อผู้เรียน

ครูจะต้องมีความประพฤติปฏิบัติต่อผู้เรียน ๙ ประการ คือ

๑. ตั้งใจถ่ายทอดวิชาการ บทบาทของครูต้องพยายามที่จะทำให้ลูกศิษย์เรียนด้วยความสุข เรียนด้วยความเข้าใจ และเกิดความมานะพยายามที่จะรู้ในศาสตร์นั้น ครูจึงต้องตั้งใจอย่างเต็มที่ที่จะศึกษาวิชาการทั้งทางศาสตร์ที่จะสอน ศาสตร์ที่จะถ่ายทอดหรือวิธีการสอน ครูต้องพยายามที่จะหาวิธีการใหม่ ๆ มาลองทดลองสอน

๒. รักและเข้าใจศิษย์ ครูต้องพยายามศึกษาธรรมชาติของวัยรุ่น ว่ามีปัญหาที่มีความไวต่อความรู้สึก (sensitive) และอารมณ์ไม่มั่นคง ครูจึงควรให้อภัย เข้าใจ และหาวิธีการให้ศิษย์ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ครูต้องพยายามทำให้ลูกศิษย์รักและไว้วางใจเพื่อที่จะได้กล้าปรึกษาในสิ่งต่างๆแล้วครูก็จะสามารถช่วยให้ศิษย์ประสบความสำเร็จในการเรียน และการดำรงชีวิตได้อย่างถูกต้อง

๓. ส่งเสริมการเรียนรู้ปัจจุบันการส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองหรือการเรียนรู้จากการช่วยเหลือกันในกลุ่มอาจจะทำให้ผู้เรียนมีวิธีการหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ด้วยตนเองมากขึ้นมากกว่าจะคอยให้ครูบอกให้แต่ฝ่ายเดียว ครูจึงจำเป็นต้องชี้ช่องทางให้ผู้เรียนหาวิธีการศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น

๔. ยุติธรรมอาชีพครูเป็นอาชีพที่จะต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนซื่อสัตย์ ยุติธรรม ไม่มีอคติลำเอียงต่อลูกศิษย์ ไม่เห็นว่าคนที่มีปัญหาเป็นคนน่ารังเกียจหรือพอใจแต่เฉพาะศิษย์ที่เรียนเก่ง ไม่สร้างปัญหาเท่านั้น ครูต้องมีความเป็นธรรมในการให้คะแนน และพร้อมที่จะอธิบายวิธีการให้คะแนน และการตัดเกรดได้ ครูต้องรอบคอบในการรอกคะแนน เพราะถ้าผิดพลาดแล้วบางครั้งก็จะทำให้ผู้เรียนที่ควรได้คะแนนดี ๆ กลับได้คะแนนเกือบจะสอบตกไป

๕. ไม่แสวงหาประโยชน์จากผู้เรียน ลักษณะของครูจะต้องเป็นผู้ไม่แสวงหาอามิสสินจ้าง เงินไม่ใช่สิ่งสร้างความสุขเสมอไปครูจึงจะต้องมีความระมัดระวังเป็นพิเศษในการกระทำใด ๆ อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจได้ว่าครูกำลังหาประโยชน์จากศิษย์อย่างไม่เป็นธรรม

๖. ทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี ครูมีอิทธิพลต่อศิษย์ทั้งด้านวาจา ความคิด บุคลิกภาพ และความประพฤติ ครูจึงจะต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้ลูกศิษย์ได้ซึมซับสิ่งที่ทำจากตัวครูไป เมื่อศิษย์เกิดศรัทธาในความสามารถของครู ศิษย์อาจจะเลียนแบบความประพฤติของครูไปอย่างไม่ได้เจตนา เช่น การตรงต่อเวลา การพูดจาชัดเจน การแสดงความคิดเห็นที่ตรงไปตรงมา สุภาพเรียบร้อย เป็นต้น

๗. ให้เกียรติผู้เรียน การยกย่องให้เกียรติผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความพึงพอใจ และเกรงใจผู้สอน ครูไม่ควรใช้อำนาจในทางที่ผิด เช่น พูดจาข่มขู่ ใช้คำพูดไม่สุภาพ เปลี่ยนชื่อผู้เรียน เยาะหยันหรือดูถูกผู้เรียน การเคารพผู้เรียนในฐานะปัจเจกบุคคลเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจ และการเรียนรู้ที่ดี เมื่อผู้เรียนได้รับการปฏิบัติอย่างดี ย่อมก่อให้เกิดพลังในการศึกษาต่อไป

๘. อบรมบ่มนิสัย ม.ล. ปิ่น มาลากุล อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีบทบาทหน้าที่ในการอบรมบ่มนิสัยเด็ก โดยท่านเชื่อว่า “การอบรมบ่มนิสัยใคร ๆ นั้นเพียงแค่วันละนาทีก็ดีถม” ดังนั้นครูควรแบ่งเวลาในการอบรมบ่มนิสัยผู้เรียน เช่น ก่อนการ

สอนแต่ละชั่วโมงอาจชี้แนะหรือให้ความคิดที่ดีแก่ผู้เรียนได้ ครูควรถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องสอนคนให้เป็นคนดี

๙. ช่วยเหลือศิษย์ผู้เรียนมาอยู่ในสถานศึกษาพร้อมด้วยประสบการณ์และปัญหาที่แตกต่างกันออกไปดังนั้นครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องสังเกตความผิดปกติหรือข้อบกพร่องของศิษย์ และพร้อมที่จะให้การช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที ไม่ให้ศิษย์ต้องก้าวถลาลึกลงไปในพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

นอกจากจรรยาบรรณต่อศิษย์แล้ว ครูจะต้องมีความประพฤติปฏิบัติต่อตนเอง ด้วยคือ จรรยาบรรณต่อตนเอง ครูจะต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาเพื่อให้มีลักษณะพฤติกรรม ดังนี้

๑. ประพฤติชอบ ครูต้องตั้งตนไว้ในที่ถูกต้องที่ควรสามารถบังคับตนเองให้ประพฤติแต่สิ่งที่ดีงามถูกต้อง

๒. รับผิดชอบ ครูต้องฝึกความรับผิดชอบต่อ โดยตั้งใจทำงานให้สำเร็จลุล่วง มีความผิดพลาดน้อย

๓. มีเหตุผล ครูต้องฝึกถามคำถามตนเองบ่อย ๆ ฝึกความคิดวิเคราะห์หาเหตุหาผล หาข้อดีข้อเสียของตนเอง และเรื่องต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองเป็นคนมีเหตุผลที่ดี

๔. ใฝ่รู้ การติดตามข่าวสารข้อมูลอยู่เสมอ ๆ ทำให้ครูมีนิสัยใฝ่รู้ อยากทราบคำตอบในเรื่องต่าง ๆ ครูควรมีความรู้รอบตัวอย่างดีทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง เพื่อให้ครูดำรงชีพในสังคมได้อย่างเป็นสุขปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ และชี้แนะสิ่งที่ถูกต้องให้ศิษย์ได้

๕. รอบคอบ ครูต้องฝึกฝนตนเองให้เป็นคนรอบคอบ ละเอียดและประณีต ในการดำเนินกิจการต่าง ๆ การทำกิจกรรม เช่น ควบคุมบัญชีการเงินต้องรอบคอบ ต้องเห็นตัวเลขชัดเจนไม่ตกหล่น ทำให้เกิดการผิดพลาดที่เป็นผลร้ายทั้งของตนเองและผู้อื่น

๖. ฝึกจิต การพัฒนาจิต ทำให้ครูอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและส่งผลทำให้ครูทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นครูจึงต้องหมั่นฝึกจิตของตนให้สูงส่ง สูงกว่ามาตรฐาน ระวังอารมณ์ไม่ดี คิดอะไรได้สูงกว่ามาตรฐานและคิดเป็นบวก มากกว่าคิดลบหรือคิดร้าย

๗. สนใจศิษย์ การสนใจพัฒนาการของผู้เรียน เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้วิชาชีพรู้ก้าวหน้า เพราะถ้าไม่มีผู้เรียนก็ไม่มีวิชาชีพรู้ ครูจึงจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติผู้เรียน การแก้ปัญหาผู้เรียน การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

สรุปได้ว่า จรรยาบรรณ คือ ประมวลพฤติกรรมที่กำหนด ลักษณะมาตรฐานการกระทำของครู อันจะทำให้วิชาชีพรู้ก้าวหน้าอย่างถาวร โดยที่ครูจะต้องดำเนินการเรียนการสอนโดยการยึดจรรยาบรรณต่อวิชาชีพรู้ต่อผู้เรียน และต่อตนเอง ในการทำหน้าที่ของครูให้สมบูรณ์

พทธี ศิริบรรณพิทักษ์ ได้กล่าวถึง จรรยาบรรณวิชาชีพรู้ไว้ว่า คือ กฎแห่งความประพฤติสำหรับสมาชิกวิชาชีพรู้ ซึ่งองค์กรวิชาชีพรู้เป็นผู้กำหนด และสมาชิกในวิชาชีพรู้ทุกคนต้องถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด หากมีการละเมิดจะมีการลงโทษ จรรยาบรรณวิชาชีพรู้ มีความสำคัญต่อวิชาชีพรู้เช่นเดียวกับที่จรรยาบรรณวิชาชีพรู้ มีความสำคัญต่อวิชาชีพรู้อื่น ๆ ซึ่งสรุปได้ ๓ ประการ คือ

๑. ปกป้องการปฏิบัติงานของสมาชิกในวิชาชีพรู้

๒. รักษามาตรฐานวิชาชีพรู้

๓. พัฒนาวิชาชีพรู้

จรรยาบรรณครู หมายถึง ข้อกำหนดเกี่ยวกับความประพฤติหรือการปฏิบัติตน ของผู้ประกอบวิชาชีพครู เพื่อรักษาหรือส่งเสริมเกียรติคุณชื่อเสียงและฐานะของความเป็นครูไทย ได้มีบัญญัติเป็นลายลักษณ์อักษร และกฎหมายรองรับเป็นครั้งแรก เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๖ โดยอาศัยอำนาจบังคับของพระราชบัญญัติครู พ.ศ.๒๔๘๘ ที่กำหนดให้คุรุสภาเป็นสถาบันผู้ออกระเบียบข้อบังคับ ได้เรียกว่า ระเบียบประเพณีของครูว่าด้วยจรรยาบรรณครู ๑๐ ข้อ และระเบียบว่าด้วยวินัยครู ๑๐ ข้อ จนกระทั่งปี พ.ศ.๒๕๓๙ คุรุสภาได้ปรับปรุงข้อบังคับเกี่ยวกับจรรยาบรรณของครูขึ้นใหม่ โดยตัดข้อความที่มีลักษณะเป็นวินัยออกไปเหลือเพียงบทบัญญัติที่มีลักษณะเป็นจริยธรรมหรือจรรยาบรรณ เรียกว่า ระเบียบคุรุสภาว่าด้วย จรรยาบรรณครู พ.ศ.๒๕๓๙ โดยประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๓๙ มี ทั้งหมด ๙ ข้อ ดังนี้

๑. ครูต้องรักศิษย์และเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

๒. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ

๓. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

๔. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์

๕. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

๖. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ

๗. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

๘. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์

๙. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย

จรรยาบรรณในวิชาชีพ หมายถึงประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อผลดีเกียรติและสถานะของวิชาชีพนั้นก็ได้ผู้กระทำผิดจรรยาบรรณ จะต้องได้รับโทษโดยว่ากล่าว ตักเตือน ถูกพักงาน หรือถูกยกเลิกใบประกอบวิชาชีพได้^๓

^๓พระปลัดชาตรี สิริมงคล (วงศ์ศิริ). “การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๙). อ้างใน <http://www.pirun.ku.ac.th> (สืบค้นเมื่อ วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๕๓),

๒.๑.๒ ความหมายของลักษณะจรรยาบรรณวิชาชีพครู

ลักษณะคือประจำตัวหรือ ลักษณะทั้ง ๙ ด้านที่มีความแปรผันในการชีวิตปรากฏการณ์ต่างๆตามธรรมชาติ โดยจะระบุถึงสถานที่ที่ทำการศึกษา ในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ลักษณะข้อมูลเชิงคุณลักษณะ อาจมีลักษณะที่ต่อเนื่องกัน เช่น เส้นชั้นระดับความสูงหรือเป็นลักษณะที่ไม่ต่อเนื่อง เช่น จำนวนพลเมือง และชนิดของสิ่งปกคลุมดิน เป็นต้น ค่าความแปรผันของลักษณะข้อมูลเชิงคุณลักษณะนี้ จะทำการชีวิตออกมาในรูปของตัวเลข โดยกำหนดเกณฑ์การวัดออกเป็นระดับ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า คนผู้สั่งสอนหรือให้การศึกษาผู้ทำหน้าที่สั่งสอน ให้การศึกษาแก่ผู้อื่น โดยเฉพาะครูอาจารย์ พึงประกอบด้วยคุณสมบัติ และประพฤติตามหลักปฏิบัติเป็นกัลยาณมิตร คือ ประกอบด้วยองค์คุณ ๗ ดังนี้^๕

๑. ปิโย น่ารัก คือ มีเมตตากรุณา ใส่ใจคนและประโยชน์สุขของเขา เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ชวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม

๒. ครู คือ นำเคารพ คือ เป็นผู้หนักแน่นถือหลักการเป็นสำคัญและมีความประพฤติสมควรแก่ฐานะทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจเป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย

๓. ภาวนีย คือ น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่นายกองควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอ๋ยอ้างและรำลึกถึงความซาบซึ้ง มั่นใจ และภาคภูมิใจ

๔. วตตา คือ รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

๕. วจนุกฺขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถาม แม้จุกจิก ตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อุดหนุนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์เป็นผู้มีความมานะในการตักเตือนสั่งสอน โดยไม่กลัวว่าจะเกลียดหรือโกรธ มีความฉลาดในการใช้คำพูด (กับศิษย์)

๖. คมภีรณฺจ กถิ กตฺตา คือ แกล้งเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ยุ่งยาก ลึกซึ้งให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปการรู้จักสอนจากง่ายไปหายาก หรือมีความลึกซึ้งขึ้นโดยลำดับ

๗. โน จฏฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำในอูฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

ถวิล มาตรฐาน เลี่ยม ได้กล่าวถึงคุณลักษณะส่วนตัวของครูที่มีประสิทธิภาพควรมี และได้สรุปไว้ดังนี้^๕

๑. เอาใจใส่ อาหาร และเห็นอกเห็นใจ เพราะครูนั้นเกี่ยวข้องกับพัฒนาบุคคล (นักเรียน) ให้เจริญงอกงามตามอัธยาของแต่ละคน ดังนั้น ครูต้องเห็นคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่

^๕พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๙๐-๙๑.

^๕ถวิล มาตรฐาน เลี่ยม, **คุณภาพกับคุณภาพการสอน**, วารสารวิชาการ, ๒ (๔), ๒-๘, หน้า ๔-๖.

อยู่ร่วมในสังคม ให้ความสนใจและตระหนักถึงบทบาทของผู้อื่น ยอมรับในความมีศักดิ์ศรีและเกียรติยศ ของแต่ละบุคคลโดยไม่มีเงื่อนไขอื่น

๒. อุดทน อดกลั้น กับความหลากหลายของวัฒนธรรม เชื่อชาติ ความเชื่อ และศาสนานั้นคือ ครูจะต้องเคารพในวัฒนธรรมประเพณี เชื่อชาติ ศาสนาที่แตกต่างกันไปเพราะสังคมมนุษย์ในสมัยปัจจุบันนี้เป็นสังคมที่นับวันจะมีความหลากหลาย ซึ่งอาจเนื่องด้วยการพัฒนาการสื่อสารคมนาคม และเทคโนโลยีสาขาต่างๆ ครูจึงต้องเป็นผู้ที่มองเห็นข้อเท็จจริงของการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นและฝึกจิตใจตนเองให้มีความเป็นประชาธิปไตย (Democratic Mind) ให้มากขึ้น ลดความคิดในลักษณะเผด็จการและพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลง

๓. มีอารมณ์ขัน การมีอารมณ์ขันเป็นสมบัติสำคัญประการหนึ่งของครู เพราะครูต้องเกี่ยวข้องกับนักเรียน เพื่อนครู ตลอดจนผู้ปกครอง อารมณ์ขันช่วยให้เกิดบรรยากาศในการสื่อสารที่ดี แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นอารมณ์ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติไม่ใช่เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกมาช่วยย่วยเป็นรูปแบบของความรู้สึกที่สอดคล้องกับสถานการณ์ ทำให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลายชวนหัว ไม่เครียดปราศจากการต่อสู้ต่อต้านการกระทบกระแทก รวมถึงความสามารถทำให้คนอื่นหัวเราะและขบขัน ความรื่นเริง สดชื่น และมองโลกในแง่ดี

๔. ความมั่นคงในอารมณ์ และความสามารถควบคุมอารมณ์ ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความยุติธรรมและคงเส้นคงวาจะไม่ปกปิดหรือใช้อารมณ์และฝังตัวอยู่กับความคับข้องใจ และความยุ่งยากในแต่ละวันจะต้องรู้จักวิธีปล่อยอารมณ์ผ่อนคลายความตึงเครียดและแสวงหาความสนุกสนานรื่นเริงไม่หย่อนยาน หรือตึงเครียดสุดขอบใดขอบหนึ่งอย่างอ่อนไหวกับเหตุการณ์จนเกินความสามารถควบคุมตนเองมีสติยั้งคิด ตลอดจนต้องเป็นผู้ที่มีความคิดอิสระเป็นของตนเอง

๕. ได้รับการศึกษาและอบรมดี จะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งความรู้ทั่วไป และความรู้วิชาเฉพาะที่ตนเองรับผิดชอบ ตลอดจนรอบรู้ในเหตุการณ์แวดล้อมอย่างกว้างขวางนั้นคือต้องเป็นผู้อ่านหนังสือ ศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอ ทันสมัย ทันเหตุการณ์

๖. มีทักษะการสื่อข้อความ โดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ ดังนี้

๖.๑ การแสดงออกด้วยการพูด ครูจะต้องพูดด้วยน้ำเสียงชัดเจน แจ่มใส แยกแยะประเด็นได้พูดสำเนียงถูกต้อง ระดับการใช้เสียงมีความหมาย นุ่มนวล ไม่พูดจากระโชกโฮกฮากหรือเจือด้วยอารมณ์โกรธซึ่ง ตลอดจนไม่พูดตะกุกตะกักหรือติดอ่าง

๖.๒ การถ่ายทอดสู่บุคคลอื่น ครูจะต้องสามารถเข้าใจและจับประเด็นการพูดของผู้อื่นได้ มีความตั้งใจและสนใจที่จะฟังความคิดเห็นของผู้อื่นอย่างแท้จริง โดยปราศจากการขัดจังหวะหรือรบกวน ต้องเป็นผู้ฟังที่ดี มีเจตคติความรู้สึกและอารมณ์ที่แสดงออก และรับฟังผู้อื่น

๖.๓ มีกาลเทศะ สามารถที่จะเลือกใช้คำพูดของผู้อื่นได้ให้ถูกกับสภาพและเหตุการณ์ คือ สอดคล้องกับเรื่องสถานที่ เวลา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ฟังหรือผู้เกี่ยวข้อง

๗. มีตรรกในการคิด มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดดี และแสดงออกอย่างชัดเจน มีเหตุผล มีขั้นตอนและต่อเนื่อง มีความคิดหรือจิตใจแบบวิทยาศาสตร์ สามารถวิพากษ์ วิวิจารณ์และแยกแยะประเด็นได้ถูกต้อง แม่นตรง

๘. สุขภาพอนามัยและบุคลิกภาพดี ครูจะต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพพลานามัยดีทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่มีข้อบกพร่องทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมถึงลักษณะท่าทางการแสดงออกดี

๙. มีความริเริ่มสร้างสรรค์ และเสาะแสวงหานวัตกรรมคือ มีความริเริ่มและทดลองปฏิบัติแนวใหม่ สามารถที่จะตอบคำถามแก้ปัญหาด้วยตนเอง จนสามารถกำหนดสถานการณ์ต่างๆ ด้วยตัวเอง การริเริ่มสร้างสรรค์ทำให้เกิดสิ่งใหม่และมีทิศทางในการกำหนดและพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง คนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และค้นหานวัตกรรมจะเป็นผู้สร้างแนวคิดใหม่ๆ อยู่เสมอ

๑๐. พึ่งพาตนเอง มีความเชื่อมั่นตนเอง และมีความรับผิดชอบ ครูที่มีศักยภาพสูงจะไม่ขึ้นอยู่กับแนวทางปฏิบัติ หรือคำแนะนำที่คนอื่นกำหนดให้เพียงอย่างเดียว แต่เขาจะต้องรู้และเข้าใจในภาระหน้าที่ที่เขาจะต้องกำหนดเอง และปฏิบัติได้อย่างประสบผลสำเร็จ เขาจะต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของเขาเอง สามารถที่จะพึ่งพาตนเองได้ และสามารถที่จะกำหนดและยอมรับในพฤติกรรมใดๆที่เขาปฏิบัติเป็นคนกระตุนตนเอง เตือนตนเอง แนะนำตนเอง และมีความรับผิดชอบต่อการกระทำหรือผลที่เกิดจากการกระทำของเขา

๑๑. มีความกล้าหาญและซื่อตรง ประเมินตนเองและมีทิศทางในการทำงาน ครูจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีหลักการทำงานยืนหยัดในแนวทางที่ถูกต้อง ซื่อสัตย์ต่อแนวความคิดของตน มีค่านิยมและเจตคติที่ดีต่อการกระทำใดๆที่อยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ภายใต้กฎเกณฑ์และสภาพการณ์ต่างๆ การกระทำใดๆ ลงไปย่อมมีจุดประสงค์ชัดเจน และทิศทางที่จะนำไปสู่จุดประสงค์นั้น มีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานหรือกิจกรรมใดๆให้สำเร็จถึงแม้จะเผชิญกับอุปสรรคและปัญหา

๑๒. มีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ครูจะต้องเป็นผู้ที่รักการสอน รักวิชาชีพครูแท้จริง มีความต้องการส่งเสริมให้อาชีพก้าวหน้ามีเกียรติ และมีความปรารถนาที่จะช่วยและบริการคนอื่น

๑๓. มีความสามารถ การวางแผน การจูงใจและเป็นผู้นำ คือ เป็นผู้ที่มีความริเริ่มงานใหม่ กำหนดแผนงานอย่างเป็นระบบ มีผลงานที่สามารถตรวจสอบและประเมินได้ มีความกระตือรือร้นในการทำงานประสานงานร่วมมือกับบุคคลและกลุ่มบุคคลในการทำงาน และยังสามารถแนะนำแนวทางปฏิบัติและตั้งศักยภาพของงานอื่นออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทำงานร่วมกัน นอกจากนี้ยังสามารถจูงใจให้บุคคลอื่นหรือเพื่อนร่วมงานได้ร่วมมือในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ต้องการและจำเป็น นั่นคือ จูงใจให้คนอื่นเกิดความกระหายและสนใจในการทำงาน

๑๔. มีความเด็ดขาด คือ เป็นผู้ที่ตัดสินใจรวดเร็ว เด็ดขาด สามารถแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์และแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้

๑๕. ยืดหยุ่นและปรับตัว ครูต้องเป็นผู้ไม่แข็งทื่อ สามารถปรับปรุงยืดหยุ่นการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับเวลา สถานการณ์ ให้เป็นคนใจกว้าง ไม่ยึดมั่นในคำตอบเดียวหรือทางเลือกเดียว

๑๖. ถ่อมตน คือ เป็นผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตนไม่เย่อหยิ่ง มีความรู้สึกที่ทุกคนจะต้องเรียนรู้และปรับปรุงตนเอง พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่มีใครเก่งไปเสียทุกอย่าง จำเป็นจะต้องใฝ่หาความรู้เพิ่มพูนประสบการณ์อยู่เรื่อยๆ ไม่หยุดนิ่งและขณะเดียวกันก็มองตนเองว่าเป็นปัจเจกบุคคลซึ่งย่อมมีผิดมีถูกมีการเปลี่ยนแปลงได้

๑๗. มีความกระตือรือร้น ครูต้องเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการทำงานไม่เฉื่อยชา มีพลังที่จะทำงานตามความคิดและแนวทางที่กำหนด ทำงานอย่างมีชีวิตชีวา สดชื่นมีน้ำใจเป็นนักกีฬา ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวคึกคัก กระตุนให้นักเรียนขยันและมุ่งมั่น

วีรรัตน์ ไวยกุล ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพเอาไว้ว่า มีลักษณะทั่วไปและคุณสมบัติต่างๆสรุปได้ดังนี้^๖

๑. เป็นผู้ที่จัดการดูแลชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ สามารถควบคุมชั้นเรียนดูแลกำกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาด้วยการรบกวนนักเรียนคนอื่นๆ ในชั้นน้อยที่สุด และสามารถใช้เวลาเรียนของชั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. เป็นผู้ที่มีเทคนิควิธีสอนได้อย่างเหมาะสม เสนอบทเรียนในลักษณะที่รักษาความสนใจของนักเรียนได้ดี

๓. เป็นผู้ที่จะช่วยเด็กสร้างอัตมโนทัศน์

๔. เป็นผู้ที่ยอมรับมากกว่าทักษะเบื้องต้น และสอนให้เด็กคิดวิพากษ์วิจารณ์ และทักษะการแก้ปัญหาที่จะเป็นประโยชน์ในสถานการณ์นอกห้องเรียน

๕. เป็นผู้ที่ยอมรับผลความก้าวหน้าของนักเรียนของตนเอง และให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสร้างสรรค์

๖. เป็นผู้ตระหนักถึงความต้องการพิเศษของนักเรียนบางคน และทำงานเพื่อให้บรรลุถึงความต้องการเหล่านั้นทุกเมื่อที่จะทำได้

๗. เป็นผู้ที่ยอมรับผลงานวิจัย เพื่อที่ว่าจะสามารถใช้ประโยชน์แก่นักเรียนของตน

ชาญชัย อาจินสมาจาร ได้กล่าวถึงลักษณะของครูที่ดีว่าลักษณะดังนี้^๗

๑. ปฏิบัติตามกฎหมายแห่งจรรยาบรรณครู และกฎระเบียบอื่นๆ ของโรงเรียน

๒. เป็นตัวอย่างในด้านศีลธรรม และพฤติกรรมทางจรรยาบรรณแก่นักเรียนกลุ่มเพื่อนและชุมชน

๓. เข้ากับนักเรียน และชุมชนได้เป็นอย่างดี

๔. แต่งตัวเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา

๕. มีความคิดสร้างสรรค์ และเฉียบแหลมในการปฏิบัติงาน

๖. ทำงานตามเวลาราชการ และพร้อมที่จะทำงานนอกเวลาหากถูกร้องขอ

๗. ใช้เวลาอย่างฉลาด

พรณี ช. เจนจิต ได้กล่าวถึง คุณลักษณะของครูที่ดี ตามแนวคิดของกลุ่มมานุษยนิยมว่ามี ๖ ประการ ดังนี้^๘

๑. เป็นครูที่มีความรู้ดี

๒. เป็นผู้ที่มีความไวต่อความรู้สึกของนักเรียน และเพื่อนร่วมงาน

๓. มีความศรัทธา และเชื่อว่า เด็กทุกคนมีความศรัทธาที่เรียนได้

๔. เป็นผู้ที่มีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง ในทางบวกซึ่งจะนำไปสู่ความรู้สึกนึกคิดในทางให้กับผู้อื่นด้วย

^๖วีรรัตน์ ไวยกุล, **หลักการเรียนรู้ของเด็กประถมศึกษา**, (คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๗), หน้า ๗.

^๗ชาญชัย อาจินสมาจาร, **ครูและอาชีพของครู**, ประชาศึกษา, ๔๕(๙),๓๔-๔๐), หน้า๗๕.

^๘พรณี ช. เจนจิต, **อ้างอิงในสมหวัง พันธะลี, การจัดการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง หัวใจของการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน**, วิทยากรย์, หน้า ๗๗.

๕. มีความเชื่อว่าจะสามารถช่วยเหลือเด็กทุกคนให้ทำดีที่สุด เท่าที่เขาจะทำได้

๖. รู้จักที่จะนำแนวคิดจากหลายทฤษฎีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

สุมน อมรวิวัฒน์ ได้เสนอหลักที่แสดงถึงคุณธรรมของครู และเป็นหลักการที่สถาบันฝึกหัดครูต้องปลูกฝังแก่นิสิตนักศึกษา ด้วยวิธีการสร้างสังคมการเรียนรู้ การให้เห็นแบบอย่างที่ดี และวิธีการซึมซับจากกิจกรรมการเรียนการสอนว่า มี ๔ ประการ ดังนี้^๙

๑. คุณธรรมที่เกิดขึ้นจากหลักของการยอมรับ หมายถึง การยอมรับและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ศิษย์ทุกระดับของครูย่อมต้องการการยอมรับจากครู ดังนั้นคุณธรรม ของครูตามหลักการข้อนี้ คือ การยอมรับว่า

๑.๑ ศิษย์เป็นมนุษย์ ย่อมมีความคิด มีความรู้สึก และอยากมีบทบาทในการเรียนครูต้องทำให้ศิษย์เกิดความภาคภูมิใจรู้สึกว่าเขาเป็นคนที่มีความค่า

๑.๒ ศิษย์มีความแตกต่างกัน ทั้งในด้านความสามารถ ความสนใจ และความถนัด ครูจึงต้องจัดวิธีสอนที่หลากหลาย

๑.๓ ศิษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน คือ มีโอกาสเท่าเทียมกันที่จะพัฒนาและได้รับการพัฒนาไปจนสุดความสามารถที่เขามี ครูจึงต้องไม่มื่อคติ ต้องให้ความยุติธรรมแก่ศิษย์

๒. คุณธรรมที่เกิดจากความไว้วางใจ การที่ครูและศิษย์ต่างไว้วางใจซึ่งกันและกันนั้น คุณธรรมที่มีหลักการนี้เป็นฐาน คือความจริงใจ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่บทบาทของตน และความมีสุจริตทางกาย วาจา ใจ

๓. คุณธรรมที่เกิดความหลักความผูกพัน ความผูกพันเกิดขึ้นจากการสำนึกในคุณค่า ความสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งของสถาบัน ความสำนึกในภารกิจที่ทุกฝ่ายต่างอำนวยความสะดวกเอื้ออาทรต่อกันมาเนิ่นนาน ความผูกพันเกิดขึ้นจากความรักและความเข้าใจซึ่งกันและกัน ดังนั้นคนเป็นครูจึงทำงานในหน้าที่ของตนด้วยความรัก รักศิษย์ รักการสอน มุ่งความเจริญของศิษย์มากกว่าตนเอง

๔. คุณธรรมที่เกิดขึ้นจากหลักของการช่วยเหลือเกื้อกูล เนื่องจากว่าครูนั้นเป็นผู้นำทาง เป็นผู้คุ้มครอง เป็นที่ปรึกษา และเป็นผู้ที่พร้อมที่จะช่วยเหลือศิษย์ การช่วยเหลือเกื้อกูลนั้นทำได้หลายวิธี เช่น การแนะนำทางที่ถูกต้องทำนองคลองธรรม การป้องกันการกระทำชั่ว การเสนอทางเลือกและทางออกในการแก้ปัญหา การช่วยเหลือทางกำลังใจ และทางทุนทรัพย์ การรับฟังความทุกข์ของศิษย์อย่างเห็นใจและพร้อมที่จะเข้าใจ การสนับสนุนเมื่อศิษย์มุ่งสู่จุดหมาย การประคับประคองเมื่อศิษย์พลาดพลั้ง คุณธรรมในหลักการนี้คือ เมตตา และกรุณานับว่าเป็นแก่นของคุณธรรมทั้งหลายสำหรับความเป็นครู

๒.๑.๓ ความหมายของจรรยาบรรณวิชาชีพครู

จรรยาบรรณวิชาชีพครู หมายถึง ประมวลมาตรฐานความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพจะต้องประพฤติปฏิบัติเป็นแนวทางให้ผู้ประกอบวิชาชีพปฏิบัติอย่างถูกต้องเพื่อผดุงเกียรติและสถานะ

^๙สุมน อมรวิวัฒน์, **คุณธรรมและคุณลักษณะความเป็นครูในสังคมข่าวสาร**, คณะศึกษาศาสตร์ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๗.

ของวิชาชีพนั้นก็ให้ผู้กระทำผิดจรรยาบรรณ จะต้องได้รับโทษโดยว่ากล่าว ตักเตือน ถูกพักงาน หรือ ถูกยกเลิกใบประกอบวิชาชีพได้

จรรยาบรรณวิชาชีพครู หมายถึง กฎแห่งความประพฤติสำหรับสมาชิกวิชาชีพครู มีความสำคัญต่อวิชาชีพครูเช่นเดียวกับที่จรรยาบรรณวิชาชีพจรรยาบรรณวิชาชีพครู โรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ ใน ๙ ด้าน ได้แก่

๑. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

๒. ครูต้องอบรม สั่งสอนฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

๓. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

๔. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์

๕. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติและไม่ใช้ให้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

๖. ครูย่อมพัฒนาตน ทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

๗. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

๘. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครู และชุมชนในทางสร้างสรรค์

๙. ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์พัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนดจรรยาบรรณครู ตามระเบียบคุรุสภาว่าด้วยจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๙ ไว้ ๙ ข้อ ดังนี้^{๑๐}

๑. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า

๒. ครูต้องอบรม สั่งสอนฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ

๓. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ

๔. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์

๕. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติและไม่ใช้ให้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

^{๑๐}สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๙, (กรุงเทพมหานคร : คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๐), หน้า๒๑-๒๒.

๖. ครูย่อมพัฒนาตน ทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ

๗. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

๘. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครู และชุมชนในทางสร้างสรรค์

๙. ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์พัฒนาภูมิปัญญา วัฒนธรรมไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดจรรยาครูปี ๒๕๒๓ มี ๓ หมวด ๒๔ ข้อ ดังนี้^{๑๑}

หมวดที่ ๑ อุดมการณ์ของครู

๑. ศรัทธาในอาชีพครู อุทิศตนเพื่อศิษย์และการศึกษา

๒. ดำรงและเสริมสร้างเกียรติแห่งอาชีพครู

๓. บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

หมวดที่ ๒ เอกลักษณ์ของครู

๑. อดทนรู้จักผ่อนปรนต่อปัญหา สามารถควบคุมอารมณ์ได้

๒. รับผิดชอบต่อหน้าที่และต่อตนเอง สามารถร่วมงานเป็นหมู่คณะได้

๓. เอาใจใส่ต่อการเรียน ความประพฤติความเป็นอยู่และพิจารณาคุณค่าของศิษย์

แต่ละคนด้วยเหตุผล

๔. ใฝ่หาความรู้ สืบค้น ปรับปรุงแก้ไขตนเองอยู่เสมอมีเขวามันไหวพริบในด้านการ

อบรมสั่งสอน

๕. ขยันหมั่นเพียร รู้จักคิดริเริ่ม

๖. มีความยุติธรรม และทำให้ศิษย์เกิดความอบอุ่นใจ

๗. ดำรงตนอย่างเรียบง่าย ประหยัดเหมาะสมกับสภาพอาชีพครู

๘. เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรมและศีลธรรมตามศาสนาที่ตนนับถือ

๙. สุขภาพเรียบร้อย ประพฤติดีสม่ำเสมอ เหมาะสม เป็นตัวอย่างที่ดี

หมวดที่ ๓ มาตรฐานการปฏิบัติตนของครู

๑. ต้องรักษาความสามัคคี ชื่อเสียงของหมู่คณะ และสถานศึกษาที่สังกัดอยู่

๒. ต้องไม่ลบหลู่ดูหมิ่นศาสนา

๓. ต้องรักษาชื่อเสียงมิให้ขึ้นชื่อว่าประพฤติชั่ว

๔. ไม่ละทิ้งการสอน อุทิศเวลาให้แก่ศิษย์และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ด้วยความ

เสียสละ

๕. ต้องรักษาความลับของศิษย์ เพื่อนร่วมงาน และสถานศึกษา

๖. ต้องถือและปฏิบัติตามธรรมเนียมที่ดีของสถานศึกษา

^{๑๑}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, อ่างในเอกศักดิ์คงตระกูล, เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา, วารสารข้าราชการครู, ๑๙ (๑), ๒-๑๗, ๒๕๔๑, หน้า ๕-๖.

๗. ต้องประพฤติปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และเที่ยงธรรม โดยไม่เห็นแก่ประโยชน์อันมิชอบ

๘. ต้องไม่ปิดบังอำพราง หรือบิดเบือนเนื้อหาสาระทางวิชาการ

๙. ต้องไม่ดูหมิ่นเหยียดหยาม เพื่อนร่วมงานและบุคคลใดๆ เชื้อพึง และไม่กระด้างกระเดื่องต่อผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งการในหน้าที่การงานโดยชอบด้วยกฎหมาย และระเบียบแบบแผนของสถานศึกษา

๑๐. ต้องไม่เบียดบังใช้แรงงานหรือนำผลงานของศิษย์ไปเพื่อประโยชน์ส่วนตน

๑๑. ต้องไม่นำหรือยอมให้นำผลงานทางวิชาการของตนไปใช้ในทางทุจริต หรือเป็นภัยต่อมนุษยชาติ

๑๒. ต้องไม่นำผลงานของผู้อื่นมาแอบอ้างเป็นผลงานของตน

สรุปความได้ว่า ครูที่ดี มีเหตุผล มีศีลธรรม ซื่อสัตย์ มีระเบียบวินัย มีความมั่นใจในตัวเองพร้อมที่จะเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำไม่ลำเอียง ไม่ข่มขู่แต่คอยเอาใจใส่ดูแลให้กำลังใจ ไม่ลงโทษด้วยวิธีรุนแรง ไม่ใช่อารมณ์ มีวิธีการสอนที่สนุกสนาน ไม่สอนเร็วหรือช้าเกินไปไม่ทำงานมาก ครูจะต้องมีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส เป็นกัลยาณมิตรกับเด็ก

๒.๒ คุณลักษณะครูที่ดี

หลักสิบประการของความเป็นครู^{๑๒}

๑. มุ่งมั่นวิชาการ ครูมีบทบาทหน้าที่ในการเสาะแสวงหาความรู้เพื่อนำไปถ่ายทอดให้แก่ศิษย์ที่จำเป็นสำหรับครู คือ

๑.๑ ศาสตร์ที่จะสอน ผู้ต้องติดตามความก้าวหน้าของวิชาชีพถ่ายทอดจากหนังสือ เอกสารวารสารตามสื่อต่างๆ ตลอดจนเข้าประชุมเพื่อรับรู้ความคิดใหม่ๆ ข้อค้นพบที่ขยายความรู้ ออกไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุดจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูจะเตรียมพร้อมให้ตนเองมีความรู้ทันสมัยต่อเหตุการณ์

๑.๒ ศาสตร์การสอน แม้ครูจะมีความรู้ดีในศาสตร์สาขาที่ชำนาญแต่ความรู้เหล่านั้น จะไม่มีประโยชน์ต่อวิชาชีพครูแม้แต่น้อยหาครูยังขาดความรู้เรื่องของการถ่ายทอดวิชาการเหล่านั้นจึง จำเป็นต้องติดตามศึกษาค้นคว้าให้ทันต่อความก้าวหน้าของศาสตร์การสอนเพื่อค้นหาวิธีการที่จะ อธิบายหรือถ่ายทอดให้ศิษย์เข้าใจสถานะต่างๆ

๑.๓ ศาสตร์การพัฒนาคน โดยที่อาชีพครูเป็นอาชีพสร้างคนที่มีศักยภาพให้แก่ ประเทศชาติผู้สร้างความจำเป็นต้องเอาใจใส่และถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องพัฒนาคนให้มีความพร้อมด้าน วิชาการวิชาชีพและการดำรงให้ตนเป็นคนดีที่สังคมปรารถนา

๒. รักงานสอน ครูต้องมีความศรัทธาต่อวิชาชีพของตนต้องมีความรักการการสอนสนใจที่ พัฒนาการสอนให้น่าสนใจเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนเพื่อให้ได้ผลรู้จักวิธีถ่ายทอดทำให้ผู้เรียน เข้าใจง่ายให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนของตนเองให้รู้จักวิธีเรียนเรียนด้วยความสุขและจะรับรู้ สาระในศาสตร์ต่างๆที่การสำหรับการสอน

^{๑๒} วรริตน์ ผดุงชีพ วาสนา จินดาสวัสดิ์, คู่มือเตรียมสอบบรรจุครูผู้ช่วย วิชาชีพครู, บริษัท วีวีบุ๊คส์เอ็ดดูเคชั่น จำกัด เชียงใหม่, ๒๕๖๑. หน้า ๑๐.

๓.สาทรศิษย์ ครูต้องมีความเมตตา รักเข้าใจและเอาใจใส่ดูแลลูกศิษย์ห่วงใยว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆที่ลูกศิษย์ประสบให้เกียรติและยอมรับในความแตกต่างไม่ดูถูกหรือเหยียดหยามลูกศิษย์ให้การช่วยเหลือทั้งทางด้านการเรียนและชีวิต

๔.คิดดี ครูต้องมีความคิดที่ดีความคิดที่เป็นบวกต่อศิษย์ต่อการสอนต่อวิชาชีพต่อสถาบันและต่อเพื่อนร่วมงานคิดในสิ่งที่ดีและให้คิดอยู่เสมอว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีคุณค่าที่สุดเป็นต้นความคิดที่จะเป็นบวกจะช่วยให้ครูทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๕.มีคุณธรรม มีคุณธรรมของครูมีความจำเป็นต่อวิชาชีพครูคุณธรรมที่สำคัญได้แก่ความยุติธรรมด้านการสอนการประเมินผลความต้องการให้ลูกศิษย์ประสบผลสำเร็จครูต้องมีความอดทนระงับอารมณ์ได้ดีไม่ทำร้ายคนเสียสละมีความอายุที่จะทำความผิดและมีหลักศาสนายึดมั่นมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะประพฤติตนให้ถูกต้องตามระเบียบประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้น

๖.ชี้นำสังคม ครูต้องช่วยชี้นำสังคมในสิ่งที่ถูกต้องช่วยแก้ปัญหาทำตนเป็นตัวอย่างเช่นเรื่องของขยะสิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงานช่วยชุมชนในด้านต่างๆทั้งการแก้ปัญหาเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีต่อสังคมและการช่วยเหลือนำสังคมให้เป็นสังคมที่ดีงาม

๗.อบรมจิตใจ การพัฒนาผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญครูจึงต้องช่วยให้ข้อคิดที่ต่อบรมตักเตือนสั่งสอนให้ศิษย์ประพฤติดีดำรงอยู่ในศีลธรรมหน้าที่ของครูจึงไม่ใช่เป็นเรื่องของการสอนหนังสือเท่านั้นแต่จะต้องอบรมจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ

๘.ใฝ่ความก้าวหน้า การไม่หยุดนิ่งอยู่กับที่รักที่จะช่วยให้ประเทศก้าวหน้าเผยแพร่ผลงานวิชาการให้แก่ชุมชนไม่หยุดยั้งครูจะต้องให้ชีวิตของครูก้าวหน้าต่อไปเพื่อที่จะทำประโยชน์ให้แก่ตนเองสังคมและประเทศชาติ

๙. วาจางาม คำพูดเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างประสบความสำเร็จคำพูดที่ดียอมทำให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจมีความมุ่งมั่นในทางตรงกันข้ามคำพูดที่ไม่ดียอมทำให้ผู้ฟังเกิดความทุกข์ไม่สบายใจและทำให้เกิดความท้อถอยไม่ยอมเรียนครูจึงต้องฝึกการพูดให้ถูกต้องตามกาลเทศะฝึกการพูดเพื่อจูงใจและส่งเสริมทำให้สิทธิ์เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีงามและถูกต้อง

๑๐. รักความเป็นไทย สถาบันการศึกษาเป็นศูนย์กลางพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศชาติดังนั้นครูจึงต้องส่งเสริมการพัฒนาเอกลักษณ์ไทยเพื่อให้ศิษย์เป็นผู้ธำรงรักษาเอกราชไทยเอาไว้โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ควมมีเอกลักษณ์เฉพาะตนจำเป็นต้องธำรงไว้ให้มั่นคงแม้ว่าเทคโนโลยีจะพัฒนาไปได้ไกลจนทำให้แต่ละชาติสามารถติดต่อรับรู้และถ่ายทอดวัฒนธรรมซึ่งกันและกันได้ก็ตามแต่เอกลักษณ์เฉพาะของคนในชาติเช่นเรื่องของความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามควรช่วยการสื่อสารส่งเสริมและดำรงไว้เพื่อทำให้เยาวชนเกิดความรักความภาคภูมิใจในความเป็นไทย

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู

จรรยาบรรณในวิชาจะเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะจำแนกอาชีพว่าเป็นวิชาชีพหรือไม่อาชีพที่เป็น “วิชาชีพ” นั้นกำหนดให้มืองค์กรรองรับ และมีการกำหนดมาตรฐานของความประพฤติของผู้อยู่ในวงการวิชาชีพซึ่งเรียกว่า “จรรยาบรรณ” ส่วนลักษณะ “วิชาชีพ” ที่สำคัญคือ เป็นอาชีพที่มีศาสตร์ขั้นสูงรองรับ มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยและพัฒนาวิชาชีพมีการจัดการสอนศาสตร์ดังกล่าวใน

ระดับอุดมศึกษาทั้งการสอนด้วยทฤษฎีและการปฏิบัติจนผู้เรียนเกิดความชำนาญ และมีประสบการณ์ ในศาสตร์นั้น นอกจากนี้จะต้องมีองค์หรือสมาคมวิชาชีพ ตลอดจนมี “จรรยาบรรณในวิชาชีพ” เพื่อให้สมาชิกในวิชาชีพดำเนินชีวิตตามหลักมาตรฐานดังกล่าวหลักที่กำหนดในจรรยาบรรณวิชาชีพ ทั่วไป คือ แนวความประพฤติปฏิบัติที่มีต่อวิชาชีพต่อผู้เรียนต่อตนเองและต่อสังคม ดังนี้

๒.๓.๑ ครูต้องรักและเมตตาศิษย์

ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน ได้กล่าวถึง ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วงเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า หลักการ การแสดงออกของบุคคล ในทางที่ดีเป็นผลมาจากสภาวะจิตใจที่ดีงาม และความเชื่อถือที่ถูกต้องของบุคคลที่มีความรักและ เมตตาต่อผู้แสดงออกด้วยความปรารถนาในอันที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลอื่นมีความสุข ใฝ่ตรง ถึงผลแล้วจึงแสดงออกอย่างจริงใจ ครูจึงต้องมีความรักและเมตตาต่อศิษย์อยู่เสมอ ซึ่งจะเป็นผลให้ พฤติกรรมที่ครูแสดงออกต่อศิษย์ เป็นไปในทางสุภาพเอื้ออาทร ส่งผลดีต่อศิษย์ในทุก ๆ ด้าน ^{๑๓}

ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วงเหลือ ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า หมายถึง การตอบสนองต่อความต้องการ ความถนัด ความสนใจของศิษย์ อย่างจริงใจ สอดคล้องกับการเคารพ การเห็นอกเห็นใจต่อลัทธิพื้นฐานของศิษย์จนเป็นที่ไว้วางใจ เชื่อถือและชื่นชมได้รวมทั้งเป็นผลไปสู่การพัฒนาทางด้านอย่างเท่าเทียมกัน ดังนี้

๑. สร้างความรู้สึกเป็นมิตร เป็นที่พึ่งพาและไว้วางใจได้ของศิษย์ แต่ละคนและทุกคน ตัวอย่าง เช่น

- ให้ความเป็นกันเองกับศิษย์
- รับฟังปัญหาของศิษย์และให้ความช่วยเหลือศิษย์
- ร่วมทำกิจกรรมกับศิษย์เป็นครั้งคราวตามความเหมาะสม
- สนทนาไต่ถามทุกข์สุขของศิษย์ ฯลฯ

๒. ตอบสนองข้อเสนอและการกระทำของศิษย์ในทางสร้างสรรค์ตามสภาพปัญหา ความต้องการและศักยภาพของศิษย์แต่ละคนและทุกคน ตัวอย่างเช่น

- สนใจคำถามและคำตอบของศิษย์ทุกคน
- ให้โอกาสศิษย์แต่ละคนได้แสดงออกตามความสามารถ ความถนัด และความ

สนใจ

- ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องของศิษย์
- รับการนัดหมายของศิษย์เกี่ยวกับการเรียนรู้ก่อนงานอื่น ๆ

๓. เสนอและแนะแนวทางการพัฒนาของศิษย์แต่ละคนและทุกคนตามความถนัด ความสนใจ และศักยภาพของศิษย์ ตัวอย่างเช่น

- มอบหมายงานตามความถนัด

^{๑๓}ไพฑูรย์ สินลาร์ตัน, การกวาดวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย. รายงาน การวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.๒๕๔๕). หน้า ๒๒.

- จัดกิจกรรมหลากหลายตามสภาพความแตกต่างของศิษย์เพื่อให้แต่ละคนประสบความสำเร็จ เป็นระยะ ๆ อยู่เสมอ
- แนะนำแนวทางที่ถูกให้แก่ศิษย์
- ปรึกษาหารือกับครู ผู้ปกครอง เพื่อน นักเรียน เพื่อหาสาเหตุและวิธีแก้ปัญหาของศิษย์

๔. แสดงผลงานที่ภูมิใจของศิษย์แต่ละคนและทุกคนทั้งในและนอกสถานศึกษา ตัวอย่างเช่น

- ตรวจสอบผลงานของศิษย์อย่างสม่ำเสมอ
- แสดงผลงานของศิษย์ในห้องเรียน (ห้องปฏิบัติการ)
- ประกาศหรือเผยแพร่ผลงานของศิษย์ที่ประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่า ในการเรียนการสอนนั้นครูต้องรักและเมตตาศิษย์ เอาใจใส่ช่วงเหลือส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์เสมอด้วยความปรารถนาในอันที่จะก่อให้เกิดผลดีต่อบุคคลอื่น มีความสุภาพ ไตร่ตรองแสดงออกอย่างจริงใจจะเป็นผลให้พฤติกรรมที่ครูแสดงออกต่อศิษย์เป็นไปในทางสุภาพเอื้ออาทรส่งผลดีต่อศิษย์การเห็นอกเห็นใจต่อลัทธิพื้นฐานของศิษย์จนเป็นที่ไว้วางใจ เชื่อถือและชื่นชมได้รวมทั้งเป็นผลไปสู่การพัฒนารอบด้าน

๒.๓.๒ ครูต้องอบรม สั่งสอนฝึกฝน สร้างเสริมความรู้

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กล่าวถึง ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ^{๑๔}

หลักการครูที่ดีต้องมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาศิษย์ให้เจริญได้อย่างเต็ม ศักยภาพ และถือว่าการรับผิดชอบของตนจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อศิษย์ได้แสดงออกซึ่งผลแห่งการพัฒนานั้นแล้ว ครูจึงต้องเรียนรู้เกี่ยวกับศักยภาพของศิษย์แต่ละคนและทุกคนเลือกกิจกรรมการเรียนที่หลากหลาย เหมาะสม สอดคล้องกับการพัฒนาตามศักยภาพนั้น ๆ ดำเนินการให้ศิษย์ได้ลงมือทำกิจกรรมการเรียน จนเกิดผลอย่างแจ่มชัด และยังกระตุ้นยั่วยุให้ศิษย์ทุกคนได้ทำกิจกรรมต่อเนื่องเพื่อความเจริญงอกงามอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ครูต้องอบรมสั่งสอนฝึกฝนสร้างเสริมความรู้ทักษะ และนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ หมายถึง การดำเนินงานตั้งแต่การเลือกกำหนดกิจกรรมการเรียนที่มุ่งผลต่อการพัฒนาในตัวศิษย์อย่างแท้จริงการจัดให้ศิษย์มีความรับผิดชอบ และเป็นเจ้าของการเรียนรู้ ตลอดจนการประเมินร่วมศิษย์ ในผลของการเรียนและการเพิ่มพูนการเรียนรู้ ภายหลังบทเรียนต่าง ๆ ด้วยความปรารถนาที่จะให้ศิษย์แต่ละคนและทุกคนพัฒนาได้อย่างเต็ม ศักยภาพและตลอดไป ดังนี้

๑. อบรม สั่งสอน ฝึกฝนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศิษย์อย่างมุ่งมั่นและตั้งใจ ตัวอย่างเช่น

^{๑๔}สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๙, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://www.edu.chula.ac.th/knowledge/rule/rule.๒๕๓๙>. (สืบค้น ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๑).

- สอนเต็มเวลา ไม่เบียดบังเวลาของศิษย์ไปหาผลประโยชน์ส่วนตน
- เอาใจใส่ อบรม สั่งสอนศิษย์จนเกิดทักษะในการปฏิบัติงาน
- อุทิศเวลาเพื่อพัฒนาศิษย์ตามความจำเป็นและเหมาะสม
- ไม่ละทิ้งชั้นเรียนหรือขาดการสอน ฯลฯ

๒. อบรม สั่งสอน ฝึกฝนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาศิษย์อย่างเต็มศักยภาพ ตัวอย่างเช่น

- เลือกใช้วิธีการที่หลากหลายในการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของศิษย์
- ให้ความรู้โดยไม่ปิดบัง
- สอนเต็มความสามารถ
- เปิดโอกาสให้ศิษย์ได้ฝึกปฏิบัติอย่างเต็มความสามารถ
- สอนเต็มความสามารถและด้วยความเต็มใจ
- กำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย พัฒนาขึ้น
- ลงมือจัดเลือกกิจกรรมที่นำไปสู่ผลจริง
- ภูมิใจเมื่อศิษย์พัฒนา ฯลฯ

๓. อบรม สั่งสอน ฝึกฝนและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศิษย์ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตัวอย่างเช่น

- สั่งสอนศิษย์โดยไม่ปิดเบือนหรือปิดบังอำพราง
- อบรมสั่งสอนศิษย์โดยไม่เลือกที่รักมักที่ชัง
- มอบหมายงานและความผลงานด้วยความยุติธรรม ฯลฯ

สรุปได้ว่า ครูต้องอบรมสั่งสอนฝึกฝนสร้างเสริมความรู้ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ตั้งแต่การเลือกกำหนดกิจกรรมการเรียนที่มุ่งผลต่อการพัฒนาในตัวศิษย์อย่างแท้จริงการจัดให้ศิษย์มีความรับผิดชอบ และเป็นเจ้าของการเรียนรู้ตลอดจนการประเมินร่วมศิษย์ ในผลของการเรียนและการเพิ่มพูนการเรียนรู้ภายหลังบทเรียนต่าง ๆ ด้วยความปรารถนาที่จะให้ศิษย์แต่ละคนและทุกคนพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพและตลอดไป

๒.๓.๓ ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์

ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ หลักการการเรียนรู้ในด้านค่านิยมและจริยธรรมจำเป็นต้องมีตัวแบบที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนยึดถือและนำไปปฏิบัติตาม ครูที่ดีจึงถ่ายทอดค่านิยมและจริยธรรมด้วยการแสดงตนเป็นตัวอย่างเสมอ การแสดงตนเป็นตัวอย่างนี้ถือว่าครูเป็นผู้นำในการพัฒนาศิษย์อย่างแท้จริง และการประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง การแสดงออกอย่างสม่ำเสมอของครูที่ศิษย์สามารถสังเกตรับรู้ได้เอง และเป็น การแสดงที่เป็นไปตามมาตรฐานแห่งพฤติกรรมระดับสูงตามค่านิยม คุณธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม ^{๑๕} มีดังนี้

^{๑๕} [ออนไลน์]แหล่งที่มา: <http://www.edu.chula.ac.th/knowledge/rule/rule>. [๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕].

๑. ตระหนักว่าพฤติกรรมกรรมการแสดงออกของครูมีผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมของศิษย์ อยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น

- ระมัดระวังในการกระทำ และการพูดของตนเองอยู่เสมอ
- ไม่โกรธง่ายหรือแสดงอารมณ์ฉุนเฉียวต่อหน้าศิษย์
- มองโลกในแง่ดี

๒. พุดจาสุภาพและสร้างสรรค์โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับศิษย์และสังคม ตัวอย่างเช่น

- ไม่พูดคำหยาบหรือก้าวร้าว
- ไม่นินทาหรือพุดจาใส่เสียด
- พุดชมเชยให้กำลังใจศิษย์ด้วยความจริงใจ ฯลฯ

๓. กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีสอดคล้องกับคำสอนของตน และวัฒนธรรมประเพณี อันดีงาม ตัวอย่าง เช่น

- ปฏิบัติตนให้มีสุภาพ และบุคลิกภาพที่ดีอยู่เสมอ
- แต่งกายสะอาดสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะ
- แสดงกริยามารยาทสุภาพเรียบร้อยอยู่เสมอ
- ตรงต่อเวลา
- แสดงออกซึ่งนิสัยในการประหยัดซื้อสัตย์ อดทน สามัคคี มีวินัย ฯลฯ

สรุปได้ว่า การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเป็นการแสดงออกอย่างสม่ำเสมอของ ครูที่ศิษย์สังเกตเห็นได้ด้วยตัวเอง และเป็น การแสดงที่เป็นไปตามมาตรฐานแห่งพฤติกรรมระดับสูงตาม ค่านิยมคุณธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม

๒.๓.๔ ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญ

ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และ สังคมของศิษย์

หลักการ การแสดงออกของครูใดๆก็ตามย่อมมีผลในทางบวกหรือลบ ต่อความ เจริญเติบโตของศิษย์เมื่อครูเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงต่อการพัฒนาทุกด้านของศิษย์จึงต้องพิจารณา เลือกลงแต่เฉพาะการแสดงที่มีผลทางบวก พึงระวังและละเว้นการก้าวหน้าของศิษย์ทุก ๆ ด้าน การไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติ ปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ หมายถึง การตอบสนองต่อศิษย์ในการลงโทษหรือให้รางวัลการกระทำอื่นใดที่นำไปสู่การลด พฤติกรรมที่พึงปรารถนา และการเพิ่มพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา เช่น

๑. ละเว้นการกระทำที่ทำให้ศิษย์เกิดความกระทบกระเทือนต่อจิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคมของศิษย์ ตัวอย่างเช่น

- ไม่นำปมด้อยของศิษย์มาล้อเลียน
- ไม่ประจานศิษย์
- ไม่พุดจาหรือกระทำการใด ๆ ที่เป็นการซ้ำเติมปัญหาหรือข้อบกพร่องของศิษย์
- ไม่นำความเครียดมาระบายต่อศิษย์ไม่ว่าจะด้วยคำพุด หรือสีหน้าท่าทาง

- ไม่เปรียบเทียบฐานะความเป็นอยู่ของศิษย์
  - ไม่ลงโทษศิษย์เกินกว่าเหตุ
๒. ละเว้นการกระทำที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและร่างกายของศิษย์ ตัวอย่างเช่น
- ไม่ทำร้ายร่างกายศิษย์
  - ไม่ลงโทษศิษย์เกินกว่าระเบียบกำหนด
  - ไม่ใช้ศิษย์ทำงานเกินกำลังความสามารถ ฯลฯ
๓. ละเว้นการกระทำที่สกัดกั้นพัฒนาการทาง สติปัญญา อารมณ์ จิตใจ และสังคมของศิษย์
- ไม่ตัดสินคำตอบถูกผิดโดยยึดคำตอบของครู
  - ไม่ดูค่าซ้ำเติมศิษย์ที่เรียนช้า
  - ไม่ขัดขวางโอกาสให้ศิษย์ได้แสดงออกทางสร้างสรรค์
  - ไม่ตั้งฉายาในทางลบให้แก่ศิษย์

สรุปได้ว่า การไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติ ปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์ การตอบสนองต่อศิษย์ในการลงโทษหรือให้รางวัลการกระทำอื่นใด ที่นำไปสู่การลดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาการเพิ่มพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

๒.๓.๕ ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้าง

ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช่ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

หลักการ การใช้ตำแหน่งหน้าที่ในวิชาชีพแสวงหาประโยชน์ตนโดยมิชอบ ย่อมทำให้เกิดความลำเอียงในการปฏิบัติหน้าที่ สร้างความไม่เสมอภาคนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาในบุคคลและวิชาชีพนั้นดังนั้น ครูจึงต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากศิษย์ หรือใช้ศิษย์ให้ไปแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ^{๑๖}

การไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช่ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ หมายถึง การไม่กระทำการใด ๆ ที่จะได้มาซึ่งผลตอบแทนเกินสิทธิที่พึงได้จากการปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบ เช่น

๑. ไม่รับหรือแสวงหาอามิสสินจ้างหรือผลประโยชน์อันมิควรจากศิษย์ ตัวอย่างเช่น
  - ไม่หารายได้จากการนำสินค้ามาขายให้ศิษย์
  - ไม่ตัดสินผลงานหรือผลการเรียน โดยมีสิ่งแลกเปลี่ยน
  - ไม่บังคับหรือสร้างเงื่อนไขให้ศิษย์มาเรียนพิเศษเพื่อหารายได้ ฯลฯ
๒. ไม่ใช่ศิษย์เป็นเครื่องมือหาประโยชน์ให้กับคนโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณีหรือความรู้สึกของสังคม ตัวอย่างเช่น
  - ไม่นำผลงานของศิษย์ไปแสวงหากำไรส่วนคน

^{๑๖}เรื่องเดียวกัน [ออนไลน์], <http://www.edu.chula.ac.th/knowledge/rule/rule.๒๕๓๙>. [๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕].

- ไม่ใช่แรงงานศิษย์เพื่อประโยชน์ส่วนตน
- ไม่ใช่หรือจ้างวานศิษย์ไปทำสิ่งผิดกฎหมาย ฯลฯ^{๑๗}

สรุปได้ว่า ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช่ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในวิชาชีพแสวงหาประโยชน์ตนโดยมิชอบ ย่อมทำให้เกิดความลำเอียงในการปฏิบัติหน้าที่ สร้างความไม่เสมอภาคนำไปสู่ความเสื่อมศรัทธาในบุคคลและวิชาชีพนั้นตั้งนั้น ครูจึงต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากศิษย์ หรือใช้ศิษย์ให้ไปแสวงหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

๒.๓.๖ ครูย่อมพัฒนาตน ทั้งในด้านวิชาชีพ

ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ

หลักการ สังคมและวิทยาการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ดังนั้น ครูในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต

การพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อยู่เสมอ หมายถึง การใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้า ริเริ่มสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ให้ทันสมัย ทันเหตุการณ์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี สามารถพัฒนาบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์

๑. ใฝ่ใจศึกษาค้นคว้า ริเริ่มสร้างสรรค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับวิชาชีพอยู่เสมอ ตัวอย่างเช่น

- หาความรู้จากเอกสาร ตำรา และสื่อต่าง ๆ อยู่เสมอ
- จัดทำและเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ตามโอกาส
- เข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนา หรือฟังการบรรยายหรืออภิปรายทางวิชาการ

๒. มีความรอบรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ กำหนดเป้าหมาย แนวทางพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การอาชีพ และเทคโนโลยี ตัวอย่างเช่น

- นำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ประกอบการเรียนการสอน
- ติดตามข่าวสารเหตุการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง อยู่เสมอ
- วางแผนพัฒนาตนเองและพัฒนางาน ฯลฯ

๓. แสดงออกทางร่างกาย กริยา วาจา อย่างสง่างาม เหมาะสมกับกาลเทศะ ตัวอย่างเช่น

- รักษาสุขภาพและปรับปรุงบุคลิกภาพอยู่เสมอ
- มีความเชื่อมั่นในตนเอง
- แต่งกายสะอาดเหมาะสมกับกาลเทศะและทันสมัย

^{๑๗}ไพฑูริย์ สินลารัตน์, การกวดวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย.๒๕๔๕, หน้า ๒๒.

- มีความกระตือรือร้น ใฝ่ต่อความรู้สึกของสังคม ฯลฯ

สรุปได้ว่า ครูในฐานะผู้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคตการพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ ทัศนคติ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิชาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อยู่เสมอ หมายถึง การใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้า ริเริ่มสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ให้ทันเหตุการณ์ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและเทคโนโลยี สามารถพัฒนาบุคลิกภาพและทัศนคติ

๒.๓.๗ ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครูหลัก การความรักและเชื่อมั่นในอาชีพของตนย่อมทำให้ทำงานอย่างมีความสุขและมุ่งมั่น อันจะส่งผลให้อาชีพนั้นเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง ดังนั้นครูย่อมรักและศรัทธาในอาชีพครูด้วยความเต็มใจความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู หมายถึง การแสดงออกด้วยความชื่นชมและเชื่อมั่นในอาชีพครูด้วยตระหนักว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคม ครูพึงปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและภูมิใจปกป้องเกียรติภูมิของอาชีพครู เข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนองค์กรวิชาชีพครู เช่น

๑. เชื่อมมั่นชื่นชม ภูมิใจในความเป็นครูและองค์กรวิชาชีพครูว่ามีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคม ตัวอย่างเช่น

- ชื่นชมในเกียรติและรางวัลที่ได้รับและรักษาไว้อย่างเสมอ
- ยกย่องชมเชยเพื่อนครูที่ประสบผลสำเร็จเกี่ยวกับการสอน
- เผยแพร่ผลสำเร็จของตนเองและเพื่อนครู
- แสดงตนว่าเป็นครูอย่างภาคภูมิใจ ฯลฯ

๒. เป็นสมาชิกองค์กรวิชาชีพครูและสนับสนุนหรือเข้าร่วมหรือเป็นผู้นำในกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพครู ตัวอย่างเช่น^{๑๘}

- ปฏิบัติตามเงื่อนไขข้อกำหนดขององค์กร
- ร่วมกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้น
- เป็นกรรมการหรือคณะทำงานขององค์กร ฯลฯ

๓. ปกป้องเกียรติภูมิของครูและองค์กรวิชาชีพ ตัวอย่างเช่น

- เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลงานของครูและองค์กรวิชาชีพครู
- เมื่อมีผู้เข้าใจผิดเกี่ยวกับวงการวิชาชีพครูก็ชี้แจงทำความเข้าใจให้ถูกต้อง

สรุปได้ว่า ครูเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู ต้องมีความเชื่อมั่นในอาชีพของตน ย่อมทำให้ทำงานอย่างมีความสุขและมุ่งมั่น อันจะส่งผลให้อาชีพนั้นเจริญรุ่งเรืองและมั่นคง ดังนั้นครูย่อมรักและศรัทธาในอาชีพครูด้วยความเต็มใจ ครูควรตระหนักว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่มีเกียรติ มีความสำคัญและจำเป็นต่อสังคม ครูพึงปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและภูมิใจ รวมทั้งปกป้องเกียรติภูมิของอาชีพครูเข้าร่วมกิจกรรมและสนับสนุนองค์กรวิชาชีพครู

^{๑๘}ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, การกวดวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย. หน้า ๒๓.

๒.๓.๘ ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครู และชุมชนในทางสร้างสรรค์

ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์ หลักการ สมาชิกของสังคมใดพึงผินีกกำลังพัฒนาสังคมนั้นและเกื้อกูลสังคมรอบข้าง ในวงวิชาชีพครูผู้ประกอบอาชีพครูพึงร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเต็มใจ อันจะยังผลให้เกิดพลังและศักยภาพในการพัฒนาวิชาชีพครู และการพัฒนาสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์ หมายถึง การให้ความร่วมมือแนะนำปรึกษาช่วยเหลือแก่เพื่อนครูทั้งเรื่องส่วนตัว ครอบครัว และการงานตามโอกาสอย่างเหมาะสม รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยการให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางวิธีการปฏิบัติตน ปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ดังนี้

๑. ให้ความร่วมมือแนะนำปรึกษาแก่เพื่อนครูตามโอกาสและความเหมาะสมตัวอย่างเช่น

- ให้คำปรึกษาการจัดทำผลงานทางวิชาการ
- ให้คำปรึกษาแนะนำการผลิตสื่อการเรียนการสอน

๒. ให้ความช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ สิ่งของแก่เพื่อนครูตามโอกาสและความเหมาะสมตัวอย่างเช่น

- ร่วมงานกุศล
- ช่วยทรัพย์เมื่อเพื่อนครูเดือนร้อน
- จัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ฯลฯ

๓. เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนรวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ แนวทางวิธีการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยชุมชน ตัวอย่างเช่น

- แนะนำแนวทางการป้องกัน และกำจัดมลพิษ
- ร่วมกิจกรรมตามเพณีของชุมชน

สรุปได้ว่า ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์ครูเป็นสมาชิกของสังคมใดพึงผินีกกำลังพัฒนาสังคมนั้นและเกื้อกูลสังคมรอบข้าง ในวงวิชาชีพครูผู้ประกอบอาชีพครูพึงร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความเต็มใจ อันจะยังผลให้เกิดพลังและศักยภาพในการพัฒนาวิชาชีพครู และการพัฒนาสังคม ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์การให้ความร่วมมือ แนะนำปรึกษาช่วยเหลือแก่เพื่อนครูทั้งเรื่องส่วนตัว ครอบครัว และการงานตามโอกาสอย่างเหมาะสม รวมทั้งเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยการให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางวิธีการปฏิบัติตน ปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

๒.๓.๙ ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำ

ครูพึงประสงค์ และปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทยให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป หลักการ หน้าที่สำคัญประการหนึ่งของการศึกษาคือการพัฒนาคนให้มีภูมิปัญญา และรู้จักเลือกและพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย การเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย หมายถึง การริเริ่มดำเนินกิจกรรม สนับสนุนส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย โดยรวบรวมข้อมูล ศึกษาวิเคราะห์เลือกสรร ปฏิบัติตนและเผยแพร่ศิลปประเพณีดนตรี กีฬา การละเล่น อาหาร เครื่องแต่งกาย เพื่อใช้ในการเรียนการสอน การดำรงชีวิตตน

และสังคม และวิธีการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ในฐานะที่ครูเป็นบุคลากรทางการศึกษา ครูจึงควรเป็นผู้นำในการอนุรักษ์^{๑๙} ดังนี้

๑. รวบรวมข้อมูลและเลือกสรรภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมที่เหมาะสมใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น^{๒๐}

- เชิญบุคคลในท้องถิ่นเป็นวิทยากร
- นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน
- นำศิษย์ไปศึกษาในแหล่งวิทยาการชุมชน ฯลฯ

๒. เป็นผู้นำในการวางแผน และดำเนินการเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น

- ฝึกการละเล่นท้องถิ่นให้แก่ศิษย์
- จัดตั้งชมรม สนใจศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- จัดทำพิพิธภัณฑ์ในสถานศึกษา ฯลฯ

๓. สนับสนุนส่งเสริมเผยแพร่และร่วมกิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

- รณรงค์การใช้สินค้าพื้นเมือง
- เผยแพร่การแสดงศิลปะพื้นบ้าน
- ร่วมงานประเพณีของท้องถิ่น ฯลฯ

๔. ศึกษาวิเคราะห์ วิจัยภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำผลมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น

- ศึกษาวิเคราะห์ วิจัยภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อนำผลมาใช้ในการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอน ตัวอย่างเช่น

- ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการละเล่นพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก

ตำนาน และความเชื่อถือ

- นำผลการศึกษาวิเคราะห์มาใช้ในการเรียนการสอน

สรุปได้ว่า ปัญหาการกวดวิชาของผู้เรียนในปัจจุบัน ทำให้ส่งผลสะท้อนถึงภาพรวมการศึกษาไทยว่ามีความเหลื่อมล้ำ แตกต่างและมีความไม่เท่าเทียมกันสูง การศึกษาไทยยังเน้นการเรียนการสอนที่ยังเน้นการสอบสูง มีการแข่งขันตามมามาก และการเรียนการสอนในโรงเรียนยังมีปัญหามากโดยเฉพาะในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์และภาษาอังกฤษ ระบบดังกล่าวนำไปสู่ค่านิยมของการเลือกสถาบันมีชื่อ ทางแก้จึงกลับมาอยู่ที่พื้นฐานหลัก คือการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาการสอนอย่างแท้จริงและมีคุณภาพสูงกว่าครูปฏิบัติได้ตามจรรยาบรรณดังกล่าวได้ ปัญหาระดับชาติก็จะไม่เกิดขึ้น หรือว่าเกิดขึ้นก็เกิดขึ้นในระดับที่น้อยมาก ในสมัยก่อนไม่มีการกวดวิชา ก็ยังสามารถผลิตบุคลากรทางการศึกษาที่มีคุณภาพได้มากมายหลายคน ในขณะเดียวกันรัฐก็ต้องทำให้ความไม่เท่า

^{๑๙}ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, การกวดวิชาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย, หน้า ๒๕.

^{๒๐}คู่มือปฏิบัติเป็นผู้นำ [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

[http://www.edu.chula.ac.th/knowledge/rule/rule.๒๕๓๙. \[๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕\].](http://www.edu.chula.ac.th/knowledge/rule/rule.๒๕๓๙. [๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕].)

เทียมกันทางการศึกษานั้นลดน้อยลง โดย ภาพรวมจึงต้องดู ๒ แนวทางหลัก คือในส่วนของ การกวาดวิชา รัฐจะต้องร่วมมือกับเด็ก ผู้ปกครอง โรงเรียนกวดวิชาเอง กำหนดเกณฑ์คุณภาพของโรงเรียนกวดวิชาขึ้นมาแล้วดูแลให้ปฏิบัติได้ ส่งเสริมโครงการระยะสั้น เตรียมความพร้อมให้เด็กที่ขาดโอกาสเรียนเสริม ในส่วนของระบบการศึกษาโดยรวมจะต้องปรับระบบการสอบคัดเลือกเข้ามหาวิทยาลัยหรือเข้าศึกษาต่อในระดับ ชั้นต่างๆ ใหม่ รวมถึงการกระจายคุณภาพ

๒.๔ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารมีหลายหลักธรรม แต่ในที่นี้ผู้วิจัยได้เน้นเฉพาะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโรงเรียนโดยตรง คือ พรหมวิหาร ๔ ซึ่งมีแนวคิดจากพระพุทธเจ้าและนักวิชาการได้อธิบายไว้ดังนี้

พระพุทธเจ้าตรัสถึง พรหมวิหาร ๔ ไว้ว่า

ดูกรโทณะ ก็พราหมณ์เป็นผู้เสมอด้วยพรหมอย่างไร พราหมณ์ในโลกนี้เป็นอุกโตสุชาติทั้งฝ่ายมารดาและบิดา มีกรรมเป็นที่ถือปฏิสนธิหมดจดดีตลอด ๗ ชั่วบรรพบุรุษ ไม่มีใครจะคัดค้านติเตียนได้โดยอ้างถึงชาติ เขาประพฤติโกมารพรหมจรรย์เรียนมนต์อยู่ตลอด ๔๘ ปี ครั้นแล้วย่อมแสวงหาทรัพย์สำหรับบูชาอาจารย์เพื่ออาจารย์โดยธรรมอย่างเดียว ไม่แสวงหาโดยไม่เป็นธรรม ก็ธรรมในการแสวงหาอันอย่างไร คือ ไม่ใช่แสวงหาด้วยกสิกรรม พาณิชยกรรม โครักขกรรม การเป็นนักรบ การรับราชการ ศิลปะอย่างใดอย่างหนึ่ง เขาถือกระเบื้องเทียวภิกขาจารย์อย่างเดียว มอบทรัพย์สำหรับบูชาอาจารย์แก่อาจารย์แล้ว ปลงผมและหนวดนุ่งห่มผ้ากาสาเยะ ออกบวชเป็นบรรพชิต เขาบวชแล้วอย่างนี้ มีใจประกอบด้วยเมตตาแผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ก็เหมือนกันตามนัยนี้ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก ทั่วสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถาน ด้วยใจประกอบด้วยเมตตา อันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ ๑ มีใจประกอบด้วยกรุณา ... ประกอบด้วยมุทิตา ... ประกอบด้วยอุเบกขา แผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก ทั่วสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถานด้วยใจประกอบด้วยอุเบกขา อันไพบุลย์ ถึงความเป็นใหญ่ หาประมาณมิได้ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ เธอเจริญพรหมวิหาร ๔ ประการนี้แล้ว เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติพรหมโลก ดูกรโทณะ พราหมณ์เป็นผู้ชื่อว่าเสมอด้วยพรหมอย่างนี้แล^{๒๑}

มหาธาตุโลวาทสูตร สูตรว่าด้วยการประทานโอวาทแก่พระราหุล สูตรใหญ่พรหมวิหาร ๔ ข้อ ๔ ตรัสสอนให้เจริญเมตตาภาวนา (ไม่ตรีจิต คิดจะให้เป็นสุข) ซึ่งจะเป็นเหตุให้ละพยาบาท (ความคิดปองร้าย) ได้ , กรุณาภาวนา (เอ็นดู คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์) ซึ่งจะเป็นเหตุให้ละวิหเสสา (การคิดเบียดเบียน) ได้ , มุทิตาภาวนา (พลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) ซึ่งเป็นเหตุให้ละอริตี (ความไม่ยินดีหรืออริชยา) ได้ , อุเบกขาภาวนา (วางใจเป็นกลาง) ซึ่งจะเป็นเหตุให้ละปฏิฆะ (ความขัดใจ) ได้ , อสุภภาวนา (เห็นความไม่งาม) ซึ่งจะเป็นเหตุให้ละราคะ (ความกำหนัดยินดี) ได้ , อนิจจสังขยาภาวนา

^{๒๑}ดูรายละเอียดใน อง.ปญจก.(ไทย) ๒๒/๑๙๒/๒๓๒.

(กำหนดหมายสิ่งที่ไม่เที่ยง) ซึ่งเป็นเหตุให้ละมานะ (ความถือตัวถือตน) ได้^{๒๒}

ผู้ดำรงในพรหมวิหาร ย่อมช่วยเหลือมนุษย์สัตว์ทั้งหลายด้วยเมตตากรุณา และย้อมรักษาธรรมไว้ได้ด้วยอุเบกขา ดังนั้น แม้จะมีกรุณาที่จะช่วยเหลือปวงสัตว์แต่ก็ต้องมีอุเบกขาค้ำไว้ให้มีเสียธรรม พรหมวิหารนี้ บางทีแปลว่า ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมเครื่องอยู่อย่างพรหมธรรมประจำใจที่ทำให้เป็นพรหมหรือให้เสมอด้วยพรหม หรือธรรมเครื่องอยู่ของท่านผู้มีคุณยิ่งใหญ่ พรหมวิหาร ๔ เรียกอีกอย่างว่า อัปมัญญา ๔ เพราะแผ่สม่ำเสมอโดยทั่วไปในมนุษย์สัตว์ทั้งหลาย ไม่มีประมาณ ไม่จำกัดขอบเขต พรหมวิหารมีในผู้ใด ย่อมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติเกื้อกูลแก่ผู้อื่นด้วยสังคหัตถุ เป็นต้น

อนึ่ง ในการที่จะเข้าใจ และปฏิบัติพรหมวิหาร ๔ พึงทราบรายละเอียดบางอย่างของผู้บริหารหรือผู้ปกครองสำหรับธรรม ๔ ประการนั้น ดังนี้

๑) เมตตา หมายถึง เยื่อใยใฝ่ประโยชน์สุขแก่คนทั้งหลาย หรือน้ำใจปรารถนาประโยชน์สุขที่เป็นไปต่อมิตร

๒) กรุณา หมายถึง ทำความสะเทือนใจแก่บุคคล เมื่อคนอื่นประสบทุกข์ หรือถ่วงอนำทุกข์ของผู้อื่นให้หมดไป หรือแผ่ใจไปรับรู้ต่อคนสัตว์ทั้งหลายที่ประสบทุกข์

๓) มุทิตา หมายถึง อนุโมนายินดีต่อผู้ประกอบด้วยสมบัติหรือผลดีนั้น ๆ

๔) อุเบกขา หมายถึง คอยมองดูอยู่ โดยละความชวนชวายเป็นว่า สัตว์ทั้งหลายจงอย่าผูกเวรกัน เป็นต้น และโดยเข้าถึงความเป็นกลาง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของพรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติตนต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ

๑) เมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า

๒) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้อง บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

๓) มุทิตา ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญองงามยิ่งขึ้นไป

๔) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและ

^{๒๒} สุชีพ ปุณฺณานุภาพ, พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗) หน้า ๔๒๕.

ปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับ ความรับผิดชอบของตน^{๒๓}

นอกจากนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ยังได้ขยายความเพิ่มเติมของพรหมวิหาร ๔ หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของพรหม^{๒๔} หรือของท่านผู้เป็นใหญ่ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ เป็นหลักธรรมสำหรับทุกคนที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติที่จะแสดงออกหรือปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างถูกต้องโดยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เขาประสบ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจดและปฏิบัติตนต่อมนุษยสัตว์ทั้งหลายโดยชอบ หลักธรรมนี้ได้แก่^{๒๕}

๑) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่เมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษยสัตว์ทั่วหน้าโดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ไปที่ไหนๆ ก็มีแต่คนเอ็นดูรักใคร่อยากใกล้ชิด ด้วยเหตุนี้เมตตาจึงเป็นหลักธรรมพื้นฐานของใจในขั้นแรกในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำให้มองกันในแง่ดี มีความปรารถนาดีต่อกันพร้อมที่จะรับฟังและพุดจาเหตุผลของกันและกัน ไม่ยึดถือเอาความเห็นแก่ตัวหรือความเกลียดชังเป็นที่ตั้ง

สำหรับเมตตาธรรมในพรหมวิหารนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องอาศัยความปราณี และเอ็นดูโดยไม่หวังอะไรตอบแทน ซึ่งแตกต่างจากเมตตาที่มีอยู่ทั่วไปที่อาจจะต้องอิงอาศัยผลตอบแทนบ้างตามโอกาสอันควรแม้แต่เพียงเล็กน้อยก็ตามและเมตตาธรรมข้อนี้เราควรมีไว้ในใจอยู่เสมอ เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันความปรารถนาดีไว้ตลอดวันว่า เราจะเมตตาสงเคราะห์แก่ประชาชนและจะไม่สร้างความลำบากให้แก่พวกเขา ความทุกข์ที่เขามี เราก็มีเสมอเขา ความสุขที่เขามี เราก็สบายใจไปกับเขา รักผู้อื่นเสมอด้วยรักตนเอง

๒) กรุณา ความสงสารปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ ซึ่งความทุกข์ก็คือ สิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจและเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน พระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ว่าความทุกข์มี ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

(๑) ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่และความตายสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งรวมเรียกว่า “กายิกทุกข์”^{๒๖}

(๒) ทุกข์จรหรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่น เมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์การพลัดพรากจากสิ่งอันเป็นที่รักก็เป็นทุกข์ รวมเรียกว่า “เจตสิกทุกข์”^{๒๗}

^{๒๓} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๔.

^{๒๔} คุรยละเอียดใน ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๕.

^{๒๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, หน้า ๑๔๘.

^{๒๖} คุรยละเอียดใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๗๓/๒๗๑ - ๒๗๒. และ อภิ.ย. (ไทย) ๓๘/๑๐/๓๕๗.

^{๒๗} คุรยละเอียดใน ขุ.ป. (ไทย) ๓๑/๑๗๓/๒๗๒. และ อภิ.ย. (ไทย) ๓๘/๑๐/๓๕๗.

๓) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีมีสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข ไม่น้อยเนื้อต่ำใจเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตาอยู่เสมอ เพราะจะเป็นการสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

๔) อุเบกขา ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรมรวมทั้งรู้จักวางเฉย สงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาควรได้รับผลอันเหมาะสมกับความรับผิดชอบของตน^{๒๘}

อุเบกขานี้เป็นตัวรักษาคุศล เป็นตัวจำกัดหรือคุมการปฏิบัติตามหลัก เมตตา กรุณา มุทิตา ไม่ให้เกินขอบเขตไปจนกลายเป็นเสียธรรม คือ การปฏิบัติต่อคนหรือช่วยเหลือคนจะต้องไม่ให้เสียความเป็นธรรม ไม่ให้เป็นการทำลายหลักการไม่ให้เป็นการละเมิดต่อกฎเกณฑ์กติกาที่ชอบธรรม

อุเบกขามักจะนำมาใช้เดี่ยวๆ มากที่สุด กล่าวคือ พอใช้ทั้งเมตตา กรุณา มุทิตา แล้วไม่เป็นที่ผลก็จะบอกว่าช่างเขาเถอะปล่อยไปตามเวรตามกรรม ซึ่งการกระทำอย่างนั้นไม่ได้เรียกว่าใช้หลักพรหมวิหาร ๔ และไม่ใช่อุเบกขา แต่เป็นการไม่ใส่ใจ อุเบกขาที่แท้จริง คือการ ที่เราไม่ไปทุกข์ใจกับทุกข์ของผู้อื่น รู้ว่าการที่เขาเป็นอย่างนั้นก็เพราะการกระทำหรือกรรม ของเขา ทุกข์ก็เป็นทุกข์ของเขา แต่เรายังคงมีเมตตา อยากให้เขามีความสุข ยังมีกรุณาอยากให้เขาพ้นทุกข์และมีมุทิตามีความยินดีถ้าเขามีความสุข เรื่องนี้เป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะถ้าเรามัวไปทุกข์กับเขาด้วย เราจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ไม่ได้ คนที่มีความทุกข์มาอยู่ด้วยกันก็ยิ่งจะทำให้พลอยทุกข์กันไปมากขึ้น คนที่กำลังทุกข์จึงไม่สามารถช่วยคนที่ทุกข์ได้

นอกเหนือจากผลของอุเบกขาที่มีต่อตนเองแล้ว อุเบกขายังมีผลต่อผู้ที่เราต้องการช่วยด้วย การที่เราทำตัวอย่างให้ผู้ที่เราต้องการช่วยให้เห็นวิธีพ้นทุกข์ ปล่อยวางให้ เขาดู เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการชี้ทางปลดทุกข์ ดังนั้นยิ่งเรามีกรุณาอยากให้เขาหายทุกข์มากเท่าไร เรายิ่งต้องมีอุเบกขามากเท่านั้น ในทำนองเดียวกันกับการที่ยิ่งเรามีเมตตามากเท่าไรยิ่งต้องมี มุทิตามากเท่านั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าพรหมวิหาร ๔ นี้ เป็นข้อธรรมที่ต้องมีพร้อมๆ กันทุกข้อ การเจริญพรหมวิหาร ๔ จึงจำเป็นต้องเจริญทั้งเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขาไปพร้อมๆ กัน จะแยกเจริญเป็นข้อ ๆ ไม่ได้และพรหมวิหาร ๔ มีในผู้ใด ย่อมทำให้ผู้นั้นประพฤติปฏิบัติเกื้อกูลแก่ผู้อื่น ด้วยหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้ตัวอย่างสมบูรณ์

ปัญญานันทภิกขุ ได้ให้แนวคิดพรหมวิหาร เป็นหลักใจ ได้แก่ผู้ใหญ่ที่ดื้อยอมดำรงตนมั่นคงอยู่ในพรหมวิหารสี่ ประการเป็นประจำในผู้น้อยเป็นนิจ คือมีเมตตารักใคร่ปรารถนาให้ผู้น้อยได้รับความร่มเย็นเป็นสุขโดยทั่วกัน ๑ กรุณาสงสารช่วยเหลือผู้น้อยที่ทุกข์ยากจนเต็มความสามารถ ๑ มุทิตา พลอยยินดีต่อผู้น้อยที่มีความเจริญขึ้น แม้จะได้รับยกย่องดีกว่าตนก็ไม่คิดริษยา ๑ และอุเบกขา วางตนเฉยๆ ในเวลาที่เห็นผู้น้อยต้องได้รับโทษ หรือรับความวิบัติที่ตนไม่สามารถจะช่วยเหลือหรือตนช่วยแล้วแต่ไม่สำเร็จ^{๒๙}

^{๒๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๔๘.

^{๒๙} ปัญญานันทภิกขุ, หน้าที่ของคน(ฉบับสมบูรณ์), (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๑), หน้า ๑๘๘.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมเป็นหลักใจหรือเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย ข้อนี้อีกกันโดยฐานะแล้ว คนเราก็มีคนที่เล็กกว่าเราอยู่เสมอ พรหมวิหารจึงเป็นธรรมจำเป็นสำหรับคนทุกคนนั่นเอง ได้แก่ การสร้างความรู้สึกลักษณะของอารมณ์ ดังต่อไปนี้

๑) เมตตา ความรักใคร่ ประารถนาจะให้เป็นผู้สุข ต้องการเห็นคนอื่นและสัตว์อื่นดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่มีเวรไม่มีภัยไม่เบียดเบียนกัน ไม่ประทุษร้ายกัน ให้มีความสุขตามสมควรแก่ฐานะของตน ซึ่งบางโอกาสอาจแสดงออกได้ด้วยกรช่วยเหลือกันทางกายหรือพูดจาด้วยเมตตา คือ ประารถนาดีต่อกัน ไม่กล่าวคำโกหก คำส่อเสียด คำหยาบ คำเพ้อเจ้อเหลวไหลต่อบุคคลเหล่านั้น

๒) กรุณา ความสงสาร ต้องการที่จะช่วยบุคคลอื่น สัตว์อื่น ให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ความรู้สึกข้อนี้อีกใช้ในกรณีที่คนอื่นเขากำลังประสบความทุกข์ความวิบัติอยู่ ทรงสอนให้สร้างความรู้สึกลักษณะที่เห็นเขาหลุดพ้นจากความทุกข์เป็นเบื้องต้น เมื่อมีความสามารถ ก็ให้แสดงออกมาได้ทางกาย คอยช่วยเหลือเขา ทางวาจาแนะนำพร้าเตือนหรือชี้แจงให้เกิดความรู้สึกลักษณะที่เหมาะสม ที่ควร

๓) มุทิตา ความชื่นชมยินดีเมื่อเห็นบุคคลอื่นเขาได้ดี มุทิตาจึงใช้ในกรณีที่เมื่อเห็นคนอื่นเขาได้ดี มีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า มีความสำเร็จในชีวิต การงาน การศึกษา ก็พลบชื่นชมยินดีกับเขา ถ้าหากว่าจะแสดงออกทางกาย วาจาได้ ก็ช่วยเหลือ ก็แสดงไป แต่ถ้าไม่สามารถทำได้ ก็ให้มีความรู้สึกชื่นชมยินดีในการที่เขาได้ดี ประารถนาที่จะเห็นเขารักษาสมบัติ ฐานะ ตำแหน่งเอาไว้ได้นานๆและมีความเจริญยิ่งขึ้นไป

๔) อุเบกขา ความวางเฉย ใจดีใจ ไม่เสียใจเมื่อคนอื่นประสบความวิบัติ คือ ทำจิตใจให้เป็นกลาง ได้แก่วางเฉย ใจดีใจเมื่อศัตรูของเราประสบความวิบัติ เดือนร้อน หรือมีอันตรายล้มตายไป และไม่เสียใจเมื่อญาติพี่น้องคนใกล้ชิดของตนประสบความวิบัติเพราะการกระทำผิดของเขาเป็นเหตุ โดยทำความรู้สึกกว่า คนเราทุกคนที่เกิดมาก็มีกรรมเป็นของของตน จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ และมีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย ใครทำกรรมอันใดไว้ จะดีหรือชั่วก็ตาม จะต้องเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น พี่น้องของเราประสบความวิบัติเพราะกรรมของเขาเอง แม้จะเศร้าโศกเสียใจก็ช่วยเหลือแก้ไขอะไรไม่ได้ ทำให้ตัวเองเดือดร้อนเป็นทุกข์ มีความกังวลโดยไม่เกิดอะไรขึ้นมา^{๓๐}

พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์ หลักธรรมนี้ได้แก่^{๓๑}

๑) เมตตา ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากการมีทรัพย์ ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ เป็นต้น

๒) กรุณา ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งเข้ามาเบียดเบียนให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ

^{๓๐}พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), **ธรรมปริทรรศน์**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๖๔-๖๖.

^{๓๑}ดูรายละเอียดใน อภิ.วิ.(ไทย) ๓๕/๓๔๑/๓๖๙.

๓) มุทิตา ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมีความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตใจริษยา เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตา เพราะจะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่ายและลึกซึ้ง

๔) อุเบกขา การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่าใครทำดียอมได้ดี ใครทำชั่วยอมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำอะไรไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคลผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกรรมในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่เกิดขึ้น เราควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ๔ อย่างนี้ เป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่

พรหมวิหาร ๔ คือ ธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐหรือผู้มีจิตใจยิ่งใหญ่กว้างขวาง งดงาม คือ^{๓๒}

๑) เมตตา (ความรัก) คือ ความปรารถนาดี มีไมตรี ต้องการช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

๒) กรุณา (ความสงสาร) คืออยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อน ของคน และสัตว์ทั้งปวง

๓) มุทิตา (ความเบิกบานพลอยยินดี) เมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีความสุขก็มิใช่ใจแช่มชื่นเบิกบานเมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จงอกงามยิ่งขึ้นไป ก็พลอยยินดีบันเทิงใจด้วย

๔) อุเบกขา (ความมีใจเป็นกลาง) คือ มองตามความเป็นจริงโดยวางจิตเรียบสม่ำเสมอ มั่นคงเที่ยงตรงดุจตราขึง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่วสมควรแก่เหตุที่ตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตน และปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม

กิตติทัศน์ ผกาทอง ได้ให้ความเห็น ของคำว่า พรหมวิหาร ๔ คือ หลักธรรมสำหรับการดำรงตนของผู้ผู้นำ ซึ่งโบราณเปรียบผู้ผู้นำ ๔ ประการ คือ บุคคลผู้ยิ่งใหญ่และมีอำนาจ ประกอบด้วย^{๓๓}

๑) เมตตา หมายถึง การมีจิตที่เป็นกุศลเปี่ยมด้วยความรัก ไม่ผูกโกรธและพยาบาทต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

๒) กรุณา หมายถึง มีจิตคิดจะช่วยเหลือและปลดปล่อยความทุกข์ตลอดเวลา เป็นคนอาสาช่วยแบ่งเบาภาระอย่างสม่ำเสมอ

๓) มุทิตา หมายถึง อหยาตย์ไมตรีจิตที่งดงามและผ่องใส ยินดีในความสุขและความสมหวังของผู้อื่น แม้นมีทุกข์หรือสวเคราะห์กรรมก็ไม่คิดจะซ้ำเติมหรือเยาะเย้ยให้ต้องเจ็บช้ำน้ำใจ

๔) อุเบกขา หมายถึง การประพาสและปฏิบัติที่เที่ยงตรงและเป็นกลาง ไม่เอนเอียงด้วยความรักและความชิง คำนึงถึงผลของการกระทำของสัตว์ทั้งหลายที่ทำได้ดีทำชั่วได้ชั่ว เป็นที่ตั้งเรียกว่า “ค่าของคนที่ผลของการกระทำ” ไม่ลุแก่อำนาจไม่เหิมเกริมซ้ำเติมผู้อื่น เพราะตนอยู่ในฐานะที่ได้เปรียบ

^{๓๒} ธรรมสาร เล่ม ๑๐/๑๘๔/๒๒๖, ที.ปา.(ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๒.

^{๓๓} กิตติทัศน์ ผกาทอง, ภาวะผู้นำตามแนวพุทธ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

พรหมวิหาร ทั้งสี่ประการจึงเป็นการปฏิบัติตามโอกาสนั้นๆคือ
 สำหรับคนและสัตว์ทั้งหลายก็ให้มีเมตตา จนสามารถจัดความรู้สึกพยาบาลได้
 กรุณา ใช้ในกรณีที่คนสัตว์ประสบความสำเร็จทุกขภัย จนสามารถจัดความเบียดเบียน คือ
 วิหิงสาออกไปจากใจได้

เวลาเขาประสบความสำเร็จก้าวหน้าก็ใช้มุทิตา ให้จัดความริษยาในการได้ดีของคนอื่นได้
 เวลาเขาประสบกับความทุกข์ ความเดือนร้อนเพราะความผิดของเขาเอง เช่นการติดคุก
 เพราะฆ่าคนตาย ไม่ว่าจะเป็ยินดีหรือยินร้ายก็ตาม ไม่ควรทั้งนั้น การสร้างความรู้สึกเป็นอุเบกขา
 ดังกล่าว ก็เพื่อขจัดอคติทั้งสี่ประการ คือความลำเอียงเพราะรัก ชัง กลัว หลง ให้ออกไป

ธรรมทั้งสี่เปรียบเหมือนกับบ้านเราหลังหนึ่ง ซึ่งมีห้องอยู่หลายห้องแต่เวลาจะอยู่เราก็
 อยู่ในโอกาสนั้นๆ

เมตตา ก็เหมือนกับความสะดวกสบายเรียบร้อยของบ้านทั้งหลัง ซึ่งจะต้องรับการดูแลเอาใจใส่
 จากเจ้าของบ้าน

กรุณา ก็เหมือนกับห้องอาหาร ห้องน้ำ คือใช้เวลามีทุกข์เท่านั้น

มุทิตา เหมือนกับห้องรับแขก คือ ชื่นชมยินดีเมื่อมีคนมาหา

อุเบกขา จึงเป็นเหมือนห้องนอน ซึ่งเมื่อเสร็จภารกิจแล้วก็ต้องนอนเพื่อให้ร่างกายและ
 จิตใจได้พักผ่อน ถ้าเราใช้ห้องภายในบ้านให้เหมาะสมแก่โอกาสนั้นๆ บ้านก็จะกลายเป็นวิมานของเรา
 จิตใจที่มีพรหมวิหารเป็นหลักอยู่เช่นนี้ ก็จะเป็นจิตใจที่มีความเยือกเย็นสบาย ไม่เดือดร้อนวุ่นวาย
 อย่างที่คนทั้งหลายเขาเป็นกัน

๒.๕ ประวัติความเป็นมาโรงเรียน

โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม^{๓๔}

ตั้งอยู่เลขที่ ๔๓ หมู่ ๕ ตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ประเภทของ
 โรงเรียนเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมี
 อุปการะคุณต่อโรงเรียนพระครูเมตตาวิหารคุณ เจ้าคณะอำเภอหนองเสือ เป็นผู้มอบที่ดินสร้าง
 โรงเรียน และสนามกีฬา จำนวน ๖๐ ไร่ วันที่ก่อตั้งโรงเรียน ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๑๕ โดยใช้ศาลาการ
 เปรียญเป็นที่ตั้งโรงเรียนชั่วคราว เปิดสอนมัธยมศึกษาปีที่ ๑ มีจำนวนนักเรียน ๔๓ คน ครู ๒ คน
 และเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ในปี พ.ศ.๒๕๓๒

กิจกรรมดีเด่น

- ปีการศึกษา ๒๕๒๘ เข้าโครงการ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มพช.)
- ปีการศึกษา ๒๕๓๕ เข้าโครงการ รพชส.
- ปีการศึกษา ๒๕๓๘ เข้าโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
- ปีการศึกษา ๒๕๔๖ ได้รับเลือกเข้าโครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน

^{๓๔}โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม [ออนไลน์],แหล่งที่มา : <http://www.nongsua.ac.th>. [๙ กันยายน ๒๕๖๑]

ฝัน

- ปีการศึกษา ๒๕๔๘ ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนต้นแบบหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน
- ปีการศึกษา ๒๕๔๙ ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนรางวัลพระราชทาน
- ปีการศึกษา ๒๕๕๒ ได้รับคัดเลือกเป็นสถานศึกษาพอเพียง
- ปีการศึกษา ๒๕๕๒ ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนคุณธรรมชั้นนำ
- ปีการศึกษา ๒๕๕๖ ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนดีเด่น ด้านการส่งเสริมจริยธรรม
- สภาพปัจจุบัน เปิดสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - มัธยมศึกษาปีที่ ๖

พันธกิจ

- จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
- ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้ความสามารถ
- อย่างมีประสิทธิภาพ ตามมาตรฐานสากล
- จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล
- ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้เข้มแข็งและยั่งยืน
- ส่งเสริม สนับสนุน การนำสื่อ เทคโนโลยี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้มาใช้
- ในการจัดการเรียน การสอน
- ประสานชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

เป้าประสงค์

- สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีคุณภาพ น่าดู น่าอยู่ น่าเรียน
- ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความรู้ความสามารถและทักษะตามมาตรฐานวิชาชีพ
- สถานศึกษาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามมาตรฐานสากล
- ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล
- ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- สถานศึกษามีระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง และยั่งยืน
- สถานศึกษามีสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีที่ทันสมัย มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
- ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐาน ได้รับการรับรองคุณภาพจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
- ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ

วิสัยทัศน์ โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

อัตลักษณ์ ลูกเหลืองดำ มีคุณธรรม ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เอกลักษณ์ ระบบดูแลเด่น เน้นสร้างคนดี

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๖.๑ งานวิจัยภายในประเทศ

พระสุวรรณ อินทวณโณ (พรหมบุตร) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์คอร์ปอเรชั่น จำกัด” ผลการวิจัยพบว่า ๑) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่าประกอบด้วย ๗ ประการ คือ การวางแผน(Planning) การจัดส่วนงาน (Organizing) การจัดการบุคคล (Staffing) การอำนวยการ (Directing) การประสานงาน (Coordinating) การรายงานผล (Reporting) และการงบประมาณ (Budgeting) การบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์คอร์ปอเรชั่น จำกัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านมูทิตา ด้านเมตตา ด้านกรุณา และด้านอุเบกขา ตามลำดับ ๒) การเปรียบเทียบการบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์คอร์ปอเรชั่น จำกัด โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลโดยภาพรวมการบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์คอร์ปอเรชั่น จำกัด ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน สมาชิกที่มีเพศ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์คอร์ปอเรชั่นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้ ส่วนสมาชิกที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์คอร์ปอเรชั่นไม่แตกต่างกัน ๓) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์คอร์ปอเรชั่น จำกัด แผนพัฒนาสมาชิกไม่มีความชัดเจน การเปิดโอกาสในการสร้างการมีส่วนร่วมน้อย เทคโนโลยีไม่เพียงพอต่อการทำงาน พัฒนาพนักงานโดยรับนโยบายจากผู้บังคับบัญชาอย่างเดียว และความอคติต่อพนักงานบางคนแรงจูงใจในการทำงานน้อย ขวัญและกำลังใจน้อย การมีส่วนร่วมในการทำงานน้อย ใช้คนไม่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นน้อยขาดการยกย่องชมเชยผู้ทำงานเก่ง งบประมาณไม่เท่าเทียมกันในแต่ละฝ่าย การมีส่วนร่วมในการทำงานน้อย ๔) ข้อเสนอแนะ ผู้บริหารควรวางแผนพัฒนาสมาชิกให้มีประสิทธิภาพ เป็นการอำนวยการประโยชน์ให้แก่บุคลากรบริษัท เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคน มีส่วนร่วมต่อภารกิจกิจกรรมต่างๆ และควรมีการบริหารการวางแผนงานบุคลากรด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติบริษัทควรส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกได้เสนอความต้องการในการพัฒนาตนเอง อย่างต่อเนื่องเท่าเทียมกันมีงบประมาณที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาด้านขวัญกำลังใจต่างๆ มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุน

ในการพัฒนาเจ้าหน้าที่และบุคลากรในทุกๆระดับด้วยความยินดี บริหารงานส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อประสิทธิภาพมีความยินดีในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าหน้าที่และบุคลากร มีการพิจารณาส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่และบุคลากรมีผลงานดีให้ได้รับความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานอย่างเป็นธรรมให้มีบทบาทหน้าที่และได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมแจ้งเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่และบุคลากรทราบล่วงหน้าและมีความเป็นธรรม^{๓๕}

มุกดา อนุภานนท์ ได้วิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมตามหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗” พบว่า ๑. คุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ตามการรับรู้ของผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมูทิตา ด้านเมตตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา ๒. ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ตามการรับรู้ของผู้สอนจำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^{๓๖}

๒.๖.๒ งานวิจัยต่างประเทศ

กอร์ดอน (Gordon) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของรูปแบบการเลี้ยงดูและการพัฒนา ความ รับผิดชอบทางสังคม เพื่อหาปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบของความรับผิดชอบทางสังคม โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาวิทยาลัยศิลปะทั้งชายหญิงรวม ๑๐๔ คน กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะเข้ารับการทดสอบกับเครื่องมือวัดความรับผิดชอบทางสังคมทั่วไป (Global Social Responsibility Inventory หรือ GSRI โดย Starrett, ๑๙๙๖) และเข้าร่วมรับการทดสอบมาตรฐานเกี่ยวกับรูปแบบของผู้ปกครองที่ ส่งผลต่อความรับผิดชอบทางสังคม การปรับตัวในสถาบันครอบครัว ความสามารถในการอยู่ ร่วมกันของครอบครัว โดยมีสมมติฐานการวิจัยว่ากลุ่มตัวอย่างที่รายงานว่ามีการเลี้ยงดูแบบเผด็จการนั้นจะมีความรับผิดชอบทางสังคมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหรือ แบบตามใจ สมมติฐานข้อที่สองการวิเคราะห์ถดถอยแบบเป็นขั้นตอนเกี่ยวกับรูปแบบการเลี้ยงดูที่มี ต่อความรับผิดชอบต่อสังคม มีเพียงรูปแบบการเลี้ยงดูแบบเผด็จการเท่านั้นที่คาดว่าจะทำนายความ รับผิดชอบต่อสังคมได้ นอกจากนี้ยังมีสมมติฐานเกี่ยวกับรูปแบบการเลี้ยงดูว่าจะเป็นตัวทำนายที่มี

^{๓๕} พระสุวรรณ อินทวณโณ (พรหมบุตร), “การบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอปย์คอร์ปอเรชั่น จำกัด”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

^{๓๖} มุกดา อนุภานนท์, “การศึกษาพฤติกรรมตามหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

อัตราสูงต่อความรับผิดชอบทางสังคม สุดทำรูปแบบการเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้นสามารถทำนายความเป็นจารีตนิยมทางสังคมที่มีต่อเครื่องมือวัดความรับผิดชอบทางสังคมได้^{๓๗}

จุง (Jung) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับผิดชอบและปัญหาค่านิยมเปรียบเทียบการศึกษาของ H.Richard Niebuhr และ Emmanuel Levinas เพื่อศึกษาความสำคัญของทฤษฎีเกี่ยวกับค่านิยมในประเด็นทั่วไปผ่านเกณฑ์การอ่านของ Emmanuel Leacutevinas และ H. Richard Niebuhr. ในการศึกษาด้านกำหนดค่านิยมและหน้าที่ของค่านิยมในด้านจริยธรรมความรับผิดชอบ งานวิจัยนี้ต้องการศึกษาว่าผู้คิดทฤษฎีทั้งสองคนนั้นทำให้เราเห็นพลวัตรของค่านิยมในจริยธรรมของชีวิตและองค์ประกอบของพวกเขาที่มีค่านิยมทางจริยธรรมพบว่าจุดมุ่งหมายหลัก ๔ ประการ ระหว่าง (๑) Niebuhr ทำให้เราเห็นความซับซ้อนของคุณธรรมจริยธรรมในชีวิตผ่านภาพภายในของธรรมชาติ แห่งค่านิยมในเครือข่ายโยงใยความสัมพันธ์ของมนุษย์ ที่เป็นทั้งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม (๒) Niebuhr ได้ให้ความรู้อย่างมากเกี่ยวกับรูปแบบและอันตรายจากการประเมินค่านิยม โดยแสดงถึงความเป็นไปได้ในเชิงกว้างของค่านิยมและการประเมินค่านิยม (๓) Leacutvinas เตือนให้เราไปถึงคุณธรรมในชีวิตด้านความรับผิดชอบว่าเป็นงานของมนุษย์ และแสดงให้เป็นจริยธรรมอันดับหนึ่ง ในการทำให้องค์ประกอบของจริยธรรมนั้นกระจ่างและชัดเจน และ (๔) ทั้ง Niebuhr และ Leacutvinas ได้ช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับค่านิยมของพวกเราให้ชัดเจนขึ้นโดยแสดงภาพความจริงให้เห็น ความเข้าใจอย่างถ่องแท้เหล่านี้จะช่วยขยายความเข้าใจในเรื่องความรับผิดชอบให้สูงขึ้น โดยการทำภาพลักษณ์ความเป็นจริงของเรื่องประเด็นค่านิยมและคุณธรรมจริยธรรมมาใช้^{๓๘}

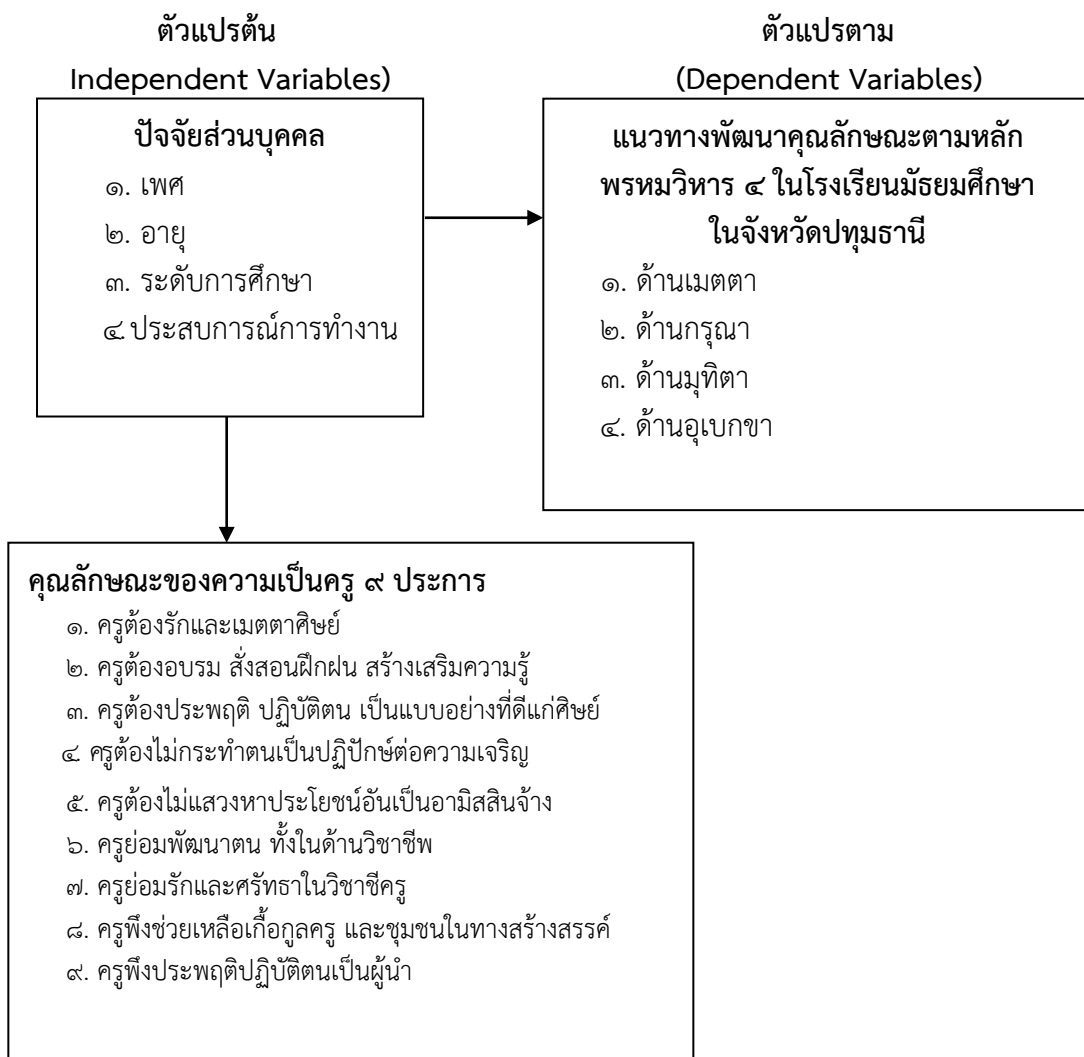
---

^{๓๗} Gordon,Michelle C, “The Role of Parenting Styles in the Development of Social Responsibility,”Dissrtation Abstracts International, 65(03) : 1578-B ; September,2004.

^{๓๘} Jung Kyonghwa Kevin, “Responsibility and the problem of Value : A Comparative Study of H, Richard Niebuhr and Emmanuel Levinas,” Dissrtation Abstracts International, 65(03) : 968-A ; September 2004.

๒.๗ กรอบแนวคิดในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังแผนภาพที่ ๒.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสนับสนุนเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๕ วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม เพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีโครงสร้างการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Structured Interview) ซึ่งข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อนำข้อมูลสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีคุณภาพ จำนวน ๖ คน ประกอบด้วย

๑. ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม

๒. รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม (กลุ่มบริหารงานทั่วไป)

๓. รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม (กลุ่มงานบริหารงานบุคคล)

๔. รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม (กลุ่มงานบริหารงบประมาณ)

๕. รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม (กลุ่มงานกิจการนิสิต)

๖. รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม (กลุ่มงานบริหารวิชาการ)

๓.๒ ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ประกอบไปด้วย ข้าราชการครู พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง ครูต่างประเทศ ครูการศึกษาพิเศษ ลูกจ้างชั่วคราว นักศึกษาฝึกสอน รวมจำนวน ๑๒๔ คน ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้จำนวนประชากรทั้งหมดในการวิจัย แสดงจำนวนรายละเอียดในตารางที่ ๓.๑ ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ ข้อมูลบุคลากรโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี^๑

บุคลากรโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม	ประชากร (คน)
ข้าราชการครู	๘๐
พนักงานราชการ	๘
ครูอัตราจ้าง	๑๓
ครูต่างประเทศ	๕
ครูการศึกษาพิเศษ	๓
ลูกจ้างชั่วคราว	๘
นักศึกษาฝึกสอน	๗
รวมทั้งสิ้น	๑๒๔

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามข้อเสนอแนะจากผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

ตอนที่ ๔ แบบสัมภาษณ์ครูเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

^๑สถิติข้อมูลบุคลากรโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

๓.๔ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือในการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีดังนี้

๑. ศึกษาหลักการแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำผู้บริหารจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒. กำหนดกรอบแนวคิดในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

๓. สร้างเครื่องมือแล้วนำเสนอร่างเครื่องมือการศึกษาต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วนำให้ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจแก้จากผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Objective Congruence) ตามสูตรต่อไปนี้^๒

สูตร	$IOC = \frac{\sum R}{N}$
เมื่อ	IOC คือ ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์กับแบบทดสอบ
	$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
โดยที่	ค่า +๑ คือ ค่า IOC แบบสอบถามสามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน
	ค่า ๐ คือ ค่า IOC ไม่แน่ใจว่าจะวัดได้
	ค่า - ๑ คือ ค่า IOC แบบสอบถามไม่สามารถนำไปวัดได้อย่างแน่นอน

โดยใช้วิธีเลือกข้อความคำถามของแบบสอบถามที่มีค่ากำหนดทางสถิติที่ ๐.๕ มาใช้เป็นคำถามจากการตรวจแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถามอยู่ระหว่าง ๑.๐๐ แบบสอบถามทุกข้อมีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

๔. นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำแล้วปรับปรุงแก้ไขและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง จึงนำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างไม่ใช่เป้าหมาย จำนวน ๓๐ ชุด กับผู้บริหารและครูโรงเรียนวัดสุทธิวราราม กรุงเทพมหานคร ในการหาค่าความเชื่อมั่น (Alpha) ของแบบสอบถามในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ ๐.๘๒๙

๕. ลักษณะและเกณฑ์การให้คะแนนเป็นมาตราส่วนประเมินค่าของคะแนนมี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์ การให้คะแนนดังนี้

- ๕ คือ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ มากที่สุด
- ๔ คือ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ มาก
- ๓ คือ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ ปานกลาง
- ๒ คือ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ น้อย

^๒ธีระศักดิ์ อุ่นอารมณเลิศ, เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา: การสร้างและการพัฒนา, (นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙), หน้า ๖๕.

๑ คือ มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักหลักพรหมวิหาร ๔ น้อยที่สุด และเกณฑ์การแปลความหมายเพื่อจัดระดับค่าเฉลี่ยออกเป็นช่วงดังต่อไปนี้^๓

ค่าเฉลี่ย ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายถึง มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายถึง มีความคิดเห็น	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

๓.๕ การรวบรวมข้อมูลวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. ติดต่อประสานงานไปยังผู้บริหารและครู ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลแจกแบบสอบถามต่อไป

๒. ติดต่อประสานงานโครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหาร การศึกษา คณะครุศาสตร์เพื่อขอหนังสือรับรองเพื่อนำไปยืนยันต่อบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

๓. นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจากบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนหนองเสือวิทยาคม อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย นำแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้บริหารและครู ลงในโปรแกรมสำเร็จรูปที่นิยมใช้อย่างแพร่หลายทางสังคมศาสตร์ ดังต่อไปนี้

๑. วิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้วิธีหาค่าความถี่ แล้วสรุปออกมาเป็นคำร้อยละ

๒. วิเคราะห์ความคิดเห็นผู้บริหารและครูเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหาร ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม โรงเรียนป้อมนาคราชสวาทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต ๖ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีดังนี้

๑. คำร้อยละ (Percentage)

^๓ชานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ, พิมพ์ครั้งที่ ๙, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่ บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๔๙.

๒. ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) (μ)

๓. ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) (σ)

๔. การทดสอบหาค่า t-test

๕. การวิเคราะห์แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลัก

พรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๖. การวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลัก

พรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีผสมผสานระหว่างปริมาณและคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ๒) เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ๓) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีและประชากรที่ใช้วิจัย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๑๒๔ คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ ดังตารางต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๔.๒ ผลการศึกษาหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๔.๓ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๔.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนองเสือ จังหวัดปทุมธานี จำนวน ๑๒๔ คน และสภาพความคิดเห็นของแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ทั้ง ๔ ด้าน ได้แก่ ๑.ด้านเมตตา ๒.ด้านกรุณา ๓.ด้านมุทิตา ๔. ด้านอุเบกขาการนำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผล หาค่าเฉลี่ยร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตามระดับความคิดเห็นของสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีทั้ง ๔ ด้าน ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังตารางต่อไปนี้

จำแนกตามเพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	๓๗	๒๙.๘
หญิง	๘๗	๗๐.๒
รวม	๑๒๔	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลทั่วไปของบุคลากร จำแนกตามเพศ พบว่า บุคลากรเป็นหญิง ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๒ เป็นชาย ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๙.๘

ตารางที่ ๔.๒ ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลทั่วไปของบุคลากร โดยจำแนกตามอายุ

จำแนกตามอายุ	จำนวน	ร้อยละ
๒๐-๒๕ ปี	๒๑	๑๖.๙
๒๖-๓๐ ปี	๔๘	๓๘.๗
๓๑-๓๕ ปี	๒๖	๒๑.๐
๓๖ ปีขึ้นไป	๒๙	๒๓.๔
รวม	๑๒๔	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๒ แสดงว่าจำนวนร้อยละของบุคลากรจำแนกตามอายุ พบว่า บุคลากรมีอายุ ๒๖-๓๐ ปี ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๖ มีอายุ ๓๖ ปีขึ้นไป ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔ มีอายุ ๓๑-๓๕ ปี ๒๖ คนคิดเป็นร้อยละ ๒๑.๐ และมีอายุ ๒๐-๒๕ ปี ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๙

ตารางที่ ๔.๓ ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลทั่วไปบุคลากร จำแนกตามการศึกษา

จำแนกตามการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓	๒.๔
ปริญญาตรี	๑๐๔	๘๓.๙
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๗	๑๓.๗
รวม	๑๒๔	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๓ ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลทั่วไปบุคลากร จำแนกตามการศึกษา พบว่า บุคลากร จบการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๔ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ๑๐๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๘๓.๙ และระดับสูงกว่าปริญญาตรี ๑๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๗

ตารางที่ ๔.๔ ค่าร้อยละและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานข้อมูลทั่วไปของบุคลากร จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน	จำนวน	ร้อยละ
๑-๕ ปี	๖๑	๔๙.๒
๖-๑๐ ปี	๒๙	๒๓.๔
๑๑-๑๕ ปี	๑๐	๘.๑
๑๖ ปีขึ้นไป	๒๔	๑๙.๔
รวม	๑๒๔	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๔ แสดงว่าจำนวนร้อยละของบุคลากรจำแนกตามเพศ พบว่า บุคลากรมีประสบการณ์การทำงาน ๑-๕ ปี ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๙.๒ รองลงมา คือ มีประสบการณ์การทำงาน ๖-๑๐ ปี ๒๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๔ ประสบการณ์การทำงาน ๑๑-๑๕ ปี ๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๑ และมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า ๑๖ ปี ขึ้นไป ๒๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๔

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ภาพรวม ๔ ด้าน

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ ภาพรวม ๔ ด้าน	N=๑๒๔ คน		
	(μ)	(σ)	ความคิดเห็น
๑. ด้านเมตตา	๔.๒๗	๐.๓๙	มาก
๒. ด้านกรุณา	๔.๓๐	๐.๔๘	มาก
๓. ด้านมุทิตา	๔.๒๖	๐.๔๓	มาก
๔. ด้านอุเบกขา	๔.๓๓	๐.๔๕	มาก
ภาพรวม ๔ ด้าน	๔.๒๙	๐.๓๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของบุคลากร ภาพรวม ๔ ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๕

รายด้าน ทุกด้าน อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอุเบกขา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๕ รองลงมา ได้แก่ ด้านกรุณา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๘ ด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๓๙ และรายด้านที่มีระดับต่ำสุด ได้แก่ ด้านมุทิตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา

๑. ด้านเมตตา	N= ๑๒๔ คน		
	(μ)	(σ)	ความคิดเห็น
๑. มีการรับมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถด้วยจิตเมตตา	๔.๒๕	๐.๖๔	มาก
๒. มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานไว้ให้ได้อย่างครบถ้วนด้วยการเอาใจใส่	๔.๑๐	๐.๕๖	มาก
๓. จัดแบ่งงานเหมาะสมกับการสอนของแต่ละบุคคลด้วยความเมตตาธรรม	๔.๒๗	๐.๖๑	มาก
๔. มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ด้วยจิตคิดเมตตาธรรมตามความเหมาะสม	๔.๑๐	๐.๕๑	มาก
๕. มีการจัดสวัสดิการต่างๆเพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้ด้วยจิตเมตตาเสมอ	๔.๓๔	๐.๖๗	มาก
๖. มีสถานที่พักผ่อนเพื่อผ่อนคลายจากการทำงานด้วยการเอาใจใส่ด้วยดี	๔.๕๐	๐.๖๕	มากที่สุด
๗. มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้องด้วยจิตเมตตา	๔.๔๔	๐.๗๓	มาก
๘. มีการจัดกิจกรรมสังสรรค์ปลายปี เพื่อมอบความสุขร่วมกันและสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ	๔.๔๓	๐.๕๒	มาก
๙. มีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนบริเวณโรงเรียนด้วยจิตเมตตาธรรม	๔.๑๕	๐.๖๘	มาก
๑๐. มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกับทางชุมชน	๔.๑๘	๐.๗๕	มาก
ภาพรวม	๔.๒๗	๐.๓๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา ด้านเมตตา ภาพรวม พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๓๙

รายชื่ออยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ มีสถานที่พักผ่อนเพื่อผ่อนคลายจากการทำงานด้วยการเอาใจใส่ด้วยดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๕ รองลงมา รายชื่ออยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้องด้วยจิตเมตตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๔ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๓ และชื่อที่มีต่ำสุด ได้แก่ มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ด้วยจิตคิดเมตตาธรรมตามความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๑ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านกรุณา

๒. ด้านกรุณา	N= ๑๒๔ คน		
	(μ)	(σ)	ความคิดเห็น
๑. มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน	๔.๒๙	๐.๗๓	มาก
๒. มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมินปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ	๔.๒๐	๐.๘๒	มาก
๓. มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน	๔.๓๗	๐.๖๘	มาก
๔. มีการให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม	๔.๒๘	๐.๕๙	มาก
๕. มีการช่วยเหลืองานฉาบกิจสงเคราะห์ทุกครั้ง	๔.๒๓	๐.๖๗	มาก
๖. มีการจัดห้องพยาบาลและเจ้าหน้าที่พยาบาลไว้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือยามเจ็บป่วย	๔.๓๓	๐.๕๘	มาก
๗. มีโครงการตรวจสอบสุขภาพประจำปีให้กับทุกคน	๔.๒๘	๐.๖๘	มาก
๘. มีการช่วยเหลือเมื่อมีเหตุประสบภัย เช่น รถชน ไฟไหม้ น้ำท่วม	๔.๓๖	๐.๕๖	มาก
๙. จัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ทุกคน	๔.๓๘	๐.๘๕	มาก
๑๐. มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ	๔.๒๙	๐.๖๔	มาก
ภาพรวม	๔.๓๐	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของบุคลากร ด้านกรุณาภาพรวม พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๘

รายชื่อ ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ จัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ทุกคน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๕ รองลงมา ได้แก่ มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๗ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๘ และข้อที่มีต่ำสุด ได้แก่ มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมิน ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๐ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๘๒ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ด้านมูทิตา

๓. ด้านมูทิตา	N= ๑๒๔ คน		
	(μ)	(σ)	ความคิดเห็น
๑. มีการแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อได้เลื่อนตำแหน่ง	๔.๓๓	๐.๕๘	มาก
๒. แสดงความยินดีเมื่อได้รับโอกาสหรือรับการคัดเลือกไปศึกษาต่อ หรือดูงานต่างประเทศ	๔.๒๗	๐.๗๒	มาก
๓. แสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษ	๔.๓๘	๐.๖๘	มาก
๔. มีการตีพิมพ์ผลงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงาน เช่น วารสารของโรงเรียน	๔.๔๖	๐.๖๑	มาก
๕. แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ	๔.๑๑	๐.๖๕	มาก
๖. มีการให้โอกาสได้แสดงผลงานและความสามารถ	๔.๒๓	๐.๖๘	มาก
๗. มีการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ	๔.๑๕	๐.๗๒	มาก
๘. มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ	๔.๔๑	๐.๖๓	มาก
๙. มีการจัดงานวันเกียรติยศเพื่อมอบรางวัลให้เพื่อเป็นเกียรติในการปฏิบัติงานที่ดีหรือมีผลงานที่ดี	๔.๑๓	๐.๗๔	มาก
๑๐. มีการเข้าร่วมและแสดงความยินดีกับกิจกรรมในชุมชน	๔.๑๕	๐.๖๘	มาก
ภาพรวม	๔.๒๖	๐.๔๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของบุคลากร ด้านมูทิตา ภาพรวม พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๓

รายชื่อ ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการตีพิมพ์ผลงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงาน เช่น วารสารของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๖ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๑ รองลงมา ได้แก่ มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๑ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๓ แสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๘ และข้อที่มีต่ำสุด ได้แก่ แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ย (μ) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) ความคิดเห็นของบุคลากรต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ด้านอุเบกขา

๔. ด้านอุเบกขา	N= ๑๒๔ คน		
	(μ)	(σ)	ความคิดเห็น
๑. มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ บทลงโทษที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและยุติธรรม	๔.๓๘	๐.๗๑	มาก
๒. มีการพิจารณาโทษตามกฎระเบียบ ข้อบังคับตามขั้นตอนด้วยความเป็นธรรม	๔.๑๙	๐.๘๓	มาก
๓. มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติ	๔.๕๘	๐.๗๐	มากที่สุด
๔. ไม่มีพฤติกรรมซ้ำเติมผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่	๔.๔๐	๐.๖๓	มาก
๕. มีการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมให้แก่ทุกคน	๔.๒๓	๐.๗๐	มาก
๖. มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง	๔.๔๘	๐.๙๑	มาก
๗. มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อยจนเกินไป	๓.๙๙	๐.๖๐	มาก
๘. เป็นการใช้พฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันทำให้เกิดความอึดอัด	๔.๑๕	๐.๘๐	มาก
๙. การแสดงถึงความเคารพให้เกียรติต่อกัน และเพื่อนที่ดีต่อการทำงาน	๔.๓๕	๐.๖๕	มาก
๑๐. วางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในขอบเขตอำนาจ และหน้าที่	๔.๖๓	๐.๕๙	มาก
ภาพรวม	๔.๓๓	๐.๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นของบุคลากร ด้านอุเบกขา ภาพรวม พบว่า บุคลากรมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๔๕

รายชื่อ ทุกข้อ อยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในขอบเขตอำนาจ และหน้าที่ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๖๓ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๕๙ รองลงมา ได้แก่ มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๗๐ มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๔๘ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๙๑ และข้อที่มีต่ำสุด ได้แก่ มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อยจนเกินไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๙ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ ๐.๖๐ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการศึกษาหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

การสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิเคราะห์เกี่ยวกับข้อมูลสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔ ใน ประเด็นทั้ง ๔ ด้าน คือ ๑. ด้านเมตตา ๒. ด้านกรุณา ๓. ด้านมุทิตา ๔. ด้านอุเบกขา ซึ่งสรุปผลบทสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ซึ่งมีรายละเอียดจากคำสัมภาษณ์ในแต่ละด้านดังต่อไปนี้

๑.ด้านเมตตา

ผู้บริหารการศึกษาที่ดีต้องมีหลักคุณธรรมที่นำมาใช้กับตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงานและพัฒนาคุณลักษณะของครูด้วยเช่นกันดังนี้

๑.ครูทุกคนเป็นเพื่อนร่วมงานมีจิตวิญญาณมีความรู้ความสามารถมีพฤติกรรมดีเหมาะสมบ้างไม่เหมาะสมบ้างผู้บริหารจึงต้องหมั่นฝึกฝนอบรมว่ากล่าวตักเตือนให้ประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และผู้ร่วมงานด้วยความรักความเมตตา

๒.เป็นผู้มีความพัฒนาความสัมพันธ์ของตนและคนในองค์กรของการมีส่วนร่วมกันบริหารในรูปแบบร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมรับผิดชอบด้วยกัน

๓.ผู้บริหารไม่ใช้บทบาทของการใช้อำนาจเกินขอบเขตแต่ควรเป็นการบริหารเชิงกลยานิมิตรเป็นเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกันต่างคนต่างมีหน้าที่ซึ่งต้องทำหน้าที่ของตนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ไม่เป็นภาระของคนอื่นสามารถปรึกษาหารือกันได้ฉันทมิตรที่ดี

๔.จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามัคคีเอื้อเพื่อต่อเพื่อนร่วมงานตลอดจนกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อส่วนรวมในโอกาสต่างๆ

๕. ผู้บริหารมีความรู้ประสบการณ์สามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ครู^๑

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นผู้บริหารตำแหน่งรองผู้อำนวยการบริหารมีครูในกลุ่มงานจำนวนหลายคนที่จะต้องทำงานด้วยกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายไปด้วยกันถ้าพระเจ้ามีความรักความเมตตาแก่เพื่อนร่วมงานดีทุกคนทั้งที่อยู่ใกล้ใกล้ไกลในฝ่ายตัวข้าพเจ้าทุกคนทำงานอยู่อย่างมีความสุขและไม่เคยทะเลาะกันเลยให้ความช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี^๒ จัดโครงการพัฒนาครูสู่ความเป็นเลิศทุกปีโดยกำหนดให้มีการศึกษาดูงานการบริหารงานด้านต่างๆของโรงเรียนนำความรู้มาพัฒนาและนำประโยชน์แก่โรงเรียนและจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีมีความสุขส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พักผ่อนผ่อนคลายและกลับมามีความสุข^๓ การอยู่ร่วมกันหมู่มาจำเป็นต้องมีความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงานตามตำแหน่งแล้วเป็นผู้อนุมัติเกี่ยวกับการเบิกเงินให้กับผู้คณะครูและบุคลากรทางสนามบางครั้งบุคลากรทางการศึกษาเงินเดือนไม่ออกการเงินก็ต้องดูแลช่วยเหลือเป็นเบื้องต้นด้วยการอนุมัติให้ยืมเงินโรงเรียนไปดำรงชีวิตก่อนเมื่อเงินเดือนออกให้การนำยืมเงินมาคืนได้ถือเป็นหลักปฏิบัติเช่นนี้มาตลอดเพราะอาศัยความเมตตาต่อเพื่อนร่วมงานทำให้องค์กร

^๑ สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุมน, ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ นางนวลน้อย พรรณพลีวรรณ, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ นางนิตติมาพร แซ่เฮง, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

มีความสุขตลอดมา^๔ ความเป็นครูจะต้องมีความเมตตาให้กับลูกศิษย์ช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้ อย่างเช่นการสอนด้วยความสามารถเพื่อให้ทำให้ลูกศิษย์ได้รับความรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้^๕ การจัดกิจกรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาทำให้การจัดการเรียนการสอนนั้นปรากฏกิจกรรมที่แสดงถึงความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เรามีความสุขมีจิตใจเมตรีและทำ ประโยชน์เพื่อสังคมเช่นกิจกรรมวันพ่อวันแม่วัน Big cleaning Day เข้ากิจกรรมวันดีและโรงเรียนวิถี พุทธ^๖

สรุปได้ว่า ความเป็นครูจะต้องมีความเมตตาให้กับลูกศิษย์ช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้ อย่างเช่นการสอนด้วยความสามารถเพื่อให้ทำให้ลูกศิษย์ได้รับความรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ การจัดกิจกรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาทำให้การจัดการเรียนการสอนนั้นปรากฏกิจกรรมที่แสดงถึงความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เรามีความสุขมีจิตใจเมตรีและทำ ประโยชน์เพื่อสังคมเช่นกิจกรรมวันพ่อวันแม่วัน Big cleaning Day เข้ากิจกรรมวันดีและโรงเรียนวิถี พุทธ

๒. ด้านกรรณา

ในฐานะผู้บังคับบัญชาที่มีแนวทางพัฒนาคุณลักษณะครูด้านกรรณาดังนี้

๑.การจัดสวัสดิการการสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือครูเมื่อมีความจำเป็นอาทิเช่นเมื่อบิดา มารดา คู่สมรส บุตรธิดา เจ็บป่วยอุปสมบทสมรสหรือเสียชีวิตอีกหลาย

๒.ผู้บริหารให้ความสนใจและเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของครูอย่างทั่วถึงอาทิเช่นจัดสรร บ้านพระครูที่อยู่อาศัยเพื่อความเหนียวความสะอาดตามอัตภาพและความยุติธรรม

๓.ผู้บริหารมีรับฟังปัญหาข้อขัดข้องของครูและหาทางช่วยเหลือในโอกาสต่างๆ^๗

คุณครูทุกคนในกลุ่มงานมีความแตกต่างกันบางคนมีความสุขบางคนก็มีความสุขทุกข์ซ้ำพเจ้า ให้ความสำคัญกับทุกคนด้วยการทักทายสอบถามพูดคุยถามข่าวและให้กำลังใจบางคนที่มีปัญหาที่จะชี้ ช่องทางที่จะช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์และให้ความเข้าใจผู้ร่วมงานที่มีอารมณ์แตกต่างกันบางคนก็ พุดกักร้าวก็ยินดีให้อภัยทุกคน^๘

ให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความทุกข์ไม่ว่าจะเกิดเป็นการสูญเสีย บิดามารดาหรือบุคคลในครอบครัวโดยโรงเรียนจะได้ร่วมทุกข์ร่วมไว้อาลัยและร่วมทำบุญเป็นเจ้าภาพ สวดอภิธรรมเชิญชวนให้ครูและบุคลากรที่ร่วมบริจาคทรัพย์ส่วนตัวช่วยเหลือครูหรือบุคลากรที่มีความ ทุกข์^๙ ในองค์กรของโรงเรียนหนองเสือวิทยาคมมีกิจกรรมต่างๆ มากมายเกี่ยวกับการใช้งบประมาณ ถ้าเราขาดความกรุณาต่อเพื่อนร่วมงานกิจกรรมหรือพนักงานต่างๆก็ไม่สำเร็จจลุล่วงไปได้รวมถึงทุน ต่างๆที่มีโอกาสก็ได้ช่วยเหลือนักเรียนยากจนโดยจะเป็นเงินเพื่อเป็นทุนการศึกษาให้แก่เด็กนักเรียนทำ

^๔ สัมภาษณ์ นางบุญทริกา วิเศษพานิชกิจ, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ นายเกียรติศักดิ์ บัวพันธ์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๖ สัมภาษณ์ นายกิตติ์ดนัย แจ้งแสงทอง, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๗ สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุมน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นางนวนน้อย พรรณพลีวรรณ, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ นางนิตติมาพร แซ่เฮง, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ให้เขาได้มีอาหารกลางวันรับประทานมีคาร์ถกลับส่งรับส่งโรงเรียนอาศัยความรักความกรุณาเป็นที่ตั้ง^{๑๐} จัดให้มีกิจกรรมของหายได้คืนการทำบุญตักบาตรข้าวสารอาหารแห้งในวันพระให้กิจกรรมทำยากับเรียนเกี่ยวกับชมรมนั้นให้ณะคะอาจารย์ปลูกฝังอย่างเรื่องความรักความเมตตาต่อสัตว์^{๑๑} ความเป็นครูจะมีลูกศิษย์ที่หลากหลายแล้วแต่ลูกศิษย์บางคนนำสงสารเป็นคนที่ยากจนพ่อแม่ไม่มีคุณครูก็เกิดความสงสารมีความรู้ระดับโลกที่ช่วยเหลือในทุนการศึกษาทำให้ลูกศิษย์ได้เรียนจนสำเร็จการศึกษา^{๑๒}

สรุปได้ว่า คุณครูทุกคนในกลุ่มงานมีความแตกต่างกันบางคนมีความสุขบางคนก็มีความทุกข์ซ้ำพเจ้าให้ความสำคัญกับทุกคนด้วยการทักทายสอบถามพูดคุยถามข่าวและให้กำลังใจบางคนที่มีปัญหาที่จะชี้ช่องทางที่จะช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์และให้ความเข้าใจผู้ร่วมงานที่มีอารมณ์แตกต่างกันบางคนก็พูดก้าวร้าวก็ยินดีให้อภัยทุกคน ให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความทุกข์ไม่ว่าจะเกิดเป็นการสูญเสียบิดามารดาหรือบุคคลในครอบครัวโดยโรงเรียนจะได้ร่วมทุกข์ร่วมไว้อาลัยและร่วมทำบุญเป็นเจ้าภาพสวดอภิธรรมเชิญชวนให้ครูและบุคลากรที่ร่วมบริจาคทรัพย์ส่วนตัวช่วยเหลือครูหรือบุคลากรที่มีความทุกข์

๓. ด้านมูทิตา

การแสดงออกด้านมูทิตาแก่ผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงานและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนนักเรียนผู้ปกครองและชุมชนอาทิเช่น

๑. ให้การสนับสนุนส่งเสริมครูเพื่อความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพทุกคนตามวาระโอกาสต่าง

๒. ผู้บริหารร่วมแสดงความยินดีแก่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในโอกาสต่างๆ

๓. ผู้บริหารให้การยกย่องชมเชยให้กำลังใจกับครูส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น^{๑๓}

ความยินดีกับทุกคนที่มีความสุขมีความสำเร็จทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับทุกคนด้วยกายวาจาและจิตใจและเป็นกำลังใจโดยมอบของขวัญของที่ระลึกในงานวันสำคัญต่างๆเช่นแสดงความยินดีกับครูที่จบการศึกษาและครูที่ได้ย้ายไปทำงานยินดีกับครูที่ได้รับรางวัลต่างๆเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติสิ่งดีๆให้กับคุณครูเกิดความภูมิใจและนำไปใช้กับคนอื่นต่อไป^{๑๔} จัดกิจกรรมสร้างเสริมขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยกิจกรรมมอบของขวัญเนื่องในโอกาสวันสำคัญคล้ายวันเกิดในการประชุมครูประจำเดือนแสดงความยินดีกับบุคลากรในโอกาสรับรางวัลต่างๆและได้ในโอกาสที่ย้ายไปดำรงตำแหน่งในสถานศึกษาใหม่มอบเกียรติบัตรครูดี เป็นต้น^{๑๕}

จากการอยู่ร่วมกันในคณะครูในโรงเรียนมีทั้งความสุขและความทุกข์ผสมกันไปแต่เราไม่ควรชกน้าซ้ำเติมเพื่อนเมื่อเขาประสบความสำเร็จตรงข้ามกันถ้าเพื่อนร่วมงานได้รับตำแหน่งเราก็ควรยินดีกับเพื่อนๆนะกุด้วยการแสดงความยินดีด้วยการมอบของขวัญเป็นที่ระลึกหรือกล่าวชมให้กำลังใจด้วยวาจาและด้านการศึกษาและการพาตนให้สูงส่งขึ้นไป^{๑๖} ความเป็นครูเมื่อได้สั่งสอนศิษย์มีความรู้

^{๑๐} สัมภาษณ์ นางบุญทริกา วิเศษพานิชกิจ, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายเกียรติศักดิ์ บัวพันธ์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายกิตติ์ดนัย แจ่มแสงทอง, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุมน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ นางนวลน้อย พรรณพลีวรรณ, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นางนิตติมาพร แซ่เฮง, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางบุญทริกา วิเศษพานิชกิจ, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ความสามารถและลูกศิษย์ได้รับและสำเร็จการศึกษาและได้เรียนต่อให้หน่วยที่สูงขึ้นมีงานทำมีอาชีพคุณครูก็มีความยินดีดีใจกับลูกศิษย์^{๑๗} กิจกรรมโครงการรางวัลคนเก่งคนดีเช่นมอบเงินรางวัลแก่ผู้ที่สอบเข้าศึกษา ม.๑ - ม.๔ ในระดับ ๑-๑๐ มอบรางวัลแก่นักเรียนที่มีผลการสอบ (O - NET) (A - NET) ได้คะแนนสูงสุดในแต่ละวิชาสามัญมอบเหรียญรางวัลให้นักเรียนเก่งนักเรียนที่มีความสามารถและนักเรียนที่มีจิตสาธารณะทำคุณประโยชน์ให้กับโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนได้มีขวัญกำลังใจในการทำมาความดียิ่งๆขึ้นไป^{๑๘}

สรุปได้ว่า จากการอยู่ร่วมกันในคณะครูในโรงเรียนมีทั้งความสุขและความทุกข์ผสมกันไป แต่เราไม่ควรซัดซ่านซ้ำเติมเพื่อนเมื่อเขาประสบความสำเร็จตรงข้ามกันถ้าเพื่อนร่วมงานได้รับตำแหน่งเราก็ควรยินดีกับเพื่อนนะกุด้วยการแสดงความยินดีด้วยการมอบของขวัญเป็นที่ระลึกหรือกล่าวชมให้กำลังใจด้วยวาจาและด้านการศึกษาและการพาตนให้สูงส่งขึ้นไป ความยินดีกับทุกคนที่มีความสุขมีความสำเร็จทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับทุกคนด้วยกายวาจาและจิตใจและเป็นกำลังใจโดยมอบของขวัญของที่ระลึกในงานวันสำคัญต่างๆเช่นแสดงความยินดีกับครูที่จบการศึกษาและครูที่ได้ย้ายไปทำงานยินดีกับครูที่ได้รับรางวัลต่างๆเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติสิ่งดีๆให้กับคุณครูเกิดความภูมิใจและนำไปใช้กับคนอื่นต่อไป

๔. ด้านอุเบกขา

ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดีในทุกๆงานของการบริหารโรงเรียนต้องแสดงภาวะผู้นำโดยสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาวางตัวเป็นกลางไม่มีอคติให้ความเป็นธรรมมีเหตุผลโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและสถานศึกษาการปฏิบัติงานด้านอุเบกขาอาทิเช่น

๑. แนวทางพัฒนาคุณลักษณะครูด้านอุเบกขาวางใจเป็นกลางอันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญาทำอย่างไร

๒. มีข้อมูลและมีกรวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องจากนั้นนำข้อมูลมาดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบการทำให้เพื่อนร่วมงานเดือดร้อนหมั่นฝึกจิตควบคุมอารมณ์ให้เป็นปกติถึงแม้จะมีสิ่งยั่วยวนก็ตามมีหลักแนวคิดที่ถูกต้องเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมไม่มีอคติวางตนเป็นกลางและให้ความเป็นธรรมแก่ครู^{๑๙}

การวางใจให้เป็นกลางโดยใช้การพิจารณาความเป็นจริงด้วยหลักเหตุและผลมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ดีหรือร้ายจะไม่ตื่นตระหนกกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนเกินเหตุมีจิตใจที่เข้มแข็งมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นเข้ามามากพิจารณาอย่างรอบคอบและวางตนเป็นกลางไม่ประกวดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทั้งในหน้าที่การงานการเมือง^{๒๐} ส่งเสริมให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนได้รับการพัฒนาตนเองในเรื่องวิทยฐานะอย่างเท่าเทียมกันจัดกิจกรรมอบรมข้อมูลทะเบียนประวัติข้าราชการครู log Book teacher ให้ครูทุกคนได้รับความรู้เท่าเทียมกัน^{๒๑}

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายเกียรติศักดิ์ บัวพันธ์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายกิตติ์ดนัย แจ่มแสงทอง, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุน, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นางนวลน้อย พรรณพลีวรรณ, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นางนิตติมาพร แซ่เฮง, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สำหรับการแสดงออกด้านอุเบกขาอันได้แก่การลำเอียงเมื่อครูเกิดปัญหามานำมาซึ่งการไม่เข้าใจกันกับเราก็ก็น่าต้องมีคุณธรรมในการตัดสินใจเช่นไม่ลำเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งต้องตัดสินใจตามความถูกต้องหรือความผิดและวางวางใจเป็นกลางให้มากที่สุดด้วยหลักเหตุและผล^{๒๒} ความเป็นครูเมื่อลูกศิษย์หลายกลุ่มเกิดปัญหาการคุณครูก็ต้องมีความเป็นกลางมีเหตุมีผลในการตัดสินใจโดยความเป็นธรรมที่ทั้งสองฝ่ายเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีอย่างมีเหตุมีผล^{๒๓} ส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มสาระวิชาได้รับการพัฒนาด้านวิชาการใหม่ๆและทั่วถึงเสมอภาคการได้รับการอบรมตามความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมตรวจผลงานด้านวิชาการเช่นแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนผลงานทางวิชาการข้อสอบต่างๆด้วยความถูกต้อง^{๒๔}

สรุปได้ว่า การวางใจให้เป็นกลางโดยใช้การพิจารณาความเป็นจริงด้วยหลักเหตุและผลมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ดีหรือร้ายจะไม่ตื่นตระหนกกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนเกินเหตุมีจิตใจที่เข้มแข็งมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นเข้ามาพิจารณาอย่างรอบคอบและวางตนเป็นกลางไม่ประกวดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทั้งในหน้าที่การงานการเมือง ซึ่งการไม่เข้าใจกันกับเราก็ก็น่าต้องมีคุณธรรมในการตัดสินใจเช่นไม่ลำเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งต้องตัดสินใจตามความถูกต้องหรือความผิดและวางวางใจเป็นกลางให้มากที่สุดด้วยหลักเหตุและผล

๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

จากการรวบรวมแบบสอบถาม มีผู้ตอบแบบสอบถามได้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ดังสรุปได้ดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา สรุปได้ว่า

๑.๑) ผู้บริหารควรการบริหารงานด้วยเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรี

๑.๒) ผู้บริหารควรสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรและผู้รับบริการ ทางการศึกษา

๒) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีด้านกรุณา สรุปได้ว่า

๒.๑) ผู้บริหารควรมีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สู่สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตร่วมกัน

๒.๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการวางแผนการบริหารงานในอนาคตได้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ

^{๒๒} สัมภาษณ์ นางบุญทริกา วิเศษพานิชกิจ, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายเกียรติศักดิ์ บัวพันธ์, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายกิตติรัตน์ แจ่มแสงทอง, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๓) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีด้านมุทิตา สรุปได้ว่า

๓.๑) ผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

๓.๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรบริหารงานบุคลากรให้ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงาน อย่างเท่าเทียมกัน

๔) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านอุเบกขา สรุปได้ว่า

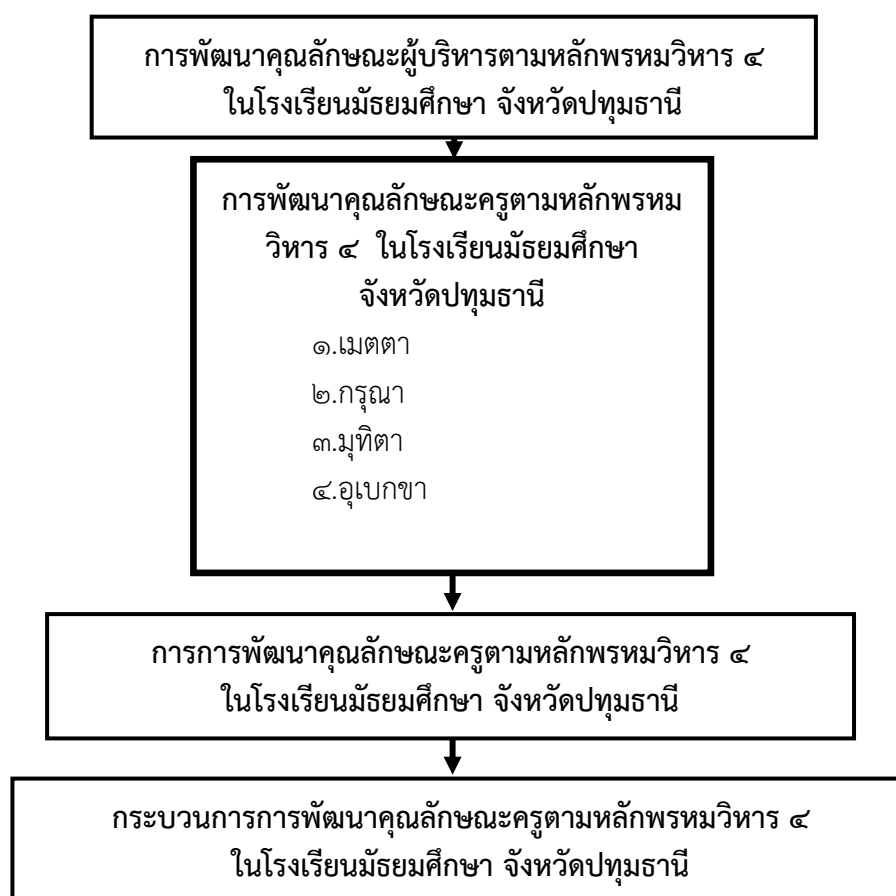
๔.๑) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการบริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ

๔.๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความเสมอภาคในการบริหารงาน

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา ผู้บริหารควรการบริหารงานด้วยความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรี และสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรและผู้รับบริการ ทางการศึกษา ด้านกรุณา ผู้บริหารควรมีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สู่สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตร่วมกัน และควรมีการวางแผนการบริหารงานในอนาคตได้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และควรบริหารงานบุคลากรให้ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงาน อย่างเท่าเทียมกัน และด้านอุเบกขา ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการบริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ และควรมีความเสมอภาคในการบริหารงาน

๔.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี จึงสรุปมาเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge) ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ดังแผนภูมิที่ ๔.๑ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ กระบวนการการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงกระบวนการการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ๓ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ กำหนดแผนงานนโยบายการพัฒนาคุณลักษณะครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีเป็นการกำหนดแผนงาน โดยมีแผนงานนโยบายการพัฒนาคุณลักษณะครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ในภาพรวม และกำหนดเป็นแผนงานเพื่อพัฒนาการบริหารสถานศึกษา ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีในระดับการปฏิบัติขั้นต้น

ขั้นตอนที่ ๒ การประยุกต์คุณลักษณะครู ทั้ง ๙ ด้าน คือ ๑. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ ๒. ครูต้องอบรม สั่งสอนฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ๓. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ๔. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญ ๕. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้าง ๖. ครูยอมพัฒนาตน ทั้งในด้านวิชาชีพ ๗. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ๘. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครู และชุมชน ในทางสร้างสรรค์ ๙. ครูพึงประพฤติปฏิบัติตนเป็นผู้นำความมีใจเป็นกลาง มากำหนดเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยเป็นการประยุกต์ร่วมกัน จะออกมาเป็นแนวทางและวิธีการสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยรวม คือ

๑) **ด้านเมตตา** ครูด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรและผู้รับบริการ ทางการศึกษา

๒) **ด้านกรุณา** ครูควรมีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สู่สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตร่วมกัน และควรมีการวางแผนการบริหารงานในอนาคตได้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ

๓) **ด้านมุทิตา** ครูควรมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และควรบริหารงานบุคลากรให้ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงาน อย่างเท่าเทียมกัน

๔) **ด้านอุเบกขา** ครูโรงเรียนควรมีการบริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ และควรมีความเสมอภาคในการบริหารงาน

ขั้นตอนที่ ๓ การพัฒนาคุณลักษณะครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี เป็นขั้นตอนสูงสุดของกระบวนการ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี คือ เมื่อผ่านขั้นตอนที่ ๑ ขั้นตอนที่ ๒ แล้ว จะสามารถการคุณลักษณะครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีได้ และจะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๒. เพื่อศึกษาหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๓. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีมีดังต่อไปนี้

๕.๑.๑ ผลการวิจัยสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นผู้บริหารและครู โดยรวม ๔ ด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้าน ทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านอุเบกขา รองลงมา ได้แก่ ด้านกรุณา ด้านเมตตา และด้านมุทิตา ตามลำดับ

๑. ด้านเมตตา : บุคลากรมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีสถานที่พักผ่อนเพื่อผ่อนคลายจากการทำงานด้วยการเอาใจใส่ด้วยดี รองลงมา ได้แก่ มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้องด้วยจิตเมตตา และข้อที่มีต่ำสุด ได้แก่ มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ด้วยจิตคิดเมตตาธรรมตามความเหมาะสม ตามลำดับ

๒. ด้านกรุณา : บุคลากรมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รายข้อทุกข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ จัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ทุกคน รองลงมา ได้แก่ มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน มี และข้อที่มีต่ำสุด ได้แก่ มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมิน ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ ตามลำดับ

๓. ด้านมุทิตา : บุคลากรมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด รายชื่อทุกชื่อ อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการตีพิมพ์ผลงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงาน เช่น วารสารของโรงเรียน มี รองลงมา ได้แก่ มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ แสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษ และข้อที่มีต่ำสุด ได้แก่ แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ ตามลำดับ

๔. ด้านอุเบกขา : บุคลากรมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด รายชื่อทุกชื่อ อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ วางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในขอบเขตอำนาจ และหน้าที่ รองลงมา ได้แก่ มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติ มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง และข้อที่มีต่ำสุด ได้แก่ มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อยจนเกินไป ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิจัยหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

ด้านที่ ๑ ความเป็นครูจะต้องมีความเมตตาให้กับลูกศิษย์ช่วยเหลือในด้านการให้ความรู้ อย่างเช่นการสอนด้วยความสามารถเพื่อให้ทำให้ลูกศิษย์ได้รับความรู้สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้ การจัดกิจกรรมในหลักสูตรการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาทำให้การจัดการเรียนการสอนนั้นปรากฏกิจกรรมที่แสดงถึงความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เรามีความสุขมีจิตใจเมตรีและทำประโยชน์เพื่อสังคมเช่นกิจกรรมวันพ้อวันแม่วัน Big cleaning Day เข้ากิจกรรมวันดีและโรงเรียนวิถีพุทธ

ด้านที่ ๒ คุณครูทุกคนในกลุ่มงานมีความแตกต่างกันบางคนมีความสุขบางคนก็มีความสุขทุกข์ซ้ำพเจ้าให้ความสำคัญกับทุกคนด้วยการทักทายสอบถามพูดคุยถามข่าวและให้กำลังใจบางคนที่มีปัญหา ก็จะชี้ช่องทางที่จะช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์และให้ความเข้าใจผู้ร่วมงานที่มีอารมณ์แตกต่างกันบางคนก็พูดก้าวร้าวก็ยินดีให้อภัยทุกคน ให้ความช่วยเหลือครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความทุกข์ไม่ว่าจะเกิดเป็นการสูญเสียบิดามารดาหรือบุคคลในครอบครัวโดยโรงเรียนจะได้ร่วมทุกข์ร่วมไว้ อาลัยและร่วมทำบุญเป็นเจ้าภาพสวดอภิธรรมเชิญชวนให้ครูและบุคลากรที่ร่วมบริจาคทรัพย์ส่วนตัวช่วยเหลือครูหรือบุคลากรที่มีความทุกข์

ด้านที่ ๓ จากการอยู่ร่วมกันในคณะครูในโรงเรียนมีทั้งความสุขและความทุกข์ผสมกันไป แต่เราไม่ควรชักนำซ้ำเติมเพื่อนเมื่อเขาประสบความสำเร็จทุกข์ตรงข้ามกันถ้าเพื่อนร่วมงานได้รับตำแหน่งเราก็ควรยินดีกับเพื่อนๆ ด้วยการแสดงความยินดีด้วยการมอบของขวัญเป็นที่ระลึกหรือกล่าวชมให้กำลังใจด้วยวาจาและด้านการศึกษาและการพาตนให้สูงส่งขึ้นไป ความยินดีกับทุกคนที่มีความสุขมีความสำเร็จทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับทุกคนด้วยกายวาจาและจิตใจและเป็นกำลังใจโดยมอบของขวัญของที่ระลึกในงานวันสำคัญต่างๆเช่นแสดงความยินดีกับครูที่จบการศึกษาและครูที่ได้ย้ายไปทำงานยินดีกับครูที่ได้รับรางวัลต่างๆเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติสิ่งดีๆให้กับคุณครูเกิดความภูมิใจและนำไปใช้กับคนอื่นต่อไป

ด้านที่ ๔ การวางใจให้เป็นกลางโดยใช้การพิจารณาความเป็นจริงด้วยหลักเหตุและผลมีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างไม่ว่าจะเกิดเหตุการณ์ดีหรือร้ายจะไม่ตื่นตระหนกกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจนเกินเหตุมีจิตใจที่เข้มแข็งมองเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเข้ามากการพิจารณาอย่างรอบคอบและวางตนเป็นกลางไม่ประหวัดฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทั้งในหน้าที่การงานการเมือง ซึ่งการไม่เข้าใจกันกับเราก็ต้องมีคุณธรรมในการตัดสินใจเช่นไม่ลำเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งต้องตัดสินใจตามความถูกต้องหรือความผิดและวางวางใจเป็นกลางให้มากที่สุดด้วยหลักเหตุและผล

๕.๑.๓ สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะแนวทางการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทีกแก่นักเรียนจากผู้บริหารและครูที่ให้ข้อเสนอแนะแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

๓.๑ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ด้วยจิตคิดเมตตาธรรมตามความเหมาะสม มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานไว้ให้อย่างครบถ้วนด้วยการเอาใจใส่

๓.๒ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านกรุณา มีการให้ออกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมินปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน

๓.๓ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านมุทิตา แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ

๓.๔ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านอุเบกขา การแสดงถึงความเคารพให้เกียรติต่อกัน และเพื่อนที่ดีต่อการทำงาน ไม่มีพฤติกรรมซ้ำเติมผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ มีการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมให้แก่ทุกคน

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีประเด็นที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ ผลการวิจัยสภาพคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

๑. ด้านเมตตา

ผู้บริหารการศึกษาที่ดีต้องมีหลักคุณธรรมที่นำมาใช้กับตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงานและพัฒนาคุณลักษณะของครูด้วยเช่นกัน ดังนี้

๑. ครูทุกคนเป็นเพื่อนร่วมงานมีจิตวิญญาณมีความรู้ความสามารถมีพฤติกรรมดีเหมาะสมบ้างไม่เหมาะสมบ้างผู้บริหารจึงต้องหมั่นฝึกฝนอบรมว่ากล่าวตักเตือนให้ประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และผู้ร่วมงานด้วยความรักความเมตตา

๒. เป็นผู้มีความพัฒนาความสัมพันธ์ของตนและคนในองค์กรของการมีส่วนร่วมกันบริหารในรูปแบบร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมรับผิดชอบด้วยกัน

๓. ผู้บริหารไม่ใช่บทบาทของการใช้อำนาจเกินขอบเขตแต่ควรเป็นการบริหารเชิงกลยุตินิมิตรเป็นเพื่อนร่วมอาชีพเดียวกันต่างคนต่างมีหน้าที่ซึ่งต้องทำหน้าที่ของตนให้ครบถ้วนสมบูรณ์ไม่เป็นภาระของคนอื่นสามารถปรึกษาหารือกันได้ฉันทมิตรที่ดี

๔. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามัคคีเอื้อเพื่อต่อเพื่อนร่วมงานตลอดจนกิจกรรมที่ทำประโยชน์ต่อส่วนรวมในโอกาสต่างๆ

๕. ผู้บริหารมีความรู้ประสบการณ์สามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้องแก่ครู

๒. ด้านกรุณา

ในฐานะผู้บังคับบัญชามีแนวทางพัฒนาคุณลักษณะครูด้านกรุณา ดังนี้

๑. การจัดสวัสดิการการสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือครูเมื่อมีความจำเป็นอาทิเช่นเมื่อปีติามารดาครูสมรสบุตรธิดาเจ็บป่วยอุปสมบทสมรสหรือเสียชีวิตอีกหลาย

๒. ผู้บริหารให้ความสนใจและเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของครูอย่างทั่วถึงอาทิเช่นจัดสรรบ้านพระครูที่อยู่อาศัยเพื่อความเหนื่อยความสะดวกตามอัฐภาพและความยุติธรรม

๓. ผู้บริหารมารับฟังปัญหาข้อคัดค้านของครูและหาทางช่วยเหลือในโอกาสต่างๆ

คุณครูทุกคนในกลุ่มงานมีความแตกต่างกันบางคนมีความสุขบางคนก็มีความทุกข์ซ้ำพเจ้าให้ความสำคัญกับทุกคนด้วยการทักทายสอบถามพูดคุยถามข่าวและให้กำลังใจบางคนที่มีปัญหาที่จะชี้ช่องทางที่จะช่วยเหลือบรรเทาความทุกข์และให้ความเข้าใจผู้ร่วมงานที่มีอารมณ์แตกต่างกันบางคนก็พูดก้าวร้าวก็ยินดีให้อภัยทุกคน

๓. ด้านมุทิตา

การแสดงออกด้านมุทิตาแก่ผู้บังคับบัญชาเพื่อนร่วมงานและบุคลากรทางการศึกษาตลอดจนนักเรียนผู้ปกครองและชุมชน อาทิ เช่น

๑. ให้การสนับสนุนส่งเสริมครูเพื่อความเจริญก้าวหน้าในวิชาชีพทุกคนตามวาระโอกาสต่างๆ

๒. ผู้บริหารร่วมแสดงความยินดีแก่ผู้ที่ประสบความสำเร็จในโอกาสต่างๆ

๓. ผู้บริหารให้การยกย่องชมเชยให้กำลังใจกับครูส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

ความยินดีกับทุกคนที่มีความสุขมีความสำเร็จทุกเรื่องที่เกิดขึ้นกับทุกคนด้วยกายวาจาและจิตใจและเป็นกำลังใจโดยมอบของขวัญของที่ระลึกในงานวันสำคัญต่างๆเช่นแสดงความยินดีกับครูที่จบการศึกษาและครูที่ได้ย้ายไปทำงานยินดีกับครูที่ได้รับรางวัลต่างๆเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติสิ่งดีๆให้กับคุณครูเกิดความภูมิใจและนำไปใช้กับคนอื่นต่อไป จัดกิจกรรมสร้างเสริมขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยกิจกรรมมอบของขวัญเนื่องในโอกาสวันสำคัญคล้ายวันเกิดในการประชุมครูประจำเดือนแสดงความยินดีกับบุคลากรในโอกาสรับรางวัลต่างๆและได้ในโอกาสที่ย้ายไปดำรงตำแหน่งในสถานศึกษาใหม่มอบเกียรติบัตรครูดี เป็นต้น

๔. ด้านอุเบกขา

ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามที่ดีในทุกๆงานของการบริหารโรงเรียนต้องแสดงภาวะผู้นำโดยสร้างความเข้าใจอันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชาวางตัวเป็นกลางไม่มีอคติให้ความเป็นธรรมมีเหตุผลโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมจัดการศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพเกิดผลประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและสถานศึกษาการปฏิบัติงานด้านอุเบกขา อาทิ เช่น

๑. แนวทางพัฒนาคุณลักษณะครูด้านอุเบกขาวางใจเป็นกลางอันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญาทำอย่างไร

๒. มีข้อมูลและมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้อจากนั้นนำข้อมูลมาดำเนินการให้ถูกต้องตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องไม่ฝ่าฝืนกฎระเบียบการทำให้เพื่อนร่วมงานเดือดร้อนหมั่นฝึกจิตควบคุมอารมณ์ให้เป็นปกติถึงแม้จะมีสิ่งยั่วยวนก็ตามมีหลักแนวคิดที่ถูกต้อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมไม่มีอคติวางตนเป็นกลางและให้ความเป็นธรรมแก่ครู

สำหรับการแสดงออกด้านอุเบกขาอันได้แก่การลำเอียงเมื่อครูเกิดปัญหามาซึ่งการไม่เข้าใจกันกับเราก็ต้องมีคุณธรรมในการตัดสินใจเช่นไม่ลำเอียงไปข้างใดข้างหนึ่งต้องตัดสินใจตามความถูกต้องหรือความผิดและวางวางใจเป็นกลางให้มากที่สุดด้วยหลักเหตุและผล ความเป็นครูเมื่อลูกศิษย์หลายกลุ่มเกิดปัญหาการคุณครูก็ต้องมีความเป็นกลางมีเหตุมีผลในการตัดสินใจโดยความเป็นธรรมที่ทั้งสองฝ่ายเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีอย่างมีเหตุมีผล ส่งเสริมให้แต่ละกลุ่มสาระวิชาได้รับการพัฒนาด้านวิชาการใหม่ๆและทั่วถึงเสมอภาคการได้รับการอบรมตามความรู้ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรมตรวจสอบงานด้านวิชาการเช่นแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนผลงานทางวิชาการข้อสอบต่างๆด้วยความถูกต้อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ มุกดา อนุภานนท์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมตามหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗” พบว่า ๑. คุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ตามการรับรู้ของผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมูทิตา ด้านเมตตา ด้านอุเบกขา และด้านกรุณา ๒. ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ตามการรับรู้ของผู้สอนจำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๕.๒.๒ ผลการวิจัยหลักการและวิธีการพัฒนาคุณลักษณะของครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยได้ข้อเสนอแนะแนวทางการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทีแก่นักเรียนจากผู้บริหารและครูที่ให้ข้อเสนอแนะแต่ละด้าน ดังต่อไปนี้

๓.๑ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ด้วยจิตคิดเมตตาธรรมตามความเหมาะสม มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานไว้ให้ได้อย่างครบถ้วนด้วยการเอาใจใส่

๓.๒ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านกรรณา มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมินปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน

๓.๓ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านมุทิตา แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ

๓.๔ แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านอุเบกขา การแสดงถึงความเคารพให้เกียรติต่อกัน และเพื่อนที่ดีต่อการทำงาน ไม่มีพฤติกรรมซ้ำเติมผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ มีการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมให้แก่ทุกคน

สรุปโดยรวมแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี มีความสอดคล้องกับงานวิจัย มุกดา อนุกานนท์ ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมตามหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗” พบว่า ๑. คุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ตามการรับรู้ของผู้สอนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านมุทิตา ด้านเมตตา ด้านอุเบกขา และด้านกรรณา ๒. ผลการเปรียบเทียบคุณธรรมของผู้บริหาร สถานศึกษาตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔ ตามการรับรู้ของผู้สอนจำแนกตามเพศ ประสบการณ์ทำงาน และขนาดของโรงเรียน ทั้งโดยรวมและรายด้าน พบว่าแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ^๑

๕.๒.๓ สรุปข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

จากการรวบรวมแบบสอบถาม มีผู้ตอบแบบสอบถามได้ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ดังสรุปได้ดังนี้

๑) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา สรุปได้ว่า

๑.๑) ผู้บริหารควรการบริหารงานด้วยเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรี

๑.๒) ผู้บริหารควรสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรและผู้รับบริการ ทางการศึกษา

^๑มุกดา อนุกานนท์, “การศึกษาพฤติกรรมตามหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

๒) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีด้านกรรณา สรุปได้ว่า

๒.๑) ผู้บริหารควรมีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สู่สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตพร้อมกัน

๒.๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการวางแผนการบริหารงานในอนาคตได้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ

๓) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีด้านมุทิตา สรุปได้ว่า

๓.๑) ผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น

๓.๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรบริหารงานบุคลากรให้ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงาน อย่างเท่าเทียมกัน

๔) ข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านอุเบกขา สรุปได้ว่า

๔.๑) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการบริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ

๔.๒) ผู้บริหารโรงเรียนควรมีความเสมอภาคในการบริหารงาน

สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ด้านเมตตา ผู้บริหารควรการบริหารงานด้วยความเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เคารพในสิทธิและศักดิ์ศรี และสร้างความพึงพอใจแก่บุคลากรและผู้รับบริการ ทางการศึกษา ด้านกรรณา ผู้บริหารควรมีความกล้าตัดสินใจในการปรับปรุงการบริหารงานให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สู่สภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตพร้อมกัน และควรมีการวางแผนการบริหารงานในอนาคตได้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงใหม่ ๆ ด้านมุทิตา ผู้บริหารควรมีความเอาใจใส่เกี่ยวกับปัญหาและมีความกระตือรือร้นในการ แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น และควรบริหารงานบุคลากรให้ได้รับความเป็นธรรมจากการปฏิบัติงาน อย่างเท่าเทียมกัน และด้านอุเบกขา ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการบริหารการวางแผนด้วยความเที่ยงธรรมปราศจากอคติ และควรมีความเสมอภาคในการบริหารงาน

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ด้านเมตตา ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีสวัสดิการต่าง ๆ เพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้ ทั้งนี้ควรมีสถานที่พักผ่อนในการผ่อนคลายจากการทำงานที่มากขึ้น และการให้ค่าปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้อง

๒) ด้านกรรณา ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีการจัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้มีประสิทธิภาพ และควรมีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจอยู่เป็นประจำ

๓) ด้านมุทิตา ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานให้เป็นประโยชน์

ต่อสาธารณชนที่มากขึ้น ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ และการเข้าร่วมและแสดงความยินดีกับกิจกรรมในชุมชน

๔) ด้านอุเบกขา ผู้บริหารโรงเรียน ควรมีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง ตลอดจนการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อยจนเกินไป และควรใส่ใจเรื่องพฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันที่มากขึ้น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. ควบคู่ศึกษา แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยละเอียดก่อนนำไปใช้

๒. หน่วยราชการที่เกี่ยวข้องควรรณาและโรงเรียนอื่น ๆ ให้นำแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ไปประยุกต์ใช้ในสำนักงานหรือสถานศึกษาต่อไป

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หากมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะ การดำเนินการวิจัยในลักษณะต่อไปนี้

๑) ควบคู่ศึกษาจากโรงเรียนในเขตอื่น ๆ หลายระดับชั้นว่า มีการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้

๒) ควบคู่ศึกษาการบริหารโรงเรียนเฉพาะด้าน เช่น การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล เป็นต้น และประยุกต์กับการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น สังคหวัตถุ ๔ ไตรสิกขา เป็นต้น มาใช้ร่วมกับการบริหารโรงเรียน

๓) ให้นำผลการวิจัยที่ได้ไปประยุกต์ในโรงเรียน หรือหน่วยงานต่อไป เพื่อจะได้พิจารณาผลสัมฤทธิ์ในการบริหารตามหลักพรหมวิหาร ๔ ต่อไป

บรรณานุกรม

๑.ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ๒๕๓๙.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

๒๕๐๐.กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.๒๕๓๙.

_____ พระไตรปิฎก เล่มที่ ๑๒ พระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๔ มัชฌิมนิกาย มูลปณณาสก

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กิตติทัศน์ ผกาทอง. ภาวะผู้นำตามแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

ชานินทร์ ศิลป์จารุ. การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ. พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๑.

ธีระศักดิ์ อุ่่นอารมณณ์เลิศ. เครื่องมือวิจัยทางการศึกษา: การสร้างและการพัฒนา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๙.

ปัญญาชนทภิกขุ. หน้าที่ของคน(ฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๑.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๔๕ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๓ พ.ศ.๒๕๕๓.-กรุงเทพมหานคร : เดอะบุคส์, ๒๕๕๖.

พระปลัดชาตรี สิริมงคลโล (วงศ์ศิริ). “การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”.วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙ .

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). ธรรมนุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย,๒๕๔๖.

พรรณอร อุชุกาพ. การศึกษาและวิชาชีพครู กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

วิรัตน์ ผดุงชีพ วาสนา จินดาสวัสดิ์. คู่มือเตรียมสอบบรรจุครูผู้ช่วย วิชาชีพครู บริษัท วีวีบุ๊กเอ็ดดูเคชั่น จำกัด เชียงใหม่, ๒๕๖๑.

(๒) วิทยานิพนธ์ :

ธมลณัฐ พายจะโป๊ะ. “ภาวะผู้นำที่พึงประสงค์ตามหลักพรหมวิหาร ๔: กรณีศึกษาข้าราชการทหารสังกัดสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๓).

เนตรชนก โพธารามิก. “วิธีการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ เพื่อการพัฒนาสังคม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๒).

มุกดา อนุทานนท์. “การศึกษาพฤติกรรมตามหลักพรหมวิหาร ธรรม ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูผู้สอนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต ๑๗”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๕).

พระสุวรรณ อินทวณโณ (พรหมบุตร). “การบริหารจัดการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ของบริษัท จอยแอนด์คอยน์คอร์ปอเรชั่น จำกัด”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗).

พระครูพินิจรัตนกร (อนุสรณ์ ฐานตโต). “การประยุกต์ใช้พรหมวิหารธรรมในการสร้างสันติสุขในอำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาพัฒนาสังคม)**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๗).

พระจรัส จิรปุณโย (เอี่ยมศรีเพ็ง). “การบริหารจัดการงานของวัดโดยการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ในอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๕๖).

พระมานิต เดชวโร (อดุนอก). “รัฐศาสตร์แนวพุทธ: พรหมวิหาร ๔ กับนักปกครอง”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๕๐.

(๓) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

พระปลัดชาตรี สิริมงคลโล (วงศ์ศิริ). “การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๙.

พระปลัดชาตรี สิริมงคลโล (วงศ์ศิริ). “การบริหารงานบุคลากรทางการศึกษาตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๙ .

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. การกวดวิชาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย. หน้า ๒๕. http://www.edu.chula.ac.th/knowledge/rule/rule_2539. (สืบค้นวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๕๕).

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. แบบแผนพฤติกรรมตามจรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๙. ค้นหาออนไลน์
<http://www.edu.chula.ac.th/knowledge/rule/rule.2539>. (สืบค้น ๒๕ ตุลาคม
๒๕๕๙).

(๔) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ นายสมศักดิ์ สุมน, ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางนวลน้อย พรรณพลีวรรณ, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางนิตติมาพร แซ่เฮง, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นางบุญทริกา วิเศษพานิชกิจ, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายเกียรติศักดิ์ บัวพันธ์, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายกิตติ์ดนัย แจ่มแสงทอง, รองผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม, ๑๘ ธันวาคม
๒๕๖๑.

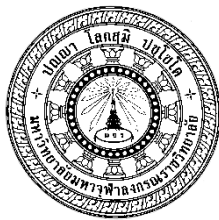
ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- แบบสอบถามสำหรับหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC)
- การแปลผลค่า IOC จากแบบสอบถาม
- แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
- แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสอบถามสำหรับหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายข้อ (IOC)

*****

เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
จังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับที่ตรงกับระดับการพิจารณาของท่าน
เกี่ยวกับเรื่องสภาพคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี
ซึ่งมีระดับเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

- +๑ หมายถึง ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือใช้ได้
- ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือต้องปรับปรุง
- ๑ หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือต้องตัดทิ้ง

ตัวอย่าง

ข้อ	รายการ	ระดับการพิจารณา			
		+๑	๐	-๑	หมายเหตุ
๐	ท่านมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕	✓			

จากตัวอย่าง

ข้อ ๐ ท่านเห็นว่า ท่านมีส่วนร่วมในการคิดค้นหาปัญหาที่เกิดขึ้นในการส่งเสริมการรักษาศีล ๕ ในด้านที่ ๑ กระบวนการมีส่วนร่วมในขั้นเตรียมการ (ร่วมคิด) อยู่ในระดับใช้ได้

พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล)
นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมีหลักเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- +๑ หมายถึง ข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือใช้ได้
- ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ หรือต้องปรับปรุง
- ๑ หมายถึง ข้อคำถามไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือต้องตัดทิ้ง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในการช่องที่ตรงกับเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ที่	การพัฒนาคุณลักษณะครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔	ระดับความคิดเห็น IOC			
		+๑	๐	-๑	หมายเหตุ
	๑. ด้านเมตตา	+๑	๐	-๑	หมายเหตุ
๑	มีการรับมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถด้วยจิตเมตตา				
๒	มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานไว้ให้ได้อย่างครบถ้วนด้วยการเอาใจใส่				
๓	จัดแบ่งงานเหมาะสมกับการสอนของแต่ละบุคคลด้วยความเมตตาธรรม				
๔	มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ด้วยจิตคิดเมตตาธรรมตามความเหมาะสม				
๕	มีการจัดสวัสดิการต่างๆเพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้ด้วยจิตเมตตาเสมอ				
๖	มีสถานที่พักผ่อนเพื่อผ่อนคลายจากการทำงานด้วยการเอาใจใส่ด้วยดี				
๗	มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้องด้วยจิตเมตตา				
๘	มีการจัดกิจกรรมสังสรรค์ปลายปี เพื่อมอบความสุขร่วมกันและสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ				
๙	มีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนบริเวณโรงเรียนด้วยจิตเมตตาธรรม				
๑๐	มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกับทางชุมชน				
	๒. ด้านกรุณา	+๑	๐	-๑	
๑๑	มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน				
๑๒	มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมินปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ				
๑๓	มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหา				

	ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน				
๑๔	มีการให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม				
๑๕	มีการช่วยเหลืองานฌาปนกิจสงเคราะห์ทุกครั้ง				
๑๖	มีการจัดห้องพยาบาลและเจ้าหน้าที่พยาบาลไว้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือยามเจ็บป่วย				
๑๗	มีโครงการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับทุกคน				
๑๘	มีการช่วยเหลือเมื่อมีเหตุประสพภัย เช่น รถชน ไฟไหม้ น้ำท่วม				
๑๙	จัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ทุกคน				
๒๐	มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ				
	๓. ด้านมุกิตา	+๑	๐	-๑	
๒๑	มีการแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อได้เลื่อนตำแหน่ง				
๒๒	แสดงความยินดีเมื่อได้รับโอกาสหรือรับการคัดเลือกไปศึกษาต่อ หรือดูงานต่างประเทศ				
๒๓	แสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษ				
๒๔	มีการตีพิมพ์ผลงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงาน เช่น วารสารของโรงเรียน				
๒๕	แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ				
๒๖	มีการให้โอกาสได้แสดงผลงานและความสามารถ				
๒๗	มีการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ				
๒๘	มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ				
๒๙	มีการจัดงานวันเกียรติยศเพื่อมอบรางวัลให้เพื่อเป็นเกียรติในการปฏิบัติงานที่ดีหรือมีผลงานที่ดี				
๓๐	มีการเข้าร่วมและแสดงความยินดีกับกิจกรรมในชุมชน				
	๔. ด้านอุเบกขา	+๑	๐	-๑	
๓๑	มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ บทลงโทษที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและยุติธรรม				
๓๒	มีการพิจารณาโทษตามกฎระเบียบ ข้อบังคับตามขั้นตอนด้วยความเป็นธรรม				
๓๓	มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติ				
๓๔	ไม่มีพฤติกรรมซ้ำเติมผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่				
๓๕	มีการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมให้แก่ทุกคน				

๓๖	มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง				
๓๗	มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้ อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อย จนเกินไป				
๓๘	เป็นการใช้พฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่าย กันทำให้เกิดความอึดอัดได้				
๓๙	การแสดงถึงความเคารพให้เกียรติต่อกัน และเพื่อนที่ดีต่อ การทำงาน				
๔๐	วางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในขอบเขต อำนาจ และหน้าที่				

การแปลผลค่า (IOC) จากแบบสอบถาม

คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๕ คน ที่ได้ประเมินความสอดคล้อง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญ โดยกำหนดเป็น ๓ ระดับ ได้แก่

- +๑ หมายถึง เหมาะสมว่า แบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๐ หมายถึง ไม่แน่ใจว่า แบบสอบถามวัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา
- ๑ หมายถึง ไม่เหมาะสมว่า แบบสอบถามไม่ได้วัดตรงตามวัตถุประสงค์หรือตรงตามเนื้อหา

ข้อ ที่	รายการ	คะแนนความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคนที่					รวม	IOC	หมายเหตุ
		๑	๒	๓	๔	๕			
๑. ด้านเมตตา									
๑	มีการรับมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถด้วยจิตเมตตา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ในการทำงานไว้ให้ได้อย่างครบถ้วนด้วยการเอาใจใส่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	จัดแบ่งงานเหมาะสมกับการสอนของแต่ละบุคคลด้วยความเมตตาธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ด้วยจิตคิดเมตตาธรรมตามความเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีการจัดสวัสดิการต่างๆเพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้ด้วยจิตเมตตาเสมอ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	มีสถานที่พักผ่อนเพื่อผ่อนคลายจากการทำงานด้วยการเอาใจใส่ด้วยดี	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๗	มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้องด้วยจิตเมตตา	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มีการจัดกิจกรรมสังสรรค์ปลายปี เพื่อมอบความสุขร่วมกันและสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	มีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนบริเวณโรงเรียนด้วยจิตเมตตาธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

๑๐	มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกับทางชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒. ด้านกรรณา									
๑	มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐาน การประเมิน ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	มีการช่วยเหลืองานฌาปนกิจสงเคราะห์ทุกครั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	มีการจัดห้องพยาบาลและเจ้าหน้าที่พยาบาลไว้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือยามเจ็บป่วย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	มีโครงการตรวจสุขภาพประจำปีให้กับทุกคน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มีการช่วยเหลือเมื่อมีเหตุประสพภัย เช่น รถชน ไฟไหม้ น้ำท่วม	+๑	๐	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๙	จัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ทุกคน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. ด้านมูทิตา									
๑	มีการแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อได้เลื่อนตำแหน่ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	แสดงความยินดีเมื่อได้รับโอกาสหรือรับการคัดเลือกไปศึกษาต่อ หรือดูงานต่างประเทศ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	แสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	มีการตีพิมพ์ผลงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงาน เช่น วารสารของโรงเรียน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

	ยอมรับ								
๖	มีการให้โอกาสได้แสดงผลงานและความสามารถ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	มีการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	มีการจัดงานวันเกียรติยศเพื่อมอบรางวัลให้เพื่อเป็นเกียรติในการปฏิบัติงานที่ดีหรือมีผลงานที่ดี	+๑	+๑	+๑	+๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๐	มีการเข้าร่วมและแสดงความยินดีกับกิจกรรมในชุมชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔. ด้านอุเบกขา									
๑	มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ บทลงโทษที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและยุติธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	มีการพิจารณาโทษตามกฎระเบียบข้อบังคับตามขั้นตอนด้วยความเป็นธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ไม่มีพฤติกรรมซ้ำเติมผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๕	มีการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมให้แก่ทุกคน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้ได้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากเกินไป	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	เป็นการใช้พฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่งฝ่ายกันทำให้เกิดความอึดอัด	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	การแสดงถึงความเคารพให้เกียรติต่อกันและเพื่อนที่ดีต่อการทำงาน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	วางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ในขอบเขตอำนาจ และหน้าที่	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

แบบสอบถามที่ถือว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหาในระดับดี สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้ จะต้องมียาค่า IOC เกินกว่า ๐.๕ เป็นต้นไป

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

*****

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี และเปรียบเทียบความคิดเห็นตามปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรในกลุ่มต่างๆ ว่ามีความคิดเห็นต่างกันหรือไม่ อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำข้อมูลไปใช้ประมวลผลเป็นผลการศึกษาวิจัยประกอบการศึกษาของนิสิตปริญญาโท สาขาการบริหารศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ส่วนคือ

ส่วนที่ ๑ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ ๒ เป็นคำถามวัดระดับความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

ส่วนที่ ๓ เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหา และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

ขอเจริญพร ขอขอบคุณทุกท่านที่ได้สละเวลาตอบแบบสอบถามนี้ตามความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่านมากที่สุด คำตอบของท่าน อาตมาภาพจะเก็บไว้เป็นความลับและจะใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล)
 นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

ชื่อที่

๑. เพศ

( ) ชาย

( ) หญิง

๒. อายุ

( ) อายุ ๒๐ - ๒๕ ปี

( ) อายุ ๒๖ - ๓๐ ปี

( ) อายุ ๓๑ - ๓๕ ปี

( ) อายุ ๓๖ ปี ขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

( ) ต่ำกว่าปริญญาตรี

( ) ปริญญาตรี

( ) สูงกว่าปริญญาตรี

๔. ประสบการณ์การทำงาน

( ) ๑-๕ ปี

( ) ๖-๑๐ ปี

( ) ๑๑-๑๕ ปี

( ) มากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นต่อแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครู
ตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในการช่องที่ตรงกับเป็นจริงของท่านมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ที่	การพัฒนาคุณลักษณะครู ตามหลักพรหมวิหาร ๔	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑. ด้านเมตตา					
๑	มีการรับมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถด้วยจิตเมตตา					
๒	มีการอำนวยความสะดวกในเรื่องวัสดุ-อุปกรณ์ในการทำงานไว้อย่างครบถ้วนด้วยการเอาใจใส่					
๓	จัดแบ่งงานเหมาะสมกับการสอนของแต่ละบุคคลด้วยความเมตตาธรรม					
๔	มีการปรับปรุงหรือพัฒนาห้องทำงานหรือสถานที่ทำงานให้ด้วยจิตคิดเมตตาธรรมตามความเหมาะสม					
๕	มีการจัดสวัสดิการต่างๆเพิ่มขึ้นจากที่ทางราชการจัดให้ด้วยจิตเมตตาเสมอ					
๖	มีสถานที่พักผ่อนเพื่อผ่อนคลายจากการทำงานด้วยการเอาใจใส่ด้วยดี					
๗	มีการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ วิธีการทำงานที่ถูกต้องด้วยจิตเมตตา					
๘	มีการจัดกิจกรรมสังสรรค์ปลายปี เพื่อมอบความสุขร่วมกันและสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ					
๙	มีการจัดกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนบริเวณโรงเรียนด้วยจิตเมตตาธรรม					
๑๐	มีการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาร่วมกับทางชุมชน					
	๒. ด้านกรุณา					
๑๑	มีการให้คำปรึกษาและช่วยแก้ปัญหาเมื่อประสบปัญหาในการทำงาน					
๑๒	มีการให้โอกาสผู้ที่มีผลงานต่ำกว่ามาตรฐานการประเมิน ปรับปรุงตนเองและเข้าร่วมงานต่อ					
๑๓	มีการประชุมร่วมกันเพื่อหาวิธีแก้ไขข้อบกพร่องหรือปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน					
๑๔	มีการให้คำปรึกษาและส่งเสริมให้แก้ไขปัญหาดด้วยวิธีการที่ถูกต้องและเหมาะสม					
๑๕	มีการช่วยเหลืองานฉาบปกิจสงเคราะห์ทุกครั้ง					

๑๖	มีการจัดห้องพยาบาลและเจ้าหน้าที่พยาบาลไว้อำนวยความสะดวกและช่วยเหลือยามเจ็บป่วย					
๑๗	มีโครงการตรวจสอบสุขภาพประจำปีให้กับทุกคน					
๑๘	มีการช่วยเหลือเมื่อมีเหตุประสบภัย เช่น รถชน ไฟไหม้ น้ำท่วม					
๑๙	จัดระบบรักษาความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้ทุกคน					
๒๐	มีการจัดโครงการปฏิบัติธรรมเพื่อพัฒนาจิตใจ					
	๓. ด้านมุกิตา					
๒๑	มีการแสดงความยินดีทุกครั้งเมื่อได้เลื่อนตำแหน่ง					
๒๒	แสดงความยินดีเมื่อได้รับโอกาสหรือรับการคัดเลือกไปศึกษาต่อ หรือดูงานต่างประเทศ					
๒๓	แสดงความยินดีเมื่อได้รับรางวัลหรือโบนัสพิเศษ					
๒๔	มีการตีพิมพ์ผลงานในสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ผลงาน เช่น วารสารของโรงเรียน					
๒๕	แสดงความพึงพอใจทุกครั้งเมื่อผลงานเป็นที่ยอมรับ					
๒๖	มีการให้โอกาสได้แสดงผลงานและความสามารถ					
๒๗	มีการสนับสนุนและส่งเสริมผลงานให้เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ					
๒๘	มีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีโอกาสได้เลื่อนตำแหน่งหรือปรับระดับความสามารถ					
๒๙	มีการจัดงานวันเกียรติยศเพื่อมอบรางวัลให้เพื่อเป็นเกียรติในการปฏิบัติงานที่ดีหรือมีผลงานที่ดี					
๓๐	มีการเข้าร่วมและแสดงความยินดีกับกิจกรรมในชุมชน					
	๔. ด้านอุเบกขา					
๓๑	มีกฎระเบียบ ข้อบังคับ บทลงโทษที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนและยุติธรรม					
๓๒	มีการพิจารณาโทษตามกฎระเบียบ ข้อบังคับตามขั้นตอนด้วยความเป็นธรรม					
๓๓	มีการปกครองผู้ร่วมงานอย่างเป็นธรรมปราศจากอคติ					
๓๔	ไม่มีพฤติกรรมซ้ำเติมผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่					
๓๕	มีการประเมินผลงานอย่างเป็นธรรมให้แก่ทุกคน					
๓๖	มีการประชุมโดยส่วนรวม สร้างความเข้าใจก่อนมีการปรับเปลี่ยนโยกย้ายตำแหน่งทุกครั้ง					
๓๗	มีการมอบหมายหน้าที่พิเศษที่นอกเหนือจากหน้าที่หลักให้อย่างเป็นธรรม ตรงกับความสามารถ และไม่มากไม่น้อยจนเกินไป					

๓๘	เป็นการใช้พฤติกรรมแบ่งพรรคแบ่งพวก แบ่งฝักแบ่ง ฝ่ายกันทำให้เกิดความอึดอัด					
๓๙	การแสดงถึงความเคารพให้เกียรติต่อกัน และเพื่อนที่ดี ต่อการทำงาน					
๔๐	วางใจเป็นกลางในสิ่งที่ไม่สามารถดำเนินการได้ใน ขอบเขตอำนาจ และหน้าที่					

ส่วนที่ ๓ ปัญหาและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
จังหวัดปทุมธานี

๑. ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านเมตตา : ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตใจอัน
แผ่เมตตาและคิดทำประโยชน์แก่สังคม

ปัญหา

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

๒. ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านกรุณา : ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจอันจะปลดเปลื้อง
บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

ปัญหา

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

๓. ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านมุทิตา : ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมี
สุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

ปัญหา

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

๔. ปัญหา และข้อเสนอแนะ ด้านอุเบกขา : ความวางใจเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่
พิจารณาเห็นด้วยปัญญา

ปัญหา

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

ขอเจริญพรขอบคุณที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ-นามสกุล

วุฒิการศึกษา

ตำแหน่ง

วัน/เดือน/ปี ที่ให้สัมภาษณ์

สถานที่สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานีตามประเด็นข้อสัมภาษณ์ต่อไปนี้

๑. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครู ด้านเมตตา : ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตใจอัน
แผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่สังคม ทำอย่างไร
๒. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครู ด้านกรุณา : ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจอันจะปลดเปลื้อง
บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ ทำอย่างไร
๓. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครู ด้านมุทิตา : ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดี
มีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป ทำอย่างไร
๔. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครู ด้านอุเบกขา : ความวางใจเป็นกลาง อันจะทำให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่
พิจารณาเห็นด้วยปัญญา ทำอย่างไร

ขอเจริญพรขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว.๒๙๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน **นางนงนุชพริศา วิเศษพานิชกุล** ของ **ศูนย์อำนวยการคุ้มครองและ
ส่งเสริมประชาธิปไตย**
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระสมุห์สมนึก ฉายา สมณธมโม นามสกุล อุทัยแสงไพศาล รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๐๑๑ นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนิสิตกำลังดำเนินงานวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยจากผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ดังนั้นทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์เป็นอย่างดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เกษม แสงนนท์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว.๒๙๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน นางนิตติมาพร แสงงาม ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารงานบุคคล
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระสมุห์สมนึก ฉายา สมณธมโม นามสกุล อุทัยแสงไพศาล รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๐๑๑ นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนิสิตกำลังดำเนินงานวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยจากผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ดังนั้นทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์เป็นอย่างดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เกษม แสงงาม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงถึงผลการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามรับรอง

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว.๒๙๐

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน นางนฤมล ทรัพย์ศิริธรรม รองผู้อำนวยการโรงเรียน (บริหารทั่วไป)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระสมุห์สมนึก ฉายา สมณธมโม นามสกุล อุทัยแสงไพศาล รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๐๑๑ นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนิสิตกำลังดำเนินงานวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยจากผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ดังนั้นทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์เป็นอย่างดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เกษม แสงนนท์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงถึงผลการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามรับรอง

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว.๒๕๖

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบึงนาราง
จังหวัดพิจิตร ๓๖๑๗๐
โทร. ๐๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย พระสมุห์สมนึก ฉายา สมณธัมโม นามสกุล อุทัยแสงไพศาล รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๐๑๑ นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนิสิตกำลังดำเนินงานวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยจากผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ดังนั้นทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์เป็นอย่างดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เกษม แสงนนท์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงถึงผลการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามรับรอง

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/๕๗๑.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๑.45
 ๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอรังน้อย
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทร. ๐๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
 www.mcu.ac.th

โรงเรียนวัดทศทิศ
 เลขที่รับ 834
 วันที่ 17 / 8-ค / 61

๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตแจกแบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย
 เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดทศทิศ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด

ด้วย พระสมุห์สมนึก ฉายา สมณธมโม นามสกุล อุทัยแสงไพศาล รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๐๑๑ นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนิสิตกำลังดำเนินงานวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

เพื่อการนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากบุคลากรทางการศึกษา เพื่อทดสอบเครื่องมือวิจัยประกอบการทำวิทยานิพนธ์ ดังนั้น ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์เป็นอย่างดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เกษม แซงนath)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

เรียน ผอ.ร.ร.วัดทศทิศ
 - เพื่อโปรดทราบ
 - เพื่อโปรดพิจารณา
 มอบหมายให้กลุ่ม
 งานดำเนินการ.....
 กลุ่มงานวิชาการ
 กลุ่มงานงบประมาณ
 กลุ่มงานบุคคล
 กลุ่มงานบริหารทั่วไป
 (๑ ร.ร.)
 ...17... 8-ค / 61

— ทราบ

— แล้วจึงแจ้งทุกฝ่ายทราบ

17 ส.ค. 61

17 8.ค.61

หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงถึงผลการเก็บรวบรวมข้อมูลทดลองวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามรับรอง

ที่ ศธ ๖๑๐๓.๓/ว.๒๘๙

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำไทร
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทร. ๐๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขออนุญาตเก็บแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนหนองเสือวิทยา
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๑๒๔ ชุด

โรงเรียนหนองเสือวิทยา
วันที่ 26/26
วันที่ 18 ธ.ค. ๖1
เวลา 09.50

ด้วย พระสมุห์สมนึก ฉายา สมณธมโม นามสกุล อุทัยแสงไพศาล รหัสประจำตัว ๖๐๐๑๒๐๒๐๑๑ นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และนิสิตกำลังดำเนินงานวิจัย เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในกรณี นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนหนองเสือวิทยาคม เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะครูตามหลักพรหมวิหาร ๔ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดปทุมธานี” ดังนั้น ทางหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับการอนุเคราะห์เป็นอย่างดีและขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการอย่างสูง มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.เกษม แสงนนต์)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

เรียนผู้อำนวยการโรงเรียน

เพื่อโปรดทราบ

เพื่อโปรดพิจารณา

ตั้ง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กลุ่มแบบสอบถามเพื่อการวิจัย รหัสศธ๖๑๐๓

กลุ่มงานบริหารงานวิจัย

- นพ

- 18 ธ.ค. ๖1

คุณเอกชัย

คุณพรพิมล

นพวิจิตร

หนังสือฉบับนี้จะไม่สมบูรณ์ในการนำไปอ้างอิงถึงผลการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย หากไม่ได้รับการลงนามรับรอง

๑๗ ธ.ค. ๖๑

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระสมุห์สมนึก สมณธมโม (อุทัยแสงไพศาล)
- เกิดวัน : ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๐
- ชาติภูมิ : ๔๓ หมู่ที่ ๕ วัดบึงบาประภาสวัต ตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๗๐
- การศึกษา : น.ธ.เอก, ป.บส.,
พธ.บ. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบانیศึกษาพุทธโฆส นครปฐม
- ตำแหน่ง : ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดบึงบาประภาสวัต
- อุปสมบท : ๔ สิงหาคม ๒๕๔๕
- สังกัด : วัดบึงบาประภาสวัต ตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี
- ปีที่เข้าศึกษา : ๒๐ กรกฎาคม ๒๕๖๐
- ปีที่สำเร็จการศึกษา : ๒๕๖๑
- ที่อยู่ปัจจุบัน : ๔๓ หมู่ที่ ๕ วัดบึงบาประภาสวัต ตำบลบึงบา อำเภอหนองเสือ จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๗๐
โทรศัพท์ ๐๘๕-๘๓๗-๖๙๙๘